Marèchal, Prêtre, Chanoine honoraire, à Orgelet.

PETRI COSTALII PEGMA,

Cum narrationibus philosophicis.

LVGDVNI,

Apud Matthiam Bonhomme.

1555

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Extrait du priuilege.

PAR priuilege expres du Roy noſtre Sire en date du ſeptiéme de Mars l'an mil cinq cens cinquante trois, qui a eſté publié & enregiſtré en la Cour de la Seneſchaucée de Lyon, il a eſté permis à Macé Bonhomme Libraire & Imprimeur de Lyon, d'imprimer, & faire imprimer de telz characteres que bon luy ſemblera, mettre en vente, & debiter le preſent liure, intitulé, P. Coſtalij Pegma, cum narrationibus philoſophicis. auquel liure ledit Bonhomme ſe ſeroit mis en frais & deſpence pour faire tailler figures & hiſtoires reſpondantes à la varieté des epigrammes y compris: & auſsi l'auroit fait traduire es langues vulgaires. Parquoy ſont faites defenſes à tous libraires & imprimeurs de ne faire pourtraire & tailler leſdictes hiſtoires, ny imprimer ledict liure en forme & maniere, que ce ſoit, ou de ceux qui auroyent eſté contrefaictz ou imprimez allieurs, n'en apporter ny expoſer en vente es païs, & terres de ce Royaume, durant le temps & terme de ſix ans, commenceans du iour que l'impreſsion du preſent liure ſera paracheuée, auec groſſes peines contre ceux qui contreuiendront directement, ou indirectement au-dit

Priuilege. Par-lequel eſt permis d'inſerer pour toutes defenſes & ſignifications le ſommaire du-dit Priuilege , au commencement, ou ſur la fin du preſent liure, ainſi que plus amplement eſt contenu au Priuilege ſuſdit.

Ledit liure a eſté acheué d'imprimer le dixiéme iour du moys de Ianuier, l'an mil cinq cens cinquante cinq.

PETRVS COSTALIVS ANTONIO COSTALIO FRATRI S. D.

SOLENT nostri, qui sub aliorum nomine libros suos in manus hominum peruenire volunt, illis consecrare, dedicare, nũcupare. vtar enim eorũ verbis. quòd opinor existiment se aut κέρας ἀμαλθείας dare, aut κηρίον aliquod fundere, aut forte vineam Aristobuli in templo Iouis consecrare. Ego verò quo te mi frater modo hac in re affari possim, nõ planè scio. Quia enim mihi ex apertißimis beneuolentiæ tuæ signis certò perspectum est, tibi in hoc genere officium placere meũ, absurdum est me id mihi domestico testimonio sumere, vt ei qui nobis tantum gratiæ & iudicij largiatur, aliquid videar donare velle. Est enim hominis impudentis & ingrati, id alteri beneficij loco ponere, in quo ab eo non vulgari stu-

dio & officio cumuletur. Quæ est igitur illa in dedicandis libris tam insolens prædicatio? nihílne dant, qui in eo officij genere alterius ora vultúmque contuẽtur? maximè sanè, apud eos qui se plurimum dignitatis & honoris ijs deferre putãt, à quibus quasi patroni sunt electi. Malo verò ista Persium legere & ridere, quam ijs addici, qui in nomine suo tantum authoritatis & dignationis esse putant. At tu mihi non es in hoc albo: cuius amicitiam & coniunctionem omnibus clientelis antepono libenter. Quia igitur aut nihil est, aut opinor valde modicum, quod à nobis ad te proficiscitur, non vtar eorum verbis, quibus penè maiestas populi Romani & splẽdor VRBIS AETERNAE *continetur: quasi eos immortalitate donari putem ad quos scripta nostra miserimus. id enim neque in Cymbalo illo mundi, sic enim Tiberius Cæsar Apionem grammaticum vocabat, veterum moderatio ferre potuit: sed feres æquo animo voluntatem meam ad præsidium necessitudinis nostræ applicari, vt ea studia quæ nobis pueris fuerunt periucunda, etiam grandioribus ad animi ægritudines salutaria esse possint. Vale. Lugduni Nonis Ianuarijs,* 1555.

PEGMA,
CVM NARRATIONIBVS PHILOSOPHICIS.

In ſimulachrum Iuſtitiæ.

Ex Chryſippo.

Quæ Dea, quæ bino geminos fouet vbere fœtus,
Et pia ſollicitæ munera matris obit?
Iuſtitia eſt penſo chara perfuncta parentis:
Dextra fouet bellum mãma, ſiniſtra togã.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVAE duæ res in liberis populis, iisque ciuitatibus, quæ aliquando rerum potitæ sunt, plurimum semper valuerunt, eas certè dignitate sua Iustitia vna est complexa: bellissiméque illas vno genere Chrysippus colligauit, quarum consensus prope est sempiternus. » Vt enim parua sunt » arma foris, nisi sit consilium domi: ita neque probè Respublica in officio esse potest, nisi militari disciplina sese ipsa tueatur: quarum rerum splendor præstantissimus vmbraculis iustitiæ continetur. Iam verò & Iustinianus sacratissimus Imperator non aliis præsidiis maiestatem populi Romani retineri posse iudicauit, quàm rerum vrbanarum & bellicarum disciplina: quarum vnam si à gubernaculis ciuitatum semoueas, diutius imperium stare non possit. Itaque Romani cùm armis Romuli, firmissimis initiis florentem Remp. accepissent, Numam ex Sabinis euocarunt: vt eo res gerente ad militarem gloriam laudes togatæ accederent. Nam & eam Remp. quam primùm auspiciis, deinde verò bellica vi Romulus statuisset, non existimârunt ij, quos maiorum gentium patres appellarat, diutius teneri posse, nisi & legibus & vrbanarum rerum administratione firmaretur. Ex quo & à multis Lycurgus summus apud Spartã legislator, in inuidiam vocatur, quòd in legibus iubendis magis belli quàm pacis rationem habuisset. Ac profectò veteribus illis quærẽdũ visum est vtra harũ rerũ alteri præstãtia antecederet. In quo diffi-

difficilisforſan fuerit rerum tantarũ comparatio. Nam cùm ea quæ & foris & domi fiunt, conſilio æquabiliter gerantur,bonum certè ſenatorem & ciuem imperatori non concedere aptè quis exiſtimauerit.Si verò ad eum ſplendorem cogitatione deducitur,qui in rerum geſtarum magnitudine ineſt maximus,mea quidem ſententia difficilè factu fuerit, imperatorem togatis hominibus non anteponere. Quis enim non videt ex rerum bellicarum peritia,maiora quàm ex domeſtica temperatione adiumenta ciuitatibus omnibus eſſe inuecta? neque enim tantùm priuata Demoſthenis eloquentia attulit,vt Philippum ſtatum Atheniẽſium non mediocriter labefactantẽ,potuerit coërcere: quod tamen memoria patrum in potentioribus inimicis Miltiadis & Themiſtoclis virtus perfecerat. Neq; etiã tantùm in Rep. Romana Senatus conſilia valuerunt,vt Cæſarem regium principatum affectantem aris & focis prohiberent. Vtcunque verò ſe res habeat, facilis æſtimantibus coniectura eſt,vtranque diſciplinam in rebus gerendis plurimùm ſemper ponderis habuiſſe. Nam & Pyrrhus, qui multos annos de imperio cum Romanis dimicauit,tantùm conſilio & eloquẽtię Cyneæ legati ſui tribuit,vt diceret plura eloquentia illius quàm armis ſuis, ſe oppida domuiſſe. quod genus vrbanæ virtuti aſcribitur. Ornamenta verò vtriuſque rei in tutela Iuſtitiæ iacent. Quẽ enim cum laude populo præfuiſſe dicas, niſi aliquos qui in vrbe,& caſtris ius dicant, conſtituat. Et Scipio quidem Africanus cùm ſummo reipu.

tempore Imperator cum exercitu à Senatu esset appellatus, non prius de hoste armis prouocando consilium cepit, quàm in eos iure & legibus cõstituisset, qui aliquid tetri admisissent, & meretricũ greges reliquaque omnia, quæ ad animos hominum effœminandos valent, longè à castris amandasset. Et quanquam vetus fuerit multorum sen-
» tentia, Inter arma, leges & iustitiæ vniuersæ semi-
» naria conquiescere, atque vbi intonuit clasſicum,
» præstantisſima illa pacis & togæ studia de mani-
» bus excuti: illud tamen est reliquum militiæ vincula in iustitia sita esse. Quid enim si stationem miles deserat, aut contra edictum Imperatoris manus cum hoste cõserat, neque ex lege militari ad pœnam expeti posſit, quicquámne tibi ab eiusmodi exercitu fortiter aut præclarè geri posse videatur? Iustitia igitur vtrunque tẽpus & belli, & pacis moderatur.

Aliud in Iustitiam, ex Nigidio.
In sordidè iudicantes.

Vah qui inculcatis audes sperare querelis
Iustitiam ætherei linquere regna poli.
Illi signifero sedes ascribitur orbi,
Et clari ante oculos Arctophylacis abit:
Quâ locus ad libram & radiantis membra leonis
Finditur, & duplici diuidit astra sinu.
Huius nostrorum sordes & stupra deorum
Mouerunt iustâ debita sceptra manu.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NIGIDIVS figulus & doctrinæ ſtudiis,& a
miniſtranda Rep. facilè princeps, Iuſtiti
in Zodiaco inter libram & leonẽ ſedere exiſtin
uit. Quod etſi minus forſan à magiſtris ſuis,
etiam aſtrologorum ſermonibus didiciſſet, ho
men illi in mentem veniſſe in ſuſpicionem ven
quòd agentes in rebus, iiq́; qui iuriſdictioni p
ſunt, vel omnium maximè ad quodlibet iniuſti
genus conſtiterunt. Quod temporibus illis ac
diſſe minimè forſan ſit mirandum, quibus nód
veritatis Euangelicæ dies illuxerat. Nunc v
ætate noſtra cui tantum beneficium fata non
uiderũt, luctuoſum ſanè eſt ſordibus eorum, q
Moſes in Pentateucho ſuo deos appellat, tant
Iuſtitiæ patrimonium direptum eſſe. Quòd ſi e
iuſtitiam maiores noſtri appellauerunt, quæ
ſuum cuique, hoc eſt iudicanti tribuat, aptè p
fectò noſtros homines acerrimos iuſtitiæ pro
gnatores voces. Quid enim & opis & inſtrum
ti ad hominum negotia adferunt, qui priuatis
modis ſolùm incitati in præclariſsimis illis mu
ribus ita verſantur, vt magis ſuum quàm litig
tium negotium agere dicas? Ac ſi volumus te
porum noſtrorum hiſtoriam, & ea quæ teſtata
tiquitate patres nobis prodiderunt, diſpicere,
quæſo à tot ſæculis inter noſtros homines re
rias, qui nulla mercede in illis ordinibus ſede
quis propria quadam animi incitatione vnqu
iudicauit? quis eorum precario ius dixit? Q
laus etſi iis qui ſe ad Dei præſcriptũ nutumque

rterunt, minimè ſit neceſſaria, dolendum eſt ta-
en inter Chriſtianos homines, quorum propriũ
omni officiorum genere præſtare, qui hac vir-
te excelluerit, repertum eſſe neminem. Quòd ſi
quis tam religioſus morum magiſter eſſe velit,
hanc animi elationem, cæteraſque alias virtu-
, quæ proximè ad perfecti ſpeciem accedunt,
vulgo deſyderet, nimiæ ſeueritatis teneri meri-
ſit iudicandus. Qui autem in ciuitate principa-
n gerunt, & iis artibus quæ libero homine di-
æ ſunt, ornati omnibus, ſoli de dignitate & ho-
to, ſoli de expetendis & fugiendis verba fa-
nt, magnopere certè ſint reprehendendi, niſi ex
tonis ſententia, obliti commodorum ſuorum
Rempublicam acceſſerint. Ac ſi per illos licet
tra cum externis conferre, videmus eos quos
veteris hoſpitij ſocietate nobis deuinxit, ſub-
s formulis de cauſis priuatis & publicis ſine
rcede iudicare. Quid enim ad iudiciorum di-
tatem ſplendidius, quid ad litigantium leua-
em aptius eſſe poſsit, quàm ea liberaliter con-
e, à quibus ſordes & præmia non ſolum ſacra,
& profana monimenta ſuſtulerunt? Noſtri au-
maximis nominibus ſibi eos, quorum res agi-
deuinctiſsimos eſſe arbitrantur, ſi magna pe-
ia ſententiam dixerint? Nam præter id quòd
uniam ingentem & ſæpiſsimè extra ordinem
rtularum nomine imperant, plurimum tamen
gratiæ deberi opinantur, ſi quæſtionem totã,
t eorũ fides & officij ratio poſtulabat, ad exi-
perduxerint. At enim quis apud eum iuſtitiæ,

quis

quis æquabilitati locus esse potest, qui in obeu
dis magistratibus sequitur pecuniam ducem: c
tamen cum iustitia æterna est dissociatio? Neq
verò tantùm apud omnes bonos inueterata c
suetudo momenti habet, vt ea homines nostros i
uidia tantæ cupiditatis & auaritiæ leuare poss
quæ si vnquam ad sceleris excusationem valu
hoc opinor minimè hac in causa cōcedēdū erit:
qua qui versantur, ab omni pecuniæ appetitio
alieni esse debent. Sed quia admiratione diui
tiarum illud immortalitate dignum
iustitiæ decus apud homines in
summa neglectione iacet, non
est mirandum, si Astræa il-
la Dea hominibus re-
lictis ad supe-
ros conuo-
larit.

Senatus Heliogabali.

In iudices γυναικοκρατουμένους, & vxorio imperio viuentes.

Qui decreta vides muliebribus edita iußis,
Totáque fœmineos per fora ſtare greges,
Hæc Phœnix quondam poſuit monimenta ſa-
cerdos,
Inter conſcriptos addita ſcorta patres.

ALIVD.

Qui regis imperio populos sanctúmque senatum,
Et tibi sunt dandæ credita iura fabæ:
Quique tenes Lato prætoria ciuica Clauo,
Et quasi te populus conspicit in tripode,
Legibus vxoris viuis, thalamóque iugali
Non licet ex voto dicere iura tibi.
Dignus qui molli sedeas sub Amazone Præses,
Désque Suburranis menstrua iura focis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

AMAZONAS mulieres extremo oriente sitas, animi magnitudo & imperandi gloria toto orbe celebrauit. Nam & priuatim & publicè tanta cum laude imperarunt, vt finitimos populos bello domuerint, & muliebribus decretis viuere coëgerint: cúmque rebus fortiter gestis sibi otium peperissent, tantum animi elatione processerunt, vt præstantissimis Alexandri Magni spoliis & triumphis minimè terrerentur. Cuius reipublicæ maiestatem & imaginem cùm non longinquitas temporis tantum, sed populorum omnium consensio summo studio à se repulisset, inuentus est Heliogabalus imperator, qui largitione Symiamiræ matris ad imperium productus memor tanti officij, illi in senatum ingrediendi, & in Consulum subselliis sedendi potestatem fecit: & vt ea senatusconsultis & authoritatibus perscribendis testis adhiberetur, effecit. Habuit verò (vt inquit Ælius Lampridius) in colle

le Quirinali senatulum, id est, mulierum Senatum, „
in quo antea fuerat conuentus matronalis: v bi ri- „
dicula quædam Senatusconsulta facta sunt de le- „
gibus matronalibus, quo quæque vestitu incede- „
rent quæ ad cuius osculum venirent, quę pilento, „
quæ equo saginario, quæ carpento mulari, quę bo „
um, quæ sella vterentur. Quod exemplum cùm da „
mnato authore suo, cõtra maiestatem populi Ro- „
mani esse videretur, factũ est S. C. quo in posterũ
mulieres ab ingressu curię remotæ sunt: hoc addi-
to, vt eius caput inferis sacrum esset, qui hoc in rẽ
publicam inducere conaretur. Cuius decreti au-
thoritas etsi in posteris ipsis longa annorum serie
videatur constitisse, in nonnullis tamen locis tam
effœminati imperij quædam seminaria, & ea cer-
tè non obscura restiterunt. Nã vt Aristoteles gra-
uis author in Politicis definit, tum demum reipu „
blicæ gubernacula penes mulieres videntur esse, „
cùm ij qui legibus vetandis & iubendis præsunt, „
vxoris principatu & dominatione tenẽtur. Quod „
etsi minimè ad eorũ amplitudinem qui in tali de-
gunt imperio, aut ad totius reipublicæ dignitatẽ
sit consentaneum, muliebribus illis auspiciis ma-
gistratus geri, mirandum est tamen nullum ex tã
impura seruitute sese in libertatem dignitatis vin
dicare velle. At enim Romani fœminas quas à pu
blicis negotiis lege lata excluserant, in perpetua
tutela (vt Cicero author est) propter consilij infir
mitatem esse voluerunt: vt eas non solùm a rebus
publicè gerendis, sed à priuatis rei domesticæ ad-
ministrationibus & contractibus summouerent.

» Neq; enim par eſt vt quam ſummus Deus hominũ
» ſtudiis obſequentiſsimã eſſe iuſsit, ea in homines
» principatũ gerat. Quo in genere moleſtè fero ab
» exterisnoſtros inuadi ſolere, vt ij omniũ conſenſu
nationũ γυναικοκρατούμενοι vocentur. Hoc enim & maieſtatem imperij notabili iactura minuit, & mea ſententia muliebrem dominatum in rempublicam inducit. Nam quid magnificum, quid centumuiralibus publicisque iudiciis dignum iudices exequentur, qui domi imperare non poſſunt? Deridenda ſanè arrogantia, in Liburnicis & duorum ſcalmorum nauigiis regendis ſe parum ſcientem confiteri, quinqueremes autem gubernare didiciſſe. Nam qui in familia lege agere non poteſt, qua tandem ratione de maximis controuerſiis in Senatu iudicabit? & quomodo iudiciorum maieſtatem togatus tuebitur, qui in vxoris imperio & opinatione conſidit? Si quid tibi cum eiuſmodi hominibus rei eſt, facile eos ad æquitatem adduxeris: boni enim ſunt: ſed cum nocte interpoſita ad vxorem retulerint, offendes omnia muliebribus conſiliis perturbata. Quod ne cui obſcurum eſſe poſſet, eorum beneficio curáque perfectum eſt, vt id & præſcripta conſuetudine & quaſi ciuitatis lege conſignaretur. Quam enim expectationem cõſeruandæ dignitatis & memoriæ ſuæ reliqui populi in filiis collocârunt, id noſtris hominibus in filiabus poſitum eſt: apud quos egregium & immortalitate dignũ pietatis κατόρθωμα iudicatur ſi aut exhęredibus factis, aut modico honoris cauſa

ſub

ſubleuatis filiis ſuis, reliquæ opes omnes in filias generoſq; immenſa & inofficioſa donatione profundantur. Credo quòd id vxoribus placere certò ſciant, ad quarum ductum & voluntatem omnino cogitationes ſuas applicauerunt. Eam quantitatem filiabus doti ſcribere, habent virtutis & officij loco, qua perſoluta filiis ad ſe tuendum nihil ſupperest adiumenti. Qui ſi præclariſsimis literarum ſtudiis & rerum maximarum cognitione mirabiliter incenſi, ſui rationem haberi velint, vix temere proficiunt quicquam: & id opinor rectè, apud eos, qui magis filiarum pompa & luxu, quàm filiorum eruditione & doctrina delectantur.

Ad Cupressum.

In aulicos & admissionales.

Ite procul futiles aliorum in prædia blattæ:
Noster adulantes nescit amare decor.

ALIVD.

Aſpice non domitæ faſtigia ſumma cupreſsi,
Membráque diffuſis luxuriata comis.
Multus odoratis folijs innatus amaror
Fata dedit vitæ tam diuturna ſuæ:
Nec furtiua timet malè paſtæ prælia blattæ,
Atque venenatis dentibus eſſe cibum.
Heu quibus auſpicijs creſcentis gloria regni
Hoſtili quateret barbara ſigna manu,
Si ſibi qui cernunt, in publica commoda talpæ,
Patritiæ facerent atria miſſa domus.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

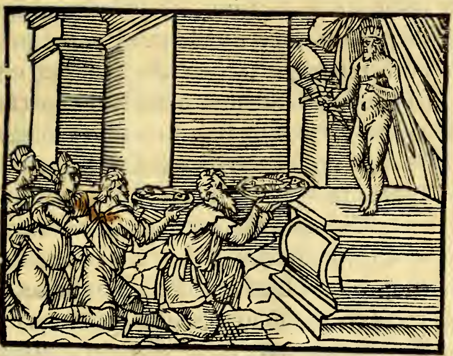
INTER illa quæ relatu nō indigna de Cupreſſo Dioſcorides memoriæ prodidit, nihil opinor magnificentius dici poteſt, quàm quòd ea non tā tum ſe à blattis & tineis ægrimonia tuetur ſua: verumetiam ſi diſſecta quibuſcūque rebus admiſceatur, eiuſmodi animantium iniuriam longiſsimè arcet & propulſat. Quæ eadem ad eos qui præſtantes opibus & imperij gloria, terrarum orbem ſuo nutu continent, accommodari poteſt oratio. Vt enim amaritudo illa ad Cupreſsi perpetuitatē & magnitudinem ſummè ſuffragari putata eſt: ita profectò ſeueritas maieſtatis plurimum ad principum regúmque gloriam ſit adiunctura. Nam vt omittam multas Reſpublicas, quòd in illis adulatoribus eſſent omnia, miſerè concidiſſe, ſit forſi tan à regnorum gubernaculis alienum & turpe, eos qui commodis ſuis & rerum domeſticarum incrementis, adminiſtrationes publicas ſibi omnino attingendas eſſe exiſtimant, ſolos in beneuolētiæ principalis clientela iacere, eóque genere illationes publicas & commiſſa fiſci ad priuatam vtilitatem traducere. Quid enim in gerendis publicis rebus aliud agunt, quam in partem animos defixos habent, quò ſenſus, quò acies oculorum ſpectat? an vt ſpoliis & victoriis, ex quibus veteres Romanorū duces nihil pręter laudem domū retulerunt, quietem otiumq; ciuibus ſuis pariāt? an vt eas dignitates, quas illi à principibus dono impetratas populo proſcribunt, ad iuſtitiæ adminiſtrationem & ſubditorum leuationem conferant? an

vt im

vt immortalitati litium & publicis malis medean tur?an vt obliti commodorũ ſuorum totum corpus reip. curent, réſque gerant arduas plenáſque periculorum cùm ſalutis & vitæ, tũ rei familiaris & fortunarum ſuarum?Horum actionibus ſi fortuna principes aduerſantes,in eamque rem tampa ratos feciſſet, vt eiuſmodi homines à gubernaculis excluderẽt:quid tã glorioſum, tamq; elatũ dici poteſt, quid cũ ſplẽdote & gloria rerũ geſtarũ tã coniunctũ,quod nõ Chriſtianiſsimis Principibus communicari queat?Sed tamen excelſi animi eſt, à quibus nihil opis & adiumenti ſenſeris, & quibus nihil debeas,iiſdẽ & conferre quãplurima,& omnia velle debere. In quo grauiſsimè ſint reprehendendi illi,qui tãta animi elatione, & in benefi ciis collocãdis liberalitate plane inctedibili abutũ tur ad vtilitatem ſuã.Romani dominatione Reip. & domi & foris præclari, eos repetũdarũ reos detulerũt,qui de prouinciis ſuis,etiã rebus proſpere geſtis decedentes,rem vel minimã vſibus ſuis addi xiſſent. Neq; enim vnquã exiſtimauerũt virutem illam cõſeruatæ aut auctæ Reip. quaſi ſuapte mer cede & gloria nõ contentã,ad rerũ externarũ ſubſidia deducendam eſſe: quæ ſi ab hominibus bene à natura informatis accuratè perſpicitur, ſatis ſua pulchritudine omnium animos obtentare poſsit. Aliud etiam legis capitulum apud eos relatũ erat, ne qui prouincias regerent, aliquove in officio eſſent,quicquam cũ priuatis contraherent: néve vel fœnore,vel ſtipulatione, aut empti nomine accepta rationibus ſuis referrent. Peſsime enim ſe res

habet,cum ij quos principalis clementia consiliorum in Repu.socios esse voluit, de publicis commodis ad domesticas vtilitates abducuntur,eaq; tantũ gerunt,quæ in rem suã magnopere futura sint. Sed tamen auaritiæ geramus morẽ, quæ nescio quo communi fato,nõ solùm res vrbanas, sed bellicas quoque ambitu suo iam pene complexa est.

Ad ſacrificia Phaſelitum.
In eos qui ſibi diuites ſunt.

Aſpice vt inſipidas, tenuiſsima munera, ſquillas
Dedicat æthereo Phaſelis ora Ioui.
Nec ſtudet occiſa diuos placare bidente,
Illa quidem ſit pars Herculeana licet.
Parcè, ſtipem miſero ſi quando exporrigis Iro,
O quoties loculum eſt nixa redire ſuum.
An cupis infelix alienæ parcere gazæ,
Tales munificos Atropos vna facit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

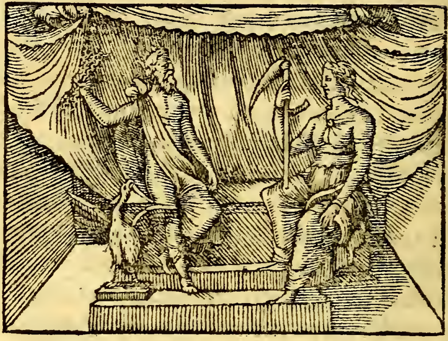
PESSIMA certè illa rerũ externarũ appetitione iã olim cõtracta macula, tã in populo Christiano inueterauit & desedit, vt nõ tãtùm ea nobis nõ esse retinẽda arbitremur, quæ hominũ decretis cõtinẽtur, sed præclarũ diuinæ legis præsidium nõ dubitãter deseramus. Et quẽadmodum Phaselitæ dũ pecuniã facere vellent, tã parcè primitias diis cõsecrarunt, vt tãtũ ea offerrent quę nullo sibi vsui essent futura: sic innumerabiles reperias, qui quãquam persuasum habeãt nulla re magis quàm beneficiis collocatis pios & Christianos cerni posse, ipsa tamẽ virtutis specie adduci nũquã potuerũt, vt ea libẽter cõferrent, quæ Christus sibi & egenis dedicauit. Quòd si (vt veteres voluerunt) nihil est
„ illi principi Deo quod in terris sit acceptius quàm
„ cœtus hominũ iure sociati: quãta mediusfidius di-
„ ligentia eas virtutes tuebimur, quæ ad communitatem & congressum hominum plurimũ valent? Iã qui ex chirographo cõueniũtur, ad nominis dissolutionem pignoribus captis vel etiã carcere cogi solent. Quidã etiam tam à natura sunt instructi, vt nõ existimẽt se diutius posse debere. Quorũ ego cõsiliũ vehementer probo: sed tamen vellẽ vt in ęre Domini eadẽ diligẽtia vterẽtur, neq; illi tãto tempore reliqua traherent. Appellãtur certè ex Christianæ legis syngrapha debitores, grauissimis testibus de expilata hęreditate Domini citãtur rei, tabulis obsignatis res agitur: neq; tamen parẽ Christo, hoc est; pauperibus volũt rationẽ ascribere. Ita viuunt, vt potius in auaritiæ patronatu (dea enim illis

lis quædam opinor est) quam in virtutis gentilitate esse velint. Ac mihi quidem in istos homines cogitanti quærendum visum est, cur cùm reliquo virtutum genere excellentes habeantur, & ea gerant ipsi quæ sine cuiusquam contumelia rationibus honesti sunt coniuncta, hãc solùm partem intactam reliquerint. An quòd gloriosum Christianis esse putant, multis rebus & pecuniis abundare, quas ne in propinquis quidẽ suis sapiens laudauit vnquam? an quòd id expetendum esse putant, quod apud imperitam multitudinem plurimum dignationis habet? an quòd pulchrum viro bono esse opinantur, si Christum & Apóstolos, quos bene agendo & rectefactis consequi aut nolunt aut nequeunt, hac vna diuitiarum nota antecedant? an quòd totam animi elationem, quæ in præstantibus viris esse debet, pecuniæ pondere metiuntur, & in eo magnum putant excellere, in „ quo vt quisque optimus est, ita facilè se ab im- „ probissimis patitur superari? Sed non video pla- „ nè quodnam eorum causæ patrocinium adferatur. Nam præter id quòd virtutes omnes æterno quodam consensu inter sese (vt Stoici volunt) coniunctissimas, officiis separant, offendunt mea quidem sententia grauissimè, quòd ea præcepta in quibus omnia sunt præstantibus & magnis viris, ab actionibus suis excludunt, atque ea ipsi sola consectantur, quæ naturæ hominum atque adeò sensibus maximè sunt consentanea: in quibus fruendis neque virtus vlla, neque animi magnitudo potest existere.

In

Ad ſtatuam Iouis & Themidos.

Iuſta à Deo roganda.

En vt Dictæo poſita eſt vicina tonanti.
Explorans hominum vota, precéſq; Themis.
Tu bona poſce Deum, metet impia vota ligone
Dîa Themis. Sanctum eſt iuſta rogare Iouē.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

BELLISSIME Themis in põderãdis hominũ votis principatũ habẽs,secũdũ Iouẽ ſedere credita eſt:quæ perpetua quadã æquitate, importunitatẽ eorũ qui immaniſsima quæq; à Deo petũt,retardaret.Quæ hominũ lues eo nomini populoque Chriſtiano videatur offenſior, quòd illis perſuaſum eſt,Deũ immortalẽ ad hominũ cupiditates & ſcelera propendere. Quid enim aut magnificum, aut liberale de Deo iudicare poſſunt, qui præſtantiſsimũ illud numẽ in criminis nefarij ſocietatem audẽt appellare,vt eo velut adnitẽte, diuturni deſiderij ſui expectationem,& ſceleratæ cupiditatis ſitim explere poſsint?Nã qui à neceſſariis ſuis nõnulla contra leges petunt,ita ſunt animo affecti,vt eos quos petitione ſua volũt impellere, in eodem quo illi ſunt,errore verſari putẽt.quibus ſi omnino perſpectũ eſſet,tales virtuti ſoli omnia ſumma tribuere,nõ temere in facilis repulſæ periculũ ſeſe ipſi cõiicerẽt.Quod idẽ quoq; de iis qui turpiſsima quæq; à Deo rogãt,dici poteſt.Quam enim illi de excellẽti illa mẽte perſuaſionẽ induerũt, qui eã nõ ſolũ teſtẽ,ſed flagitiosè ſodalitatis participẽ citãt.Quòd ſi Ieſus Chriſtus in ſequacibus ſuis rerũ ſubſidia ne probauit quidẽ,qua frõte patrimoniũ vberius ab illo cõtẽdemus ? Iã qui apud nos omni probitate excellẽtes perhibẽtur,rẽ gratã Deo ſe facere putãt,ſi vocis & laterũ cõtẽtione cũ domino egerint,vt filios ſuos diuitiarũ & honorũ acceſsione aliquando ornatos videãt.Quòd quàm parum ſit Euãgelicum,ſatis ſacra loquuntur monumẽta:

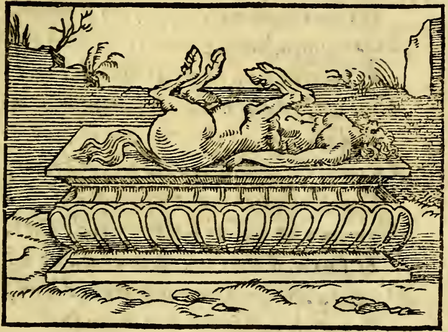
Qui

„ Qui enim(inquit Chriſtus)in vobis dignitate prę
„ ſtat,fiat ſicut iunior.Quòd nō eo pertinet,vt ambitionis labore diſtrictos de curſu dignitatū reuocē. aliquos enim eſſe oportet qui præſint,& quibus pareatur.Sed vt omnibus notū eſſe poſsit,nūquam popularia illa & imperitæ multitudinis ſtudia,magnorū virorū animis inſediſſe.Cretio hære ditatis ab aliquo pro parte facta eſt,ſimulatq; fami liæ erciſcūdæ iudicio arbiter eſt acceptus, nullum apud Dominū intermittit rogādi tēpus, ſacrificos interpellat,noctes & dies ſuffitus agit,vt ea portio quæ ſibi probatur magis in partē cedat.Hæc quāuis ab hominibus cætero-qui bonis facta eſſe memoria repeto,non adducor tamē vt ea ad prouidētiā Dei pertinere credā.In primis enim Chriſtianis hominibus probatum eſſe debet, vt pecuniā pro nihilo ducant:quam qui tanquam bonum & expetendum quærunt, ne illi quidem Philoſophis beneuolis & placatis vti poſsint.Quis ergo Deum tam parum diuinum & æternum ſtatuit, vt eas preces illi curæ eſſe putet, quibus eū velut ſordidati impellimus,vt eius auſpiciis filiæ noſtræ primariis viris nuptum dentur? Quis ſempiternæ illi menti tam parum tribuit, vt ad ea vota propenſam eſſe putet,quibus deprecamur impēſius vt ditiſsimæ mulieres in manū filiorū noſtrorū conueniāt?Sed hęc forſitā mulieribus in ore ſunt.in quibus etſi incredibilis virtutis & pietatis ſignificatio plerunque eluceat,neſcio tamen quo pacto ab ea ſententia tam ſint alienæ,in qua Euangelij ſplēdor ineſt totus.

In tu

In tumulum Chironis.

Optimum ad felicitatem quàm ociſsimè aboleri.

Siſte tuos Chirō peregrino in crimine plāctus,
Nec refuge æterni viuere lege Dei:
Et ſceleratorum temeraria facta nepotum
Deſine in ærumnis connumerare tuis.

ALIVD.

Cur fugis ô Chiron donum immortale deorum?
Nec placet hæc animis Athanasia tuis?
An quòd Achiuorum noras peccata nepotum,
Et chari immemorem pignoris Italiam?
Atque impendentes patriis ceruicibus enses,
Et Tyberinorum fœdera rupta ducum?
Anne & fœdatos natorum sanguine manes,
Et data cognatâ dira venena manu?
An quod & occidui testata piacula cleri,
Et positos noras munere pontifices?
Abreptum & miseri scelus exitiale Giesi,
Et sacra Amorreis contemerata notis?
Et scelera antiquo iam commutata decori,
Et patriis iussas moribus exequias?
An salsæ peritura molæ conuiuia noras,
Ventura & Libycis pemmata deliciis?
Aut lapathū, & tenuis vulgata obsonia squillæ
Tam subito in primas corruitura dapes?
Ergo age, disce horum fœdos contemnere mores,
Et postliminio cœlica dona cape.

NAR

NARRATIO PHILOSOPHICA.

POSSIT aliquis in attentiſsima rerum humanarum cogitatione poſitus iuſtè demirari, Chironem immortalitatis beneficio à diis auctum vitam hanc breui ſubterfugere voluiſſe. An quòd ſimul atque in vitam tanquam in viam ingreſsi ſumus, tot periculis & ærumnis diſtinemur, vt quaſi noſtri noſmet pœniteat? An quòd in eos qui iſtum vitæ curſum tenent, tot ſæpe iucurrunt animorum & corporum ægritudines, vt meritò vitæ calamitoſæ vna mors Chironi fuerit præferenda? An quòd maiorum ſuorum flagitia accuratè perſpiciens, viuendi ſatietate mirabiliter teneretur? An quòd ſuorum temporum æquales omnibus flagitiis contemeratos cerneret, neque eorum vſum & conſuetudinem æquo animo ferre poſſet, quorum improbitas bonorum omnium ceruicibus ad perniciem videbatur impendere? An quòd populum ſuum propè deſipientem offendiſſet, vt cuius mores perditos & infames iudicaret, illius vti congreſſu nefas eſſe arbitraretur? An quòd poſteritatem intuens, & in eam diuinationis animo defixus, veneficia, adulteria, clades, latrocinia, homicidia, falſum, teſtamentorum ſubiectiones longè antè præuideret: & ea tempora putaret impendere, quibus vtilitati dignitas, ſceleri virtus, iniuſtitiæ æquitas eſſet conceſſura? An vt eorum mores & vitæ indignitatem defugeret, qui religionem ſtupro, forum cupiditate, hominumque inter ipſos communitatem dolo & fraudibus inquina-

rent? An quòd futurum aliquando præſentiret, vt quæ gens præſtantiſsima iuſtitiæ & paupertatis ſeminaria primùm habuiſſet, eadem ipſa labentibus ſæculis, ambitione, diuitiarum copia, luxu & externis rebus fœdaretur: & ea ſibi aſciſceret, quæ Chriſtus præclariſsimæ rogationis author longè à ſe & à ſuis depuliſſet? An quòd ii qui rempublicam gerunt, negligentiam, auaritiam, corruptelam, ſordes, gratiam, ambitionem ad iudicia forumque attulerunt: & qui locus beneuolentia & odio vacare debuiſſet, is talium animi ægrotationum maximè pleniſsimus apparuit? An quòd ii qui ſe Chriſtianos & eſſe & nominari volunt, pietatem erga homines (qua ferme vna fidei Chriſtianæ ſplendor, & tuendæ nos inter nos ſocietatis iura continentur) verſura, fœnoribus, vſurarum voragine, dolo malo, fruſtratione, denique illa virtutum omnium perturbatrice auaritia conuellerunt: vt nullus perdiu inter nos ſapere iudicetur, qui non ſe totum lucro, & domeſticis patrimonij ſui commodis dediderit. Itaque ſcitè & ad mores noſtros appoſitè Heſiodus ait,

Νῦν, δ᾽ ἐγὼ μὴτ᾽ αὐτὸς ἐν ἀνθρώποισι δίκαιος
Εἴην, μὴτ᾽ ἐμὸς υἱὸς ἐπὶ κακὸν ἄνδρα δίκαιον
Ἔμμεναι, εἰ μείζω γε δίκην ἀδικώτερος ἕξει.

Nam ſi qui virtuti omnia ſumma tribuunt, inſani, ſi qui ab honorum appetitione abſunt, ſtolidi, ſi qui res humanas & fortuitas pro nihilo ducunt, excordes, ſi qui honeſtate non commodis tranquilitatem ſtatuunt, ſtulti & amentes iudicantur: quæ tanta homini ſapienti ſuſcipienda erit contentio

tentio, vt in luce omnium religionem, pietatem & iusticiam colat? si denique cũ ambitiosis & auaris agitur prǽclarius, quid tãtùm bono viro enitendũ erit, vt pro salute omnium fortissima gerat & præstãtissima? Sed tamen quia plus apud homines probos ipsa honesti forma, quàm vtilitatis, gratiæ, & existimationis ratio valere debet: non erit cómittendum, vt inter aduersaria imperitǽ multitudinis studia, aliqua vitæ nostræ pars officio vacasse videatur. Quid enim quæso in vniuersa natura melius virtute, quid præstantius? quid etiam reclamante populo hominum dignitati accommodatius? quæ si despicitur, facilè tamen excellentia sua & temporum iniuriam, & hominum perfidiam superatura sit. nec enim virtus ex hominum opinatione est, neque qui in eam omni studio incumbunt, in officiis expendendis assensionem à populo metiuntur. Quanquam autem miserrimum est videre quæ nolimus, oculique maximè dolorem augeant, quòd à miseriis cogitationem non sinant auertere, non est tamen viro sapienti recusandum, quo minus inter tot clades & nefariorum hominũ perditos conatus, vitam suam aliqua leuatione cósoletur. Si enim Deus optimus maximus, homines è cœlo satos huius orbis habitatores, & calamitatum, quæ quotidie scelere accidunt plurimorum, spectatores constituit, non debemus ita cedere animis, vt quasi deiecti desyderium viuendi penitus deponamus. est enim opinor & moderationis & sapientiæ, eos qui ne vmbrã quidem τοῦ καλοῦ viderunt sine cótumelia dimittere.

In Magiſtratus iuuenes.

Vix temere ante pilos venit ſapientia.

Deſine ſtulte puer, dubiam tractare bipennim:
Anne audes molli ſtringere tela manu?
Quàm malè conſcripti tractāt arcana Senatus
Qui nondum primas deſeruere nuces.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

CIVITAS Lacedæmoniorum quæ Reip.gubernaculis, dum Lycurgi leges valebant,reliquis populis præluxit, consilium suum Senes appellauit:vt omnibus iudicatũ esset, nullũ Rempu. attingere debere,nisi eius cupiditates omnes,motúsque animi,longior ætatis flexus cõfecisset: Romulúsque eos qui in rerum administratione essent Senatores & Patres nominauit,vt iuuenes publicis negotiis excluderet. Et Prophetarum præstantissimus Esaias,dum Iudæorum populo pro tantis flagitiis malè euenire auguraretur, hunc graues domino pœnas daturum existimauit, si illi aliquando euenturum prædiceret,vt iuuenum & effœminatorum imperio teneretur. Quæ enim pestis in Rep.capitalior vnquã fuit, quàm eos ipsos in magistratu esse, quos leges propter infirmitatem consilij in tutela esse voluerunt? Quæ tanta temporum est improbitas, vt ij publicis & priuatis administrationibus velut tripudio auspicẽtur,qui neque rem domesticam cum dignitate gerere,neque seipsos gubernare possunt? Denique quid & authoritatis & splendoris ad ipsa subsellia adferent, qui ne domi quidem satis apud suos partes tutari queunt?Tu igitur cui nec vsus magister fuit,nec doctrina forum, cùm in rei stipulatiuncula & syngrapha decipiare, vllúmne tibi in Senatu iudicandi locum relinquendum esse existimem? Quòd si Augustus Cæsar non omnibus de iure respondendi potestatem fecit, sed iis tantùm quos doctrina prope singularis,& velut vniuerso

populo teſtata virtus apud omnes commendabat: quid in eis deſyderes qui tantùm ſibi ſumunt, vt de aliorum reſponſis ſoli iudicium ferāt? quos forſan omni ſtudiorum laude cumulatos eſſe oporteat, quòd ab eis maiorem appellare nō poſsimus. Iam verò qui alteri iudicium dictant, non prius cognitionem ſibi impetrandam ſtatuunt, quàm peritiſsimos quoſque de iuſtitia & æquitate cauſæ ſuæ in conſilium adhibuerint, vt tandē illis ducibus, & quaſi toto iure teſte cum aduerſario lege conſiſtant. qui ſi forſitan cauſa cadant, patronos ſuos de imperitia in inuidiam & crimen vocant. Ac mea quidem ſententia propius erat cum eis in iuriæ diſceptare, quibus id oneris impoſitum eſt vt extremi omnium ſentētiam ferant. Quid enim in litibus adeundis confert præparatio illa diligens, quid altior prudentium deliberatio, ſi quibus iudicandi partes attributæ ſunt id parum admodum ſentiant, ex quo magnum cauſæ patrociniū accerſitur? Qui, autē quaſi procincti in ſubſelliis ſententias rogantur, niſi maximis artis & naturæ præſidiis ſint inſtructi, parum certe facultatis ad ea munera in quibus degūt, ſunt allaturi. Quòd ſi aliquis primis illis annis tantam doctrinæ ſuæ fiduciam habet, vt inter tantos magiſtratus adlegi velit, non video in quo hæc dignitas laudi illi eſſe poſsit. Nam & multas ciuitates florentiſsimis rebus ſuis concidiſſe accepimus, quarum ſumma ad iuuenes redierat. Et ex ſacris quidem literis Robohami regnum quod patria virtute & auitis armis præclariſsimum acceperat, adoleſcentum conſilia

ſilia conuellerunt. Ex quo præclarum eſt quod apud ſuos Lycurgum inſtituiſſe Plutarchus refert vt octo & viginti Seniores à latere Principũ nunquam diſcederent, quorum conſilio omnia & foris & domi gererentur. Quis enim conſultò de re aliqua iudicauit vnquam, qui nondum rei periculum fecit? Iam in Næuii ludo cùm aliquis interrogaſſet, Cedo, qui Remp. veſtram amiſiſtis tam cito? reſpondetur, vt inquit Cicero,

Proueniebant oratores noui, ſtulti adoleſcentuli.

Et apud Homerum Vlyſſes, non alia de cauſa ſe Achille conſilio & prudentia ſuperiorem facit, quàm quòd illo grãdior natu eſſet. Etſi enim rationem eam, quæ cùm adoleuit & perfecta eſt, ſapientia vocatur, nullus forſan hominum eſt conſecutus: habet tamen affecta ætas neſcio quid cum illa coniunctum & cognatum, quod difficile factu ſit in adoleſcentibus reperire.

Ad ſtatuam Dianæ.

In ſordidos noſtrorum mores.

En vt te inſimulant caſtæ monimenta Dianæ
Aeternum hoſpitij non coluiſſe decus.
Diſce miſer tenues meritis retinere propīquos,
Nec iam te cæcus fœnoris vrat amor.

ALIVD.

Quam quondam magnæ statuam posuere Dianæ,
Proponunt oculis Pegmata nostra tuis.
Illa ingressuris subtristior esse videtur,
Morosóque nimis torua supercilio.
Verùm eadem auersis hilari gratissima vultu,
Non dubia oblati signa dat hospitij.
Nostrorum hi mores, patriis sic viuitur oris,
Hoc verum est nostræ symbolum amicitiæ.
Hos, memor officij, si forte inuiseris, illic
Te toruùm extemplò dira tuetur anus:
Demitit vultum dominus, metuénsque repostis
Vix bene se memorem prædicat esse tui:
Et gemit ingratas nullo cum fœnore messes,
Et sibi Eleusinæ numina sæua Deæ.
Sed cum ad vestibulum ventum est, & limine in ipso
Incipit extremum iam tonuisse vale,
Ad cœnam citus inuitat, frontémque serenat,
Iactat & occisæ sumina læta suis:
Et Calabro indignos imitatur in hospite mores,
Hácque tegi infames iudicat arte dolos.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

STATVAM Dianæ quondam in Leſbo conſecratam,qui ad illam frequentes conſiuebanr,diuturná quadam notatione nobilem reddiderunt, Nam in ea obſeruatum eſſe literis proditum eſt, vt iis qui templum introirent, velut ſubtriſtior ſupercilium adducere videretur: contra verò exeuntibus incredibili planè vultus hilaritate appareret: quod an caſu an verò artificis induſtria acciderit,nihil ad hoc tempus. Quantùm autem ad pręſentem ſcriptionem attinet,ſcitè ſtatua illa noſtrorum mores videatur adumbrare. Nam ſi qua tibi vetus cum horum aliquo neceſsitudo intercedit, & ſi,dum id agis vt ius amicitiæ ſanctè & piè colas, ad eum domum veneris, tantam in vultu ſeueritatem prę ſe feret,vt ſenium eſſe tibi perſuadeas.cùm autem de diſceſſu cogitās in foribus conſtiteris, & hominem iam valere iuſſeris: depoſita feritate paulùm condocefactus, te apud ſe iubebit cœnare:neque tamen prius tibi hoc iudicij & beneuolentiæ conferet, quàm certò perſpexerit te,quo minus hoc benignitatis iudicium acceptes, verecundia impetrati diſceſſus impediri. neque enim minore augendi patrimonij cupiditate incenſi ſunt, quàm amittendi metu. quo in genere ſi qua plaga accepta eſt, videas homines omni conſtantia deturbatos iacere. Quis igitur eos pro amicis complecti velit, qui res minimas ſanctiſsimis amicitiæ vinculis anteponunt? Quis pro agnatis colere, quibus modicæ rei iacturam nullis amicitię momentis ſarciri poſſe iudica

dicatum est? Quam tamen tanti maiores nostri ęstimauerunt, vt non tantùm pro amicis opes & pecuniam, sed vitam profundere essent parati. Hospitalitatem certè veteres philosophi mirabiliter laudibus efferunt: quòd hac vna virtute conseruandę hominum societatis prope iura continẽtur. hanc Romani tam sibi in republica retinendam esse censuerunt, vt in extruendis magnificis ędibus neque sumptibus, neque labori parcerent: quibus aliquando hospitalitatis officia non exteris tantum, sed etiam ciuibus suis præstarent. Quæ laus Octauio homini nouo ad petitionem consulatus creditur esse suffragata. Quid enim gratius facere patriæ tuæ possis, quàm ea liberaliter omnibus cõferre, quę natura communia esse voluerat. Nam neque aliqua res est, qua propius ad conuentum animorum, qui his vinculis elapsi in cœlo beati æterno æuo fruuntur, possimus accedere, quàm in beneficiis vltrò citroque conferendis tam à natura incitatos videri, vt omnes homines non amicitia tantum, sed aut familiaritate, aut agnatione nobis coniunctissimos esse arbitremur. Quæ vnquam maior perfecti fuit expressio, quàm vniuersos homines tantùm apud nos gratia & authoritate valere, vt nobiscum arcta necessitudine colligatos iudicemus? quæ qui prestiterit non hominum concursationem & congressus, sed animorum cœlestem illam coniunctionem assecutus esse videatur. Iam his qui olim semibarbaros homines, & locorum interuallis vitæque genere disiunctissimos mœnibus & viuendi societate sepserunt,

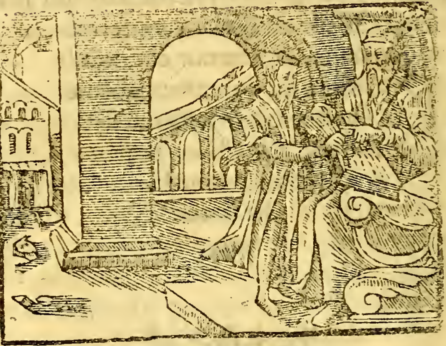
hoc

hoc à ſuis teſtimonium datum eſt,vt poſt mortem pro diis colerentur:à quorum gloria non procul abeſſe eos crediderim, quibus nihil magis in vita propoſitum eſt, quàm vt ſe beneficos & liberales velint:quique egregia quadã hoſpitalitate omnes ad ius hoſpitij & familię ſuę nituntur allicere. Sed tamen in hoc genere hæc temperatio erit adhibenda, vt quò aliquis magis opis indigebit, hòc ille largioribus obſequiis retineatur. Male enim „ ſe res habet ſi in meritis collocandis fortunam po „ tiùs quàm mores ſequamur. Quis enim non po- „ tiùs ſua quàm alterius cauſa ad beneficentiam putetur acceſsiſſe, ſi locupletiſsimos quoſque officiorum magnitudine ſibi adiunxerit:eos verò qui opus habent,ne tentarit quidem?quæ & ſi ex Philoſophorum ludo adnos eſſe profecta meritò quis dixerit:ad ea tamen Chriſtus ſuorum animos tam ſæpe exuſcitauit, vt Chriſtianorum hominum propria exiſtimari poſsint. Amicitias benefactis aucupari glorioſum eſt: ſed tamen nobis cum ethnicis commune. Qui autem apud illos quos rei familiaris anguſtiæ premunt, lubens in creditum ierit, & eis potius pecunias intulerit, à quibus propter inopiam debitum non ſit recepturus, laudetur certe hic Chriſtianus, atque hoc nomine dignus exiſtimari queat.Sed quia non vitio temporum ſolum,ſed vſurpatione eorum qui ſibi ſapiunt effectum eſt, vt hoſpitalitas alicui pro nefario ſcelere ponatur,deſino.ſic verò res ſe habet, vt quibus eſt antiquius pauperibus & amicis benefacere, quàm in patrimonij amplificatione occupa

cupari,hi lege Fannia, quæ de ſumptibus quõdam lata eſt,rei à noſtris peragantur, omniúmque ſen tentiis dilapidatores ſubſtantiæ ſuæ, filiiſque non ſatis conſulentes nominentur: quibus etſi à patribus debeat proſpectum & cautum eſſe, nõ ſunt tamen legis præcepta deſerenda, vt filiorum deſyderio & cupiditati ſatisfiat. Neque verò Apoſtolis cęteriſque, quos militię noſtræ principes habuimus, dignitate præſtamus: qui ſi vt ſe ad Chriſti clientelam conferrent, omnia ſua abdicarunt,cur non leuiſsima rei domeſticę noſtræ iactura prę̃ſtãtiſsimũ fidei Chriſtianę prę ſidiũ retinẽdũ eſſe ſtatuemus.

In Catonem.

Omnium rerum ſatietas, præterquam diſciplinæ.

Dum tibi pes alter cani eſt in lyntre Charōtis
Magne Cato, curæ eſt diſcere Græca tibi:
Quæris & ignotæ moriens tectoria linguæ,
Nec cuicunque putas omnia noſſe ſatis.
Quò diſciplina quiſque eſt inſtructior omni,
Tantò ſe ſtudiis dedicat ille magis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

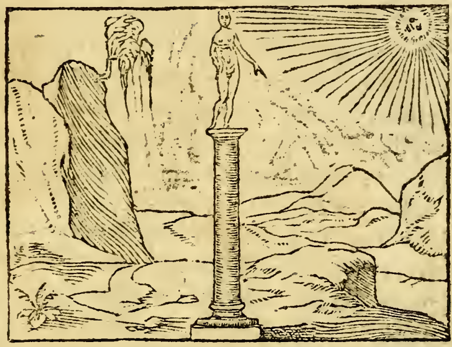
DOCTRINA literarum & rerum magnarum cognitio tantos in animis bene informatis amores citat ſui, vt ſæpiſsimè pro maximis laboribus& vigiliis ſua ipſius mercede ſit contenta. Nam & Carolus is qui Magnus dictus eſt, vir certè abundans bellicis laudibus, iam grandis natu in Mathematicis ſtudiis acquieuit: quorũ tam fuiſſe ſtudioſus perhibetur, vt nõ minorem ex philoſophicis, quàm ex rebus geſtis laudem ſit conſecutus. totiusque Græciæ ſapientiſsimum Socratem, quanquam (vt ex eius ſermonibus colligi poteſt) omni ſcientiæ genere excelleret, tamen affecta iam ætate Cunnus cithariſtes fidibus canere docuit. Et Cato ille, cui omnium conſenſu tantum tributum eſt, vt optimus orator, ſummus ſenator, & præſtantiſsimus cenſor haberetur, cùm iam ſexageſimum impleſſet annum Græcas literas tam auidè arripuit, vt manum de tabula tolleret nunquam. Nam cum admodum iuuenis à parentibus ad rudem eſſet compulſus, neque ea quæ libero homine digna ſunt militiæ negotiis implicatus ediſcere potuiſſet, ne quidem in ſummo illo ætatis proceſſu ſibi quieſcendum eſſe ſtatuit, donec ab eis, quos antea Conſul finibus Italiæ prohibuerat, literas Græcas expreſsiſſet. Et magnos etiam viros videre licet nunquam doctrinæ ſtudia intermittere: quę tamen illis non ad rei familiaris incrementa, ſed ad priuatam animi leuationem valeant. Nam hoc ita natura adfert, vt opere ſoluti ſemper aliquid inquiramus & verſemus. vt enim errare &

labi turpe iudicamus, ita nihil naturæ hominis ac „
commodatius esse potest, quàm res nouas semper „
ediscere. Nam (vt ait ille) equi ad cursum, ad vo- „
latum aues, ad sæuitiam feræ gignuntur, ita pro- „
pria quædam est hominis incitatio, quæ studio „
disciplinæ impellitur. Quæ res opinor, Aristonem „
& Herillum non vulgares philosophos eò facilè
deduxit, vt in scientia finem boni concluderent:
quorum opinio quanquam ab omnibus explosa
est: non video tamen in quo eos homines, qui ad
præclara doctrinæ solatia confugerunt, non illis
anteponendos existimem, quibus cum lucro o-
mnis cura & cogitatio defixa est. Nam qui tam
parum liberaliter de virtute sentiunt, vt pecuniam
& lucrum facere, honesto literarum otio antepo-
nant: quid aliud efficiunt, quàm vt corporatæ vo-
luptates præclarissimis animi bonis præferantur?
Obscurum sanè genus hominum ea sola laudan-
tium, quorum cupiditate summopere capiuntur.
Iam qui tam aptus ex sese est, vt nihil aut expetat
aut admiretur, nisi quod cum virtute & rerum
maximarum notitia coniunctum est, is apud eos
syderatus & insanus appellatur. neque ex eis quis-
quam erit, qui nõ potius de foro adstipulatorem,
quàm eiusmodi hominem etiamsi opibus ante-
cellat, sibi generum esse velit.

In stat

In ſtatuam Memnonis in Aethiopia.

Contra aduocatos.

Memnonis effigiem iam non mirare viator,
Quæ tacet, & Pharij ſigna dat Harpocratis.
Sed cum ſol radijs os pelluſtrauerit eius,
Incipiet fari quæ taciturna fuit.
O quàm difficilis promit reſponſa patrõnus,
Ni manibus præſens cernat adeſſe lucrum.
Sed tunc ille reis oracula Delphica reddit,
Cum feriunt oculos aurea dona ſuos.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MEMNON deus oraculis reddendis & magno populorum cōcursu tota Æthiopia nobilitatus, statuam habuisse fertur, quæ ad consilium expetita non prius responsa dabat, quàm sol in eam radios conuertisset. simul atque verò aspectum solis persenserat, eos qui sciscitatum venerāt, certos compotésque consilij dimittebat. Quo genere narrationis appositè eos qui in foro togati volitant, quique in causis agendis precarium quæstum faciunt expresseris. Quos si animi dubius, de lite aliqua in deliberationem voces, nisi prius pecuniam numeres, citius profectò aquam ex pumice extorqueas, quàm ab illis rationem consilij tui. Quòd si (vt inquit Persius)
" Dolosi spes refulserit nummi,
splendorque ille solis, qui in nonnullis numismatibus cælatus apparet, aciem oculorum cōtigerit,
" Coruos poëtas & poëtridas picas,
" Cantare credas Pegaseium melos.
Quod auaritiæ genus, & si non tam iis qui causas agunt, quàm iudicibus sit vitio vertendum, non est tamen dignitati eorum qui leges tractant consentaneum, tanto acquirendæ pecuniæ desyderio teneri, vt nisi eius auspiciis nihil quicquam aut priuatim, aut publicè aggredi velint. Nam & Romani veteres lege Cincia lata conductò causas agere vetuerunt: quòd hac cautione nō patronorum tantùm, sed etiā totius ordinis amplitudo cōtineretur. Aliquot verò pòst sæculis, cùm nec vetu-

stas

ſtas ipſa vulgi opinionibus oppreſſa ſatis maie-ſtatē ſuam tutaretur, leguleiorum cupiditati per-miſſum eſt, vt præſtantiſsimum poſtulandi mu-nus authoritate legum abduceretur ad præmium: hac moderatione adhibita, vt in ſingulas cauſas non plus quàm centum aureos clientes appende-rent. In quo & ſi legum authoritas ſatis momenti ad excuſationem habitura ſit: verendum eſt tamen ne ex decretis illis plus ſibi licere velint, quàm Chriſtiani Euangelij decus pati poſsit. Nā ſi egen tibus rerum adiumenta edicto Euangelico iube-mur impertiri, qua quæſo incitatione in eos con-ſiliis noſtris adiuuandos eſſe debebimus? quæ res etſi bene & feliciter illis euenerit, nihil tamen no-
„ bis hoc nomine ſit deceſſurum. Qui enim (vt ait
„ Ennius) alteri de ſuo lumine lucernam accendit,
„ facit vt nihilominus ipſi luceat cum alij accende-
„ rit. Ego verò etſi iis minime ſubiratus eſſe velim, videatur tamen plurimum offenſionis habere, ſi tenuiores qui pecuniam quam non habent, præ-ſtare nequeunt, conſiliis noſtris arceantur. Iam ve-rò maiores noſtri domum Iuriſconſulti oraculum totius ciuitatis appellauerunt, ad quam ſi non re-ges & principes, at certè tribules & ciues ad con-ſilium accederent. Nonnullorum vero aduocato-rum ædes, accommodatius opinor ἐμπόρια ciuita-tis appellare queas. Et certè plerunque euenit, vt qui aliquid à mercatoribus emunt, illis multas ſummas reliquentur. at cum nonnullis pragmati-cis nihil egeris, niſi pecunia in numerato ſit. De-moſthenes quidem vir dicendi laude præſtantiſsi

mus,non tantum pecuniam accepiſſe,vt cauſas agereret,& pro amicis reis de manibus iudicium ſententias extorqueret,ſed etiam magnò tacuiſſe fertur. Tanta enim erat in eo homine eloquentiæ vis, vt eos qui audirent quo ſe cunque raperet, poſſet dicendo impellere. Cui fortaſſe ſit indulgendum, quòd nunquam ad dicendum paratus acceſſerit, niſi ſummis vigiliis & labore diuturno actiones ſuas ſecum ipſe eſſet meditatus. Et æqualis temporum illorum Iſocrates,cum (vt ille de ſe teſtatur) ingenua quadam timiditate à dicendo refugiſſet, orationem vnam viginti talentis vendidiſſe fertur. Illoq́ue maior natu Lyſias , cũ opinor populi mores ferre non poſſet,delectatus re ſua familiari nõnullas orationes domi conſcripſit, quas amicis iisq́; qui lite pulſabãtur,proſcriberet. Quod hominum tenuitati & ſtudiis ſit permittẽdũ. Neque enim ij qui honorarij ſpe in iudiciis&foro verſantur, mea ſentẽtia improbãdi ſunt: ſed ſi quis eſt inter eos queẽ tãtũ virtutis forma retineat & oblectet vt pauperes patrocinio ſuo gratiaq́;iuuet,&in cauſis agẽdis eiuſmodi hominibus liberalẽ operã præſtet,is bonorũ iudicio Chriſtiani hominis laudẽ videatur eſſe cõſecutus. Atq; vt præſtantis & excelſi animi eſt,eum qui rem habeat,ſine mercede cauſas tractare,ita iis quibus res paulò anguſtior erit honeſta lucri & vtilitatis ratio nõ erit inuidẽda : ſi modo ab honeſtate nõ ſit ſeparata . Quidam ſunt enim in eo genere tã parũ verecundi,vt neq; dignitatis,neq; ordinis rationẽ habeant, ſed tantũ naturæ ſuę, quæ aliorũ ſubſtantia & opibus ne expleri quidem poteſt.

In ſtatuam Iouis.

Vindicta diuina.

Iuppiter, ætherea qui fulmina vibrat ab arce,
Intextos lana fertur habere pedes.
Tardior ira Dei, & lento vix cognita greſſu,
Vltrici inſequitur crimina noſtra pede.

NARRATIO PHILOSOPHICA

QVANQVAM apud veteres Ethnicos mirifica illa dei benignitas & clementia nullis illorum monumentis consignata esset, facilè tamen rerum & euentorum coniectura sunt adducti, vt honorificentissimè de ea prædicarent. Cùm enim perspicerent Deum ad nocentium delicta tandiu cõniuere, neque eum de sceleratis hominibus pœnam nisi serò reposcere, illum laneos pedes habere crediderunt, quòd incredibili tarditate, aliquãdo tamen, insperantibus nobis invindictam scelerum immineret. Et apud Hebræos, quibus ille antiquitus propter beneficiorum magnitudinem familiarior erat & notior, maiorem in modum iracundiæ sustinens exprimitur, quique nisi rebus propemodum desperatis ad supplicium accedat. Verùm ne tanta illa mansuetudinis laus perditos homines, quos vel peccare delectat, facilitate delinquendi incitaret, eum supplicij tarditatem, seueritate sarcire voluerunt: vt homines omni flagitiorum genere impuri nihil ex diuturnitate temporis, compendij causæ suæ accedere iudicarent. quod in omnium longè crudelissimo Sylla accidisse historiæ testantur. Cùm enim ciuili bello Marium confecisset, deinde victor omnia misceret, sibi viueret, ciues circunscriberet, ita dictaturam gessit, vt nihil eum sceleris, nihil crudelitatis præterierit. Qui verò dies à tantæ dignitatis perfunctione illi aditum ad quietem dabat, is omnium ei calamitosissimus apparuit. Nam deposita dictatura iam natu maximus tantis corporis doloribus

bus cruciatus est, vt omnium iudicio mors tam lu ctuosa vitæ felicitatem deleuerit. Marcus verò Crassus cum Syriam cum imperio esset ingressus, Ierosólymam florentem opibus venit, vbi ea quæ orientis reges à multis sæculis in templo domini consecraucrant, quibusque Pompeius Magnus tantarum nationum victor pepercerat, diripuit. At ne ille quidē tot manubias in patriam retulit. Nam & non ita multò pòst tempore filium crudeliter interemptum à Parthis vidit, & tandem amisso exercitu miserrimè concidit. Sed hæc opi nor Christianis non probantur, quibus hac vita non est circunscri ptus mercedis aut supplicij locus.

Ad ficum.

In eos qui promittere, quàm facere maluerunt.

Si lubet, insignem, quam mittimus, accipe ficũ,
Forsan & hæc vitæ corriget acta tuæ.
Vere nouo nullo florum vestitur honore,
Et tamen autumno dulcia poma gerit.
Quid tua me dubiũ toties promissa morãtur?
Quod spondes primùm, si sapis, illud age.
Talia vel miseros possent promissa beare,
Ni structos tandem proderet arca dolos.

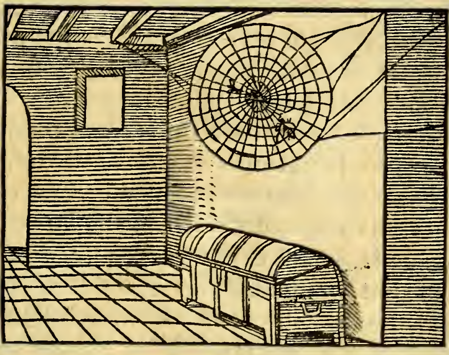
NARRATIO PHILOSOPHICA.

NVLLVM opinor eſt hominum genus, quod propius ad leuitatem accedat, quàm ij qui dum promiſsis, æqualium ſuorum beneuolentiã aucupantur, in illiſque fidem & nomen diſſoluere aut nolunt aut nequeunt, efficiũt eos apud quos in promiſſum ierunt, locupletiſsimos teſtes incõſtantiæ ſuæ. Vt enim æquabilitas in omni vita, & » dictorum factorumque conſtantia ſemper laudã- » da eſt, ſic nihil eſt humanæ ſocietati magis con- » trarium, quàm promiſſorum liberalitatem factis » non conſequi. In quo adhibenda ficus eſſet, quæ » quanquam ipſa verni temporis ſerenitate minimam baccarum ſpem hominibus iniiciat, neque florem edat, autumno tamen poma toto orbe nobilitata proferre ſolet. Qui igitur rationem cum terra habuerit, (cuius, vt inquit ille, tanta eſt benignitas, vt nunquam recuſet imperium, reddatque ſemper cum fœnore quod accepit) & ex arboribus quid in vita ſit agendum didicerit, tantum ſanè imperabit ille ſibi, vt lubenter ad ea explenda accedat, in quibus fidem ſuam pollicitatione obſtrinxerit. Alij verò ſunt qui in nonnullis magiſtratibus renuntiati, incredibilem ſui rerũ bene gerendarum expectationem apud omnes concitant: in eos populus oculos defixos habet, ad illos omnes conſtituendæ reipublicæ cauſa proſpiciunt. Hi ſimul atq; in dignitate fuerint locati, ita ſe gerunt, ita in magiſtratu verſantur, vt facilis ſit omnium exiſtimatio, quantùm nos eorum fi-

des,& noſtra de ipſis opinio feſellerit. Nam cùm priuati procul ab omni ambitione degunt, facilè animaduertũt in quo offenditur: capeſſentes autẽ gubernacula reipublicę, capti credo cõmodorum magnitudine, iudiciũ omne cũ pudore abiiciunt: audentq́ue eorum perpetuam propugnationem ſuſcipere, quæ antea acerrimè fuerãt inſectati. Iam quotus quiſque eſt eorum qui in rebus agunt, qui ſi non cognitione, at ſaltem auditu non attigerit, ex bonis eccleſiaſticis nihil niſi quadrantem rationibus ſuis inferre poſſe: reliqua autem pauperum tabulis ex lege canonum eſſe inferenda. Hoc certè tam peruagatum eſt, vt in ore ſit omni populo. qui tamen ſunt in illa cauſa, non grauatè patiuntur ſe in eo temporum errore verſari, honeſtiq́; rationem ſpecie vtilitatis conuelli. Ac mea quidem ſententia, qui vtilitatem pugnantem cum ratione, virtute ſuperiorem eſſe volunt, quibusq́; plus lucra domeſtica, quàm dignitatis momenta põderari ſolent, hi à rerũ & publicarũ & priuatarũ adminiſtratione alieni eſſe debent. Vix enim eſt, vt in publico magiſtratu deſignatus præclarè ſe gerat, qui curam, ſtudium, induſtriam denique omnem in re familiari tuenda & augenda collocarit.

Ad araneam, vulgatũ ex Diogene.

In corruptos iudices.

Dum volat, elatæ telas diſrumpit Arachnes
Oeſtron, & impauidè mollia penſa terit.
Sed capitur tenuis macilento corpore muſca,
Nec fugit arguta retia ducta manu.
Sic pauper poſitæ ſortes vix effugit vrnæ,
Sed diues rupto vimine tutus abit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VETVS & iam ab antiquis ducta temporibus ad nos eorum permanauit improbitas, quibus cum decretum esset in eo se genere maximè exercere, quod in publica rerum moderatione positum est, tamen tam sordidè in præstantissimis illis muneribus se gerunt, vt suorum commodorũ solùm rationem habeant. Nam si æquitas illa est
» quæ omnia recta & inflexibilia exigit, si ea est iu-
» ris ratio, vt neque inflecti gratia, neque perfringi
» potentia, neque adulterari pecunia possit, videa-
» tur sanè iudicantiũ religioni magnopere consen-
» taneum, in sententiis ferendis æquabilitatem ser-
» uare, eundemq; semper ad iudicia vultum afferre,
» quẽ in Socrate omni vita fuisse accepimus. Quòd
» si quis in vindicandis sceleribus se sui quàm legũ similẽ esse mauult, & in pœnis constituẽdis potius gratia aut iracundia quàm æquitate ducitur, quæ pestis homine illo in republica perniciosior esse potest? Seuerissimè nonnulli ad pœnam expetuntur, alij iisdem de causis ne appellantur quidem: Perditis ciuibus tutò in ciuitate licet degere: ij autem quibus pro singulari quadam virtute, victus publicè in aliquo Prytaneo ex Senatusconsulto decernendus esset, sæpissime in periculum famæ & capitis sententiis iudicum vocantur. Atque vtinam iudices nostri tanto studio præsidia æquitatis sibi retinenda esse proponerent, neque magis gratia alicuius aut beneuolẽtia de officio deduci possent, quã Herculẽ illũ à voluptate allici potuis-
» se Xenophon refert. Nunquã enim qui vel iratus,

vel

vel amicus accedit ad sententiã, eam mediocritatẽ tenere potest, quæ inter nimium & parum iacet. Nã quis erit in caussis decidendis apud eos iustitiæ locus, qui se non tantum ad voluntatem potentiũ nutumq; referunt, sed iudiciorũ maiestatẽ mercede sola metiuntur? Si quid homini pauperi cum diuite negotij est, & diuitẽ in causa iure inferiorẽ futurum longe ante præsentiunt, ita res expedietur, vt aut lõga mora aditusque difficultate pauperi homini fastidiũ adferãt, aut instrumenta litis eo deponãt loco, vnde nunquã in verũ solem proditura sint. Neq; vero Diogenes Cynicus inscitè istum in suffragiis ferendis modum, araneorum telis similem faciebat. Vt enim grandiores muscæ quæ asila nuncupantur, facile araneorũ telas pertranseunt: at paruæ & tenues illis irretitæ laqueis capiuntur: sic homines haud magna in re quantumuis tamen fidei pleni, vix temere iudicũ anfractus effugiunt: iis verò quibus liberalior fortuna est, etiam inter media iudicantium subsellia licet tutissimis esse. Quòd si ita se in eo ordine versari prędicẽt, quòd forsan aliqua animi ęgritudine & metu fracti, in potentissimos legibus cõstituere nõ audeant, hoc ne illis quidẽ patrocinari queat. Aut enim ij partes quæ sibi à populo vel principibus attributę sunt, tueantur necesse est: aut omnino priuati domi degant. Multis certè, quanquam sint pusilli & angusti animi, nunquam vitio versum est, quòd res magnas plenasque periculorum non adeant. Iis autem quorum ambitionis labore vita occupata rebus publicis geren-

dis

des implicatur, non ſit ignoſcendum, ſi eiuſmodi ægrotationes ad rerum adminiſtrationem attulerint. Præſtat enim dignitati fortiter cedere, quàm nulla cum laude in officio eſſe. Neque tamen hoc apud nos conſilium magnopere ſit neceſſarium, quibuſcum ex principum clementia tam feliciter actum eſt, vt ſemper virtutis & iuſtitię valeret authoritas. Quòd ſi qui ſunt tam magno & forti animo, vt etiam contra potentiſsimos decreta ferant, neque metu à ſaluberrimi Senatuſconſulti perſcriptione abducantur, ſatis ſibi perſuadere poſſunt, ſe eius conſilij principes non tantùm laudatores, ſed etiam adiutores habituros.

Sybaritha in plateis.

In leuiculos huius temporis.

Aſpice vt in plateis futilis reſupinus oberrat
Et molli ingreditur compita noſtra pede.
Vtque pererratis fragrat lacinia vicis,
Et ſiccam infecto murice verrit humum:
Gaudet & inſulſa tunicati voce popelli,
Et putat his omnes fallere poße dolis.
Tranſuerſóſque ſibi ſpectantûm colligit hircos,
Dum ſtudet in populo tertius eſſe Cato.
Hinc hinc, hæc pauper nouit faſtidia Baucis,
Nam doctis fidei frons habet iſta parum.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

INTER eas malorum omnium & voluptatum illecebras quæ quondam apud Sybarithas viguerunt, nulla magis reliquarum gentium risu & stomacho excepta est, quàm mollities, quę iis quoties de domo in publicum processissent, familiaris fuisse perhibetur. Nam tantus erat in illis fastus, tanta in ingressu mollities, tam impotēs aspectus, tanta denique investis compositione cura, vt quidvis potius quàm homines esse facilè adduci potuisses. Sed quis tam leuiter sapiens esse potest, qui eiusmodi ineptias vel apud imperitam multitudinem aliquid authoritatis & momenti habere credat? Quis est tam totius humanitatis expers, qui istos fucos moderatè & æquo animo ferat? Nec enim tam aspernādæ homini partes à natura ,, datæ sunt, vt illi in rebus adumbratis ponendus sit ,, dignitatis decor. In quo vident illi qui apud nos ,, quotidie multo serico, multis vnguentis in publicum prodeunt, quantum se de nobis fefellit opinio. Nam à quibus plurimum gratiæ & mirationis se aucupaturos iudicabant, eos profectò colligunt sempiternos testes insipientiæ suæ. qui si se Q. Hortensium imitari dicant, quē homini, quòd ordinem & cultum vestis suæ conturbasset, actionem ferunt intendisse: ne tamen mihi tantam infantiam etiam oratore Hortensio probauerint. Quid enim tam flexibile, tamque lubricum esse potest, quid porro ab homine tam alienum, quàm ex eo laudis argumentum quærere, cuius fructus vt in sola hominum opinatione iacet, ita non

poteſt eſſe diuturnus. Ineſt certè maximéque in ſummis & excellentibus animis gloriæ cupiditas, quæ tam virtuti ipſi coniuncta eſt, vt vtriuſque conſenſus ſit æternus. Sed tamē nullus eorum imperatorum qui patriam ſpoliis ſuis triumphiſque decorârunt, ex re tam ludicra aditum ad gloriam homini patere exiſtimauit. Quibus autem propoſitum eſt pro republica aut fide fortiter dimicare, quique nullum de publica ſalute cogitandi tēpus intermittunt, iis opinor ſit permittendū, ſi gloriam tanquam benefactorū & teſtem & mercedē ſe ſequi dicant. Qui verò in ea ſententia ſunt, vt perpetuam pro laribus ſepulchriſque ſuis propugnationem ſuſcipiant, nec quicquam otio præſtantius eſſe ducunt, quia longiſsimè à vera laude & rectefactis abſunt, ad vmbras & ſimulachra cō fugiunt, atque ex eo ſe laudari volunt, quod poſt „ homines natos glorioſum duxit nemo. Neq; enim „ tanta eſt inertia temporum, vt imitatrix boni ina „ nitas & pondere & natura ſua ſpeciem illam ho- „ neſti apud homines referre queat. Nam vera glo- „ ria radices agit & propagatur, facileque ſe ab in- „ iuria mortalitatis & ſilentij vendicat: ficta autem „ tanquam floſculi (vt inquit ille) celeriter decidūt: „ neque quicquam eſt perpetuum, niſi quod virtu- „ te & rectefactis tibi paraueris. Quòd ſi eam laſci „ uiam tam impensè probant, vt de illa nunquam deduci poſsint, quęſo ne tam ridicula apud eos inculcent, qui de actionibus honeſti iudicare poſſunt: ſed ea ipſi coram tribulibus ſuis bonis viris depromant: quibus forſan, vt de ſuis dicebat Lu-

cilius poëta, plus palatum quàm cerebrum ſapit. Diogenes quidem, ſi quando in eiuſmodi homines incidebat, nullum ſibi præſentius contra eam importunitatem remedium à diis immortalibus euenire precabatur, quàm in lapidicinas longè ab duci: vt quos contuens ferre non poterat, diutius audire non cogeretur. Lenius Plato, ne quando, inquit, in ſimili errore verſer. qui ſi opinor hominibus iſtis eſſet vſus, nihilo forſan Diogene fuiſſet placatior. Quis enim tanta animi facilitate eſt, aut potius tam ſenſu videndi & audiendi caret, qui vel ſi iſta diſsimulare queat, his tamen poſsit non vehementer offendi?

Libertas cuius proprium eſt,

Sic viuere vt velis.

Annulus articulos ſi quãdo aſtringit & vrget,
Hunc ſubito innocuis excute de manibus.
Stulte quid affectas alieno viuere voto?
Nullo libertas ære, libráque licet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

Mihi olim temporum nostrorum reputationem facienti quærēdum visum est, quæ duæ res in hominum vita essent, quæ animos nostros maiori voluptate incensos ad se prolectarent. In quo etsi difficile factu sit æstimantem non offendere, non tamen procul à vero discessionem fecisse iudicetur, qui de libertate & auaritia ita statuerit, vt nulla re magis homines in vita retineri posse arbitretur. Nam vt auaritiam (quæ quantum apud multos authoritate valeat satis perspectum est) relinquamus, tantū semper ponderis omnium concessu libertas habuit, vt nemini parere animus bene à natura informatus velit. Quo in genere principes illi philosophi fuerunt, quibus cū idem propositum fuisset quod regibus, vt nemini parerent, libertate vterentur, facilè eam sententiam animo sunt complexi, quæ imperia & dominatus externaque subsidia infra hominem posita esse iubet, & otiū rebus omnibus anteponit. Quid enim est tam elatum & magnificum, quàm id ipsum cuius habendi cupiditas, & seruandi metus reliquos homines miserè cruciat, fortiter aspernari, ea autem in summis bonis ponere, ex quibus animus sapientis vere diues appellatur? Iam igitur in eo hominum genere non nisi incredibilis virtutis significatio esse potest, qui ita sunt affecti vt magistratus contemnant, gloriam negligant, popularibus studiis nihilò capiantur, in domestica autem libertate & quiete mirificè sibi placeant. Et ex hominibus quidem nostris vehementer laudo eos, qui-

bu

bus quanquam vocis ſuauitatem, firmiſsima late ra, æquabile dicendi genus & profluens natura cõ ceſsiſſet, vereq́ue tales effeciſſet, qui in foro ſumma cum gloria, & ampliſs imis commodis verſa rentur, tamen ſemetipſos à ſubſelliis illis & iudiciorum ſtrepitu voluntate remouerunt: nihil propius homini Chriſtiano iudicantes, quàm fructũ otij ad rerum magnarum cognitionẽ traducere, aut ſaltem nõ iis ipſis delectari, quæ homines imperiti, vel qui ſuo magis quàm alieno iudicio ſapiunt, pro bonis & valde appetendis ducunt. Et opinor valde glorioſum eſt, res anguſtas ſi modo » adſit otium & quies, clientelis potentium antepo » nere, vereq́ue regium & liberalitatis plenum do- » meſticam tenuitatem quiete & tranquillitate ſola » ri: quæ tam nonnullos voluptate incendit ſui, vt » plerunque magnorum hominum liberalitatem & beneficia non inuiti defugerent, dum impendiò verebantur, ne ex tali meritorum ratione illis aliqua imminutæ libertatis labes inuri poſſes. Omni no autem miſera eſt eorum conditio, qui ſe ad a- » liorum nutum & voluntatem conferunt. Neque » enim illis ex animi ſententia viuere integrum eſt, » neque planè laudabile eorum vultum non diligen ter obſeruare, quorum authoritati & mancipio ſeipſos dediderunt. Iam verò vt cætera incommoda omittamus, quid tam parum liberale eſt, quàm ita ex aliorum affectibus pendere, vt neque ridere, neq; tecum meditari, neque lugere, niſi ex vnius perturbationibus queas: & velut priuata animi incitatione depoſita, niſi illius ſenſu nũquam

moueare:eius olfactu,gustatu,oculis,solùm odoreris,gustes & videas. Quod verò omnium longè turpissimum est,eiusmodi homines sæpissimè nefariorum scelerum non testes tantum, sed & participes adhibentur, & plerunque aut verecundia, aut animo fracto ea coguntur approbare,quæ im manissima esse semper iudicarunt. Ego quanquam ab hoc seruitutis genere vel natura longissimè ab sim:tamen tam me ipsa vitæ species offendit, vt neque eius probitate cui sit inseruiendum, neque commodorum magnitudine,vteam rem comprobem,adduci possim. Atque, vt breui dicam,is mihi videbitur sapere,qui,vt dicebat Plato,nó aliun de pendebit,neque extrinsecus bene aut male viuendi suspensas habebit rationes. Nam & qui alterius causa malè & contra leges egerit, id assequitur, vt etiam eum cui hoc præstitum voluerit,facti derisorem habeat.

In ſymbolum Pythagoræ.

In ſcaphio ne edito.

Quiſquis es in ſcaphio qui feſta obſonia cõdis,
Non eſt hæc noſtræ commoda menſa gulæ.
Quos habet attonitos vitijs mẽs ĩproba, iuſtus
Indignos aditu iudicat eſſe ſuo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PYTHAGORAM summæ authoritatis philo sophum seuerisſima ſententia ſuis edixiſſe fe„ runt,ne omnino in ſcaphio ederent, néue ea obſonia quæ ſumma ſua benignitate natura nobis cõceſsiſſet,parum honeſto vaſe deturparent. Quo dicendi genere homo prudentiſsimus alumnos diſciplinæ ſuæ, à nefariorum hominum cõgreſſu & amicitia reuocare nitebatur. Vt enim præter dignitatẽ paterfamiliâs facere exiſtimetur, ſi ex lauto inſtrumento ea vaſcula in vſum menſæ dedicet, quorum aſpectus animos hominum ad turpem cogitationem ſit deducturus: ita is optimam ſibi naturam inuidiſſe ſit iudicandus,qui perditos ciues cõgreſſu,ſuffragio & aditu dignos putauerit. Quid enim tam moribus inculpatis inimicũ eſt, quàm cum iis ipſis coniunctiſsimè viuere, quorũ non ſolum dicta,ſed &facta,præſtantiſsimas virtutis actiones conantur euertere,& honeſti ſpeciem imitatione boni ad impuriſsimas voluptates traducere. Iam verò tales à natura creati ſumus, vt nobis illius adiumentis (ſi tamen ab ea non diſcedimus)ſatis eſſe poſsit ad bene beatæque viuendũ. Sed plerunq; accidit,vt præclara illa omnia virtutum ſeminaria ſceleratorum colloquio & vſu obruantur, neque amplius naturæ lumen eluceſcat. Itaque rempublicam gerentibus id primũ enitendum eſſe ſcribit Plato, vt ſceleratos homines è finibus expellant, néue eos diutius in ciuitate eſſe ſinant, quibus ſtantibus in republica ſplendor & quies retineri non poteſt. Quid enim nouarũ vólupt

luptatum artificibus (quibus tamen Xerces præmia lege constituit) quid nouorum portoriorum & tributorum inuentoribus (quos Dionysius tyrannus mercede honorauit) in bene morata ciuitate negotij est, vt eodem iure cum reliquis bonis censeri debeant? Quid enim aliud agunr quàm vt publicum otium cõsiliis perturbẽt suis, summorũ virorũ principatũ penitus de republica deleant, & tenuiores in discrimen fortunarum & capitis vocent? Quod hominum genus & nostra ætate aliquando, & etiam patrum memoria multas ciuitates lacerauit: digni opinor quibus decernatur in foro statua, in senatu locus: adde etiam si placet, victum in Prytaneo: vt ab ea republica pro qua tam bene & nauiter laborauerint, summis beneficiis in luce bonorum omnium augeãtur.

Ad ſtatuam Caſſandræ.

In conſuetudinem fori.

Concinit infelix caſus Caſſandra futuros,
Pergamáque Argolicis depopulãda rogis,
Sed fruſtra eximiæ proſtant oracula vatis,
Fœmineisq́; fides non datur augurijs.
Sũt quibus eſt Piliæ præſtãs facũdia linguæ.
Quóſque iuuat Samij clara ſophia ſenis.
Nec Lugdunenſis metuunt certamina cœſtus,
His tamen ab noſtri non fauet aura fori:
Hos infauſta premũt quintæ præſagia lunæ,
Et fouet exiguo ſportula curta foco.

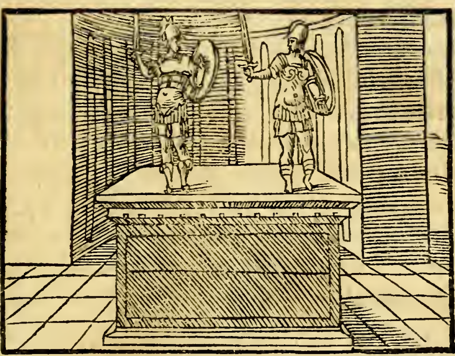
NARRATIO PHILOSOPHICA.

CASSANDRAE Priami regis filiæ infortunium iusta miseratione prosecuti sunt nonnulli, quòd cùm ab Apolline diuinandi scientiam accepisset, tamen tam obscurè in illo munere versata est, vt futura quidem longè antè prædiceret, sed ex omnibus ad quos ea res pertinebat, fidem faceret nemini. Nam & flagrante bello Troiano, nisi Helena restituta cum Græcis reditus in gratiam intercederet, excidium celeberrimæ vrbis vaticinata est: neque tamen præsensionibus suis quicquam profecit. Præterea cùm capta & incensa Troia, eadem vates Agamemnoni sorte obtigisset, multa amplissimi regis euenta præsagitione complexa est: præuiditq; futurum aliquando, vt ille ab vxore sua extrema pateretur: quæ diuinationes cùm nihil ponderis apud eos quorũ magnopere intererat, habuissent, etiam in ipsa tristissimi casus acerbitate, homines illos vel ipsa memoria perculerunt. Non omnino Cassandræ, meo quidem iudicio, dissimiles videri possint, ij qui in foro togati volitant, & in centumuiralibus publicisque iudiciis vicariam litigantibus operam suam præbent: inter quos innumerabiles reperias iis artibus quæ libero homine dignæ sunt, mirificè instructos, quique ad ea humaniorũ literarũ ꝑsidia incredibilẽ iuris & legũ sciẽtiã adiũxerũt: sed tamen nescio quo illorum fato ab omnibus contemnuntur, & plerunque iis fama concedunt, quos omnibus scientiarum ornamentis facile superabant. In quo etsi graue est iis principem locum

cum cedere, qui tecum magnarum rerum cognitione non ſint comparandi: ferendum eſt tamẽ (vt
» in quadam oratione L. Craſſus grauiſsimè prędi-
» cauit) in iis ipſis te vinci quæ labore & induſtria
» homines ſibi parare nequeunt. at in his glorioſum eſt multis antecellere, quæ neque fortunæ, neque potentium gratiæ accepta referre debeamus. Etſi
» enim fortuita plerunque mirationem & cla-
» mores faciunt in populo, ea tamen ſo-
» la verè laudantur, quæ cum vir-
» tute & priuata cuiuſque
» animi incitatione
» coniuncta
» ſunt.

Ad ſtatuam Palicorum.

In periuria fori.

Aſpice Pœna fides, veríque ignara Corinthos,
Et queruli interdum turba togata fori:
Anne hominum credis periuria ferre Palicos,
Cùm ſpernas iuſti numina ſumma Dei.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

APVD Catanam in Sicilia duo amnes ſunt, qui Delli vocantur, hi ab incolis quondam maxima veneratione habiti ſunt, quòd ex eis Palicos geminos fratres emerſiſſe, & amœniſsimam hanc lucem aſpexiſſe antiquitas credidiſſet. Cùm enim Thalia nympha ex Ioue grauida metueret, ne quid ſibi periculi à Iunone crearetur, precibus à Ioue contendit, vt in tam propinquo diſcrimine terra ſibi dehiſceret. Quod cùm eſſet factum, diuinitus tamen accidit, vt ipſo partus die fratres Palici è terra emergerent, & Iouis beneficio in vitam ingrederentur. hi propter mentis integritatē opinor, præſtandis iuramentis teſtes adhiberi conſuerunt, atque ea conceptorum verborum forma erat, vt ſi conditio ſub qua contractus inibatur, eueniſſet, res aliqua ſub religione iureiurandi pręſtaretur, dato etiam expromiſſore qui rem totam fide ſua eſſe iuberet. Ex quo efficitur periuriū non ſacris monumentis ſolùm, ſed & veterum poëtarum fabulis nefarium ſemper ſcelus fuiſſe. Ac verè mihi videbor eſſe dicturus, id quo nomine à reliquis nationibus Græcos videmus inuadi, idem apud iudiciorum & fori noſtri pragmaticos in conſuetudinem veniſſe. Nam vt vetus Græcia totius diſciplinæ princeps, & Athenæ illæ ſcientiarum omnium inuentrices ſemper habitæ ſunt, fidei tamen & integritatis laudem nunquam tulerunt: tamque apud eos vulgatum illud fuit, Da
„ mihi mutuum teſtimonium, vt etiam qui inter
„ illos Græcè neſcirent, hoc tamen loquendi genus

propt

propter consuetudinem memoria tenerent. Sic licet forum omnium scientiarum quasi quoddam theatrum appellare possis, difficile tamen factu sit ex iis qui pragmatici & procuratores in eo vocãtur, aliquem reperire, qui probitatis & fidei gloriam sit consecutus. Qui enim contra iuramenti nexum quem rogati apud acta præstiterunt, iniustas causas tractant, qui diffisionibus à iudice petitis in perniciem creditorum, nepotibus & perditis hominibus pecuniarum solutiones trahunt, qui in mala clientum causa iudicatum non faciũt, qui stipulatiunculis & tricis suis (vt Varro loquitur) apertissima quæque inuolucris obducunt, quam quæso honestatis speciem ad causas agendas attulisse videantur? Sed vt apud Euripidem Ætheocles in Phœnissis, si ius vnquã violandũ est, » causa regni violari posse existimauit, in reliquis » autem pietatem coli debere: sic & homines illi ieiunia, sacrorum ritus & celebritates religiosè obseruant, & piè certe: fidem quoque violari pro scelere ponunt, excepta vna causa pecuniæ: pro qua etiam si Deum & homines non sint cælaturi, propugnationem omnem non dubitanter suscipiant. Neq; enim tã oderunt infamiã, quàm amãt pecuniam, qua vt de virtute dixerunt philosophi, nihil est illis amabilius, nihil præstantius. Neque verò ad eos nostra pertinet oratio, qui vt magistratus aliquos inire possint, iurati se nihil omnino illorum nomine contulisse, ex professo in amplissima corona iudicum affirmant:

tant

tantum dico, mediocrem ſui homines illos in reliquo honoris curſu expectationẽ afferre, qui tam flagitioſo ſcelere principia ineundæ dignitatis cõſecrarunt. Quid enim nos de illis ſperare oportebit, qui ſe in ingreſſu præſtantiſsimi magiſtratus nefario ſcelere polluerunt? Itaque non ſit fortaſſe mirum, ſi iudicibus tanta flagitij macula impuris, eiuſdem notæ pragmaticos, & omni periurio infames fortuna adiunxerit. Digni profecto ducibus ſuis adminiſtri.

In ſtatuam Iouis, ex Homero.

Reges ad curam Dei pertinere.

Neſcis in mentem magno quid venit Homero,
Diſcipulos reges dum putat eſſe Iouis.
An quòd eos nulli voluit virtute ſecundos,
Queis ſunt à ſummo credita regna Deo?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

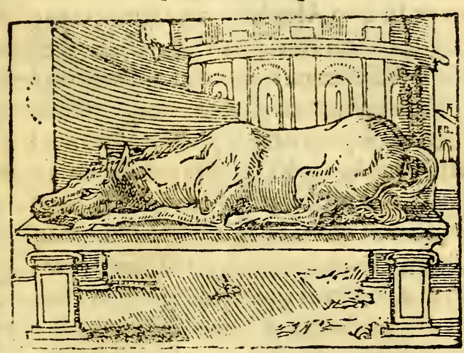
GRAVISSIME, vt omnia, Homerus reges & eos qui latè dominantur, Dei immortalis diſcipulos,& velut ex eius ludo ad rerum adminiſtrationem prodeuntes facit:vt omnes intelligant,principes nō tantum vocatu Dei ad rerum publicarum gubernacula accedere: ſed maximè omnium hominum ad curam & prouidentiam ſummi illius numinis pertinere. Propius enim iudicauit quos ad ampliſsimum dignitatis euexit gradum,iis conſtantiæ, magnanimitatis, cæterarumque omnium virtutum ſeminaria largiter cōferre.Quales enim eos eſſe oportuit, ſine quibus & ſtare reſpublica nequit, & quorum deſcriptione multarum gentiū moderatio continetur?quod bellè qui præſtiterit, eum diuina quadam vi inſtructum eſſe mihi perſuaſerim. Nam in eo omnium ferè nationum conſenſus fuit, aliquem præ cæteris principatum habere, qui præeſſet, & cui pareretur: quique legem illam principem quam primum in animis noſtris natura peperiſſet, tueretur: cum qua illi tanta ſimilitudo eſſet,
„ vt verè lex loquens debeat nominari. Quæ enim
„ domus, quæ gens, quæ hominum ſocietas ſine
„ aliquo qui imperet diutius ſplendorem ſuum retinere poteſt? At genus illud imperij quondam ad ſapientiſsimos & ſanctiſsimos quoſque deferebatur: quod & in Repub. Romana valuit quandiu ei Reges præfuerunt. Nam & naturæ ſolertiam imitati homines, ei tantum ad regna aditum

tum patere voluerunt, qui aliqua excellenti virtute cæteris præſtaret, vt eius ſapientia non illi tantùm, verùm & vniuerſæ ciuitati laudi eſſet. Neque verò apud Medos ſolùm, vt ait Herodotus, ſed etiam apud omnes populos iuſtitiæ retinendæ cauſa bene morati reges ſunt conſtituti: nam inopes à potentiſsimis preſsi ad alicuius clientelam ſe conferebant, qui eiuſmodi periculum ab illorum capite depelleret. Vnde euenit vt ciues non grauatè illi obediant, & eum ſumma obſeruantia colant & diligant: quod Charondas ſummus legislator legibus ſuis comprehendit. Platonique ex Titanum genere ſtatuuntur, qui magiſtratuum actionibus aduerſari volunt. Itaque doctiſsimi homines in magnorum principum rebus geſtis memoriæ mandandis voluntario otio occupati, illos tam abundantes vrbanis & bellicis laudibus nobis prodiderunt, vt non tam eos qui aliquando vixiſſent, quàm ſi ab aliquo Deo ficti eſſent, deſcribere viderentur. Quo in genere princeps Xenophon, cùm de Ageſilao hiſtoriam inſtituiſſet, facilè eas omnes laudes quæ de præſtantiſſimo principe dici poſſunt, vno libro complexus eſt. Et multis ante ſæculis Homerus Vlyſſem tot ſapientiæ ornamentis præſtantem facit, vt non tam ille natus, quod cæteris commune eſt, quàm ſummo deorum immortalium beneficio hominibus donatus eſſe videretur. Iam quis noſtrum cum Virgilij libros diuinitus ſcriptos, in quibus ſemper Æneas exprimitur, legit, non

existimat Æneam tantis illis virtutum insignibus, quasi de schola summi Dei instructum ad rerum administrationem processisse? Vnde & apud Esaiã Dominus Cyrum superiorem, Messiam & vnctũ suum appellat, vt omnibus sit exploratũ, eos quorum temperatione principatus & imperia tenentur, nisi Dei suffragio & gratia in tãtum honorem non venire. Nam his, vt inquit sapientissimus ille
„ Nestor apud Homerum, Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν. Vnde & nonnulli reges signis & prodigiis, priuatis hominibus præstiterunt, & ea gesserunt ipsi, quæ ad diuinitatem proximè accederent. Nam & Vespasianus proconsul Syriæ cùm tumultu militum Imperator esset appellatus, homini cæco oculos, & leproso sanitatem restituisse fertur, cùm nusquam antea de se tale quicquã cócepisset. Pyrrhũ quoq; Epirotarum regem historiæ narrant multos contactu sanauisse. Omitto multa de Christianissimis Gallorũ regibus dicere, quæ propter exemplorũ multitudinẽ nobis sunt notiora: ex quibus omnes ferè populi in grauissimis morbis fructus capiunt diuturnos.

Honor debitus.

In disciplinam temporum.

Fortis equa, ô quoties hederis victricibus vsa,
Norat Olympiacis vincere carceribus.
Huic statua & tumulus post vltima fata dicantur,
Et datur in manes debita palma suos.
Quin & honoratæ statuunt delubra Dianæ,
Quos posuit mundi ius dare cardinibus.

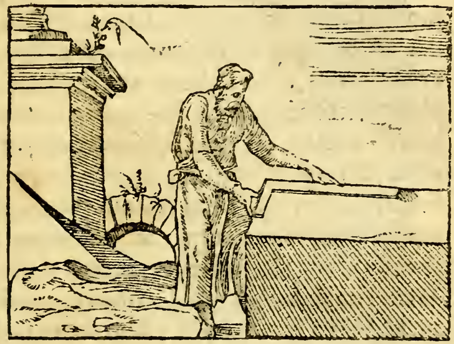
NARRATIO PHILOSOPHICA.

VEtvs fuit & plena religionis apud maiores beneficij referendi consuetudo, vt nō tātùm hominū memoriā qui præclarè & fortiter aliquid in republica gessissent, monumentis & trophæis consecrarent: sed bruta quoq; animātia, quorū virtute res feliciter esset gesta, tumulo & statuis honorarent. In quo Alexāder, mea sententia præstitit cæteris, qui cum Bucephali equi sui dexteritate multa belli discrimina superasset, illi mortuo exequias duxit, & tumulum posuit, deq; eius nomine post Thebarū expugnationē, vrbē ędificauit. Et Plinius author est Agrigēti multas pyramides equis locatas esse. Par est enim eorū memoriā nō perire, quorū salus aut vtilis reipublicę fuit, aut cōiūcta certè publicę saluti. Iam & equo suo dictator Cęsar statuā in æde Veneris genitricis fertur cōsecrasse, humanis pedibus, qua forma ille fuerat: in quo tanta fuit sagacitas, vt pręter Cæsarē aliū sessorē admiserit neminē. Gloriosa sanè res, & homine nō ingrato digna, per quos aut viceris, aut rem bene & nauiter feceris, eorū historiā & gesta meminisse. Quo in genere Adriano Imperatori summo honori fuit Plotina mortua, cuius gratia à Traiano fuerat adoptatus, nouē dies in veste pulla incessisse, eiúsq; nomine pro memoria tāti beneficij tēplū dedicasse. Nā qui per equā euasit ὀλυμπιονίκης, & quibus per mulieres licet in amplissima dignitate & fortuna esse, parū memores & grati videātur, nisi illis gloriam etiā post aras cōmunicarint, quorū opera ad tantum honorem aut magistratū sunt producti.

In nor

In normam Lesbiam.

Bonus iudex.

Aſpice vt in partes ſemper tornatilis omnes,
Se ſubiectam operi Lesbia norma facit.
Intus ſæpe latet ſcriptæ ſententia legis,
Quæ ſolet in tota iudicis eſſe manu.
Hanc ille in varijs rerum variare figuris
Debet, non vnum ſemper, idémque ſequi.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NORMAM Lesbiam non iniuria veteres cæteris prætulerunt, quod ea flexibilis & tenera quocũque duceres facile sequeretur, seque ipsa operi cui adhiberetur, scitissimè accommodaret. Reliquæ verò hoc ipso minus cõmendantur, quòd si forsan sint breuiores, neque ad iustam operis magnitudinem deduci, neque si longiores in angustum contrahi possint. Quod doctissimi homines ad eos qui iurisdictioni præessent pertinere crediderunt, vt hi in hominum controuersiis explicandis se normæ Lesbiæ quàm cæterarum similes esse mallent, neque semper in omnibus litibus eundem teneret cursum, sed variè ex personis causisque statuerent. Nam si is esset forensium causarum status, vt eæ semper ad infinitum quoddam genus referri possent, esset certè in iudicando perfacile summa illa capita sequentem nihil offendere. Sed quia iis rerum & euentorum procellis obruimur, vt in tanta factorum varietate nihil prope alteri simile possit apparere, rationem habet, vt qui in munere iudicandi versantur, ad specierum diuersitatem animos suos accommodent. Semper enim iudicantium religioni moderatrix fuit factorum varietas, quique optimè iudicat is maxime omnium in diuersis opinationibus confi-
» dit. Nam nunquam in subselliis degentibus lau-
» data est perpetua in vna sententia permansio: sed
» vt corporum differentiis obsequi artis medico-
» rum est, etiam si is sit morbus qui talem curatio-
» nem non recipiat: sic plerunque & personæ & tem-

poris

ris ratio expostulat, vt de constituto & perpetuo quodam iure decedamus, atque ea sequamur, quę remotis circunstantiis aliquid certè iniquitatis & iniustitiæ essent habitura. Itaque si qui sunt ex nostris, qui tantam industriæ suæ & studiorum fiduciam habent, vt ius illud vniuersum tractatu & rerum varietate infinitum, primum in genera diducere, deinde in mēbra capere se posse prædicēt, vereor ne aut quod auribus inculcant nostris explere nequeant, aut magis oleo & palæstræ quàm foro & pugnæ inseruisse videantur. Quis enim adhuc ex nostris hominibus est inuentus, qui, etiam si ea omnia quæ iurisconsultorum & magistrorum iuris monumentis continentur, memoria sit complexus, non tamen interdum in iudicando offendat aliquid tale, de quo adhuc nulla rogatio facta est? Cui tam feliciter omnia, quæ vel ad maiestatem imperij, vel priuatorum cautionem pertinent, lecta, audita, disputata esse possunt, qui non aliquando in id genus necessitate incidat, quod maiores sui ne cogitatione quidem attigerunt? Quid igitur instrumenti & facultatis ad legum iurisque disciplinam attulisse videatur, qui res tantas in summum quoddam genus coegerit, quarũ scientia magis singularium notione quàm specierum distributione censeatur? Quod si quis vel industria sua, vel assiduo labore videatur esse consecutus, id tamen aliquando afferet dies, vt opinione posteritatis contractius rem totamconclusisse iudicetur. In quo adhibendi essent illi qui ex vmbraculis eruditorum, vsum legum ad pul-

uerem fori clamoremque perduxerunt. Iis enim solis verè perspectum esse potest, quibus vinculis rerum species inter sese colligantur, vt ad idem genus reuocari queant. Græculis autem hominibus, & iis qui cum lucem illam fori ferre non possent, rerum maximarum notitiam spatiis & deambulationibus suis statuerunt, difficile factu est his de rebus scientissimè iudicare. Neque enim plurimũ mirationis habet ea quæ summo studio foeris meditatus, apud concionem de scripto recitare. Sed is mihi videbitur hoc tam præclaro iurisconsulti nomine dignus esse, qui de quæstione quæcunque sit proposita, secundum leges, instituta maiorũ & ciuitatis iura illuminatè possit respondere. Qui si ius ciuile ad artem & præcepta se redacturum prædicet, plurimũ certè apud me & fidei & authoritatis sit habiturus.

Ad fontem Dodonæ.

In ſibi præfidentes.

Fons in Dodona eſt regi ſacratus Olympi,
Qui ſolet extinctas igne ciere faces,
Accenſaq́ etiam flammas extinguere tedæ.
Hæc eſt diuinæ regula iuſtitiæ.
Nam faſtu elatos cliuum deturbat in imum,
Et primos illis denegat accubitus:
Sed quos ſub tenui nutrit Rhamnuſia tecto,
Hos pleno cornu copia Diâ iuuat.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

FONTEM Ioui ſacrum in Dodona fuiſſe prodidit antiquitas, qui mea quidem ſententia & naturæ ductum, & totius orbis miracula superauit. Nam in eo hanc vim & virtutem fuiſſe accepimus, vt faces extinctas accenderet, & nihilominus ſi accenſę admouerētur, reſtingueret. Quod ſi verum non eſt, ideo à poëtis qui quondam res geſtas ad fabularum inuolucra traduxerunt, effictum eſſe poſſumus ſuſpicari, vt Deum optimum maximum, quem & Hebræi diuinitatis appellatione IOVA, & Chriſtiana etiam ſcripta vitæ fontem dixerunt, nobis velut coloribus ſuis depingerent. Ea enim eſt Domini erga humanum genus ſacris literis teſtata conditio, vt homines rerum felicitate, & fortuna ſecunda exultantes, aduerſa ægritudine, ſuorū orbitate & rei familiaris iactura coerceat, & tantum illum ſplendorem, quo ſe æqualibus ſuis ſemper præluxiſſe exiſtimabant, quaſi vim flammæ, aquæ multitudine opprimat. Cum iis verò quibus ineſt æquabilitas in omni vita, & idem ſemper vultus, quique in rebus depreſsis animo non franguntur, neque ea expetunt fortunæ adiumenta, in quibus omnia ſunt impotentibus & ignauis viris, benignè & liberaliter agit Dominus, & ſæpiſsime ex ſumma generis obſcuritate ad omnia magna euehit, vt facile cæterorum luminibus obſtruant. Et quemadmodum ſcite à maioribus laus ſequi fugientem dicta eſt, & ſequentem fugere: ita proceſſus rerum maximarum plerunque ab iis quorum ambitionis labore

bore vita retinetur,longo interuallo abeſt:illos verò ſæpe conſequitur,qui nihil vnquam tale animo conceperunt.Qui enim ita ſunt affecti, vt & modico & ſuo contenti ſint,& pauca pateant in eorum vita quæ fortuna feriat, iis ſi aliquid paulò fortunatius acciderit, rem totam domino acceptam ferunt,& eam putant ſibi velut contigiſſe de lucro. At qui opum cupiditate incredibili ſunt incenſi,neque vllum de pecuniis cogitandi tempus intermittunt,ſi qua in re illorum expectationi fortuna reſponderit,beneficium illud aſcribunt diligentiæ ſuæ:& plerunque rerum proſperarum ſucceſſu tam fiunt inſolentes,vt multa ſibi Deum optimum maximum reliquari putent.Et grauiſſima ſanè ſententia apud Eſaiam dominus Aſſyriorum regem increpauit, quòd rerum geſtarum magnitudinem,& præſtantiſsimas victorias priuatis laudum ſuarum rationibus referret,& quaſi hæreditatem gloriæ Dei,& præclarum illud conferendæ victoriæ patrimonium,quod ſemper diuino numini veteres ſapiētes tribuebāt, expilaret. Alio loco etiam regi Babylonis Nabuchodonoſor res non modo aduerſas,ſed planè euerſas prædicit, quòd direpta regia vrbe Ieruſalem ſibi nimiùm præſideret,neque in tanta fortunæ felicitate,& imperatoriis manubiis autorem Deū citauiſſet. Itaq; mirari deſino regnorum euerſiones,imperia deleta,conquaſſatas prouincias, exercituū clades, & mirabiles fortunæ caſus, qui patrum noſtrorum memoria in ſummis principatibus contigerunt. Quod enim tribubus Iſrael,& Iudæorum populo,

ſi ſe

ſi ſe à domino volũtate abduxiſſent, per Moſen & Prophetas euenturum prædictum eſt, id etiam reliquis omnibus populis præſignificatum eſſe poſſumus affirmare. Nam quo animo & qua propenſitate Dominum erga eam gentem eſſe oportuit, quæ religionem ſuam omni ſcelere funeſtarat, & conuentus illos iure ſociatos, quæ ciuitates appellantur, inteſtinis cædibus macularat? Quis ergo cũ tot in Aſia & Europa florentiſsima regna direpta, & Chriſtianos iis ſedibus pulſos, quas maiorum ſuorum armis & virtute hæreditarias acceperant, cogitatione complectitur, nõ exiſtimat eos quibuſcum tam crudeliter & ſeuerè actum eſt, iuſtas ſcelerum ſuorum domino pœnas perſoluiſſe. Malè enim ſe res habet, cum ij qui plenioribus officiis à Deo ſunt ornati, tantæ liberalitatis immemores minus ſibi præſtitum putant. Ex quo fit vt rebus turbulentiſsimis, & iam calamitate preſsi, ſerius aliquando ea ſapiant, quæ in ſumma copia longè antè potuiſſent præuidere.

In Rhododaphnem.

Scriptura sacra gladius anceps.

Nobilis aspectu folióq; virens Rhododaphne,
Dicitur ægrotis esse medela viris:
Tollit & humano conceptum in pectore virus,
Et læsis adfert artubus antidotum:
Bruta tamen folijs animata extinguit eisdem.
Hæc sunt scripturæ non aliena sacræ.
Illa pios recta cœli deducit in axem,
Sed nigrum reprobis addere Theta solet.
Et licet hac toto nil sit præstantius orbe:
In latum errorem noxia corda trahit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NIHIL eſt vel præſtantius vel melius à Deo optimo maximo hominibus datum, quàm ea diſciplina quæ quondam per Moſen & Prophetas tradita, nuper etiam per Meſsiam domini renouata, tandem ad nos ipſos peruenit. Neque verò Ptolemæus Philadelphus eam bibliothecam, quam tot millibus voluminum inſtructiſsimam faciebat, magis honorari poſſe exiſtimauit, quàm librorum Moſis & Prophetarum acceſsione. Nam cum Eleazaro principe ſacerdotum ſumma contentione per legatos egit, vt nonnullos legis peritiſsimos in Ægyptum mitteret, qui libros illos ex Hebræo in Græcum traducerent. Quod cùm impetraſſet, quanquam nulla religionis ſocietate ad Iudæos pertineret, non minus tamen ex eo ad nationem ſuam dignitatis & ſplendoris, quàm ad bibliothecam ornamenti acceſsiſſe iudicauit. Iam & nonnulli Hebræorum tradiderunt nulla re magis terrarũ orbẽ vnquam decoratũ eſſe, quàm illo ipſo die quo Salomon Ieroſolymorum rex Canticum Canticorum populo deſcriptum & recognitum fecit. Quæ cum ita ſint, miretur opinor quiſpiam illo ſacrarum literarum inſtrumento potuiſſe aliquos in offenſionẽ deduci. Sed vt rhododaphne herba hominibus contra venena prodeſt, & mirificè in curationibus commendatur, bruta autem animantia omnino delet & perimit: ſic literæ illæ ſacræ viros bonos ad virtutem alacriores faciunt, & ab animis bene informatis ægrotationes depellunt: flagitioſos autem & omni ſcelere impu

ros

ros in salutis periculum vocant,&opinionibus deprauatis omnino labefactant. Nam si volumus vel ab ipsis nascentis Ecclesiæ cunabulis hæretico rum memoriam replicare, nullum ex tam multis reperire possis, qui non sceleratum dogma suum aliquo Euangelij loco firmauerit. Et Mahumetes quidem ipse, quamuis legem mirè cum Euangeli ca nostra pugnantem suis descripserit, nonnulla ta men ex Euangelio ad impuritates & flagitia sua reuocauit,& nefarium dogma suum etiam Euangelico diplomate adiuuare conatus est. Itaque nõ abs re illud est quod Aristo Chius dicebat, nocere » audientibus philosophos, iis qui bene & sapien- » ter dicta male interpretarentur. Quid enim tam » sanctè aut præclarè dici potest, quod nefariorũ ho minum scelere non deformetnr? Quòd si cui nihil magis in vita propositum est, quàm vt se acerrimum veritatis defensorem esse velit, & sapientũ iudicio magis quàm suo in illis scriptis versetur, verendum non est ne non ex earum literarũ vsu fru ctus pietatis capiat sempiternos. Si enim veritatis simplex est via, videatur mea sententia desipere, qui eam ad disputationum laqueos tanquam in aliquod verborum pistrinum compegerit. Sed tamen quis Euãgelica nostra, quamuis nudè scripta legens, non impensè diuinitatis & rerum maximarum cogitatione retinetur? Neq; enim quicquam lucis ad veri peruestigationem verborũ faces afferunt: neque in rebus magnis pertractãdis orationis impetus iuuat, nisi quo primùm quæstionis

genere inſtiteris, in eo poſtremùm velis perorare.
" Ac profecto ad nos optimi maximi Dei vox eſt
" profecta, non vt linguas, ſed mentes faceret erudi
" tas. Non igitur ſperandum eſt, vt illis ſacrarum li
terarū lectio fructuoſa eſſe poſsit, qui, ſi quæ
de religione controuerſia inciderit, ad
interpunctiones & verborum no
tas tanquam ad aram
confugiunt.

In Lamachum ducem.

Seueritas in bello.

Lamachus in bello sæuus, versánsque secures,
Militibus veniam denegat ille reis.
In castris nulli sit fas peccare secundò:
Exitium præsens vnica noxa trahit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

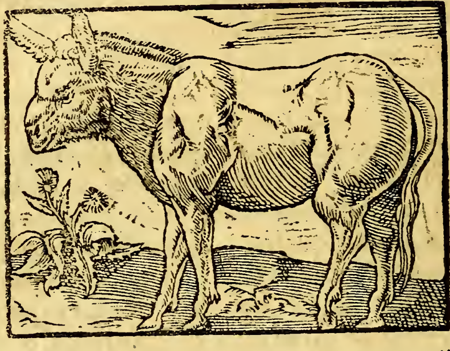
NVLLA re magis imperij & potẽtiſsimi principatus maieſtatem retineri poſſe maiores cenſuerunt, quàm rei militaris diſciplina: quam qui in caſtris violaſſet, iuſſu Imperatoris capitali pœna plectebatur. Nam & Lamachus iis qui vel leuiſsimè in bello offendiſſent, vltimum ſupplicium conſtituit, neque caſtrorum dignitati conſentaneum eſſe duxit, ſi miles ſecundùm deliquiſſet. Quis enim noxam condonandam putet, quà ſæpiſsimè totius imperij clades & ruina continetur? „Semper autem veteribus Romanis antiquior „caſtrorum diſciplina, quàm ſanguinis & coniun„ctionis fuit: multique apud eos ſunt inuenti, qui vt ius illud militiæ ſanctius tuerentur, ne propriis quidem filiis pepercerunt. Nam & Brutus is qui primus conſul factus eſt, filios ſuos conſiliis reipublicæ aduerſantes cæcidit, & præclariſsimum ciuibus ſuis monumentum reliquit, retinendæ in bello ſeueritatis. Durius etiam Torquatus, qui filiũ inſpectante exercitu ſecuri percuſsit, quòd certiſſimæ victoriæ ſpe iniecta, contra edictum ſuum ſigna cum hoſte contuliſſet. qui etſi feliciter dimicaſſet, factum tamen illud propter exemplum pa„ter notandum exiſtimauit. Semper enim capitale „fuit iniuſſu Imperatoris hoſtem laceſſere. quod qui fecerit, etiam ſi feliciter & proſperè rem gerat, temeritatis tamen ſit arguendus. Atque vtinam iis quos cæleſtis militiæ milites Iuriſconſulti nominârunt, Lamachos duces haberemus: non quòd tanta inter Chriſtianos optan-

da

da ſit ſeueritas:ſed vt omnibus ſit exploratum, nõ minus in illa vrbana, quàm in armata militia iuſti tiam, cæteraque æqui & boni officia coli debere. Quòd ſi Ethnici in caſtris iterum peccare pro ne fario ſcelere habuerunt, quod nos ſacrum commiſ ſum eorum iudicabimus, qui ad militiam Dei pu blico ſtipendio cõducti, & velut oratores ex Euã- gelicæ legis commentario dati, pro peccatis popu li placabilitatem à Domino deprecantur. Mea cer te ſemper ratio fuit, vt belliſsimè cum iis qui ali- quo in officio degunt, actum eſſe exiſtimem, ſi vel ex prima noxa loco ſuo & dignitate moueantur. Etſi enim vel humana mortalitas, vel etiam cle- mentia ipſa, quę maximè Chriſtianos decet, veniæ locum ſit factura: id tamen dignitati & honori quem gerunt tribuendum eſt, vt nunquam in ma giſtratu toleretur, qui illum aliquo flagitio pollue rit. Ex quo opinor illud deſcendit, quod in Cano- nibus conſtitutum eſt, hominem qui eam quam putabat virginem, cum tamẽ eſſet corrupta, duxe rit, illa è viuis erepta non poſſe ſacris ordinibus auſpicari. quod non aliquo illius flagitio receptũ eſſe poſſumus interpretari: cùm ignorans, neque delinquere, neq; iure ſuo potuerit excludi: ſed id affert ſacerdotij dignitas, cui niſi omni per- fecti & virtutis genere cumulati initia ri ex lege prohi- bentur.

Antronius aſinus.

Animi vires corporis viribus præſtare.

Quē ſtupidum ſpectas mirãdo corpore onagrũ,
Venit ab Antronis bellua tarda ſolo:
Huic caput immẽſum, moles quoq; corporis ingẽs
Prædita ſed nullo eſt machina tanta ſale.
Quid præſtãt paßis immania robora membris,
Si caret eximijs dotibus ingenium?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

APVD omnes fere populos robore & corporis forma præstare, semper in laude positum est: Persæque quia eos qui nasum aquilinum haberent, specie egregios esse existimabant, nusquam aliquem in regnum admiserunt, nisi qui ea forma præditus esset. Et in sacris literis Moses forma præstantissimus perhibetur, quasi ad tantas illius laudes, quibus facilè reliquis præluxit, hac etiam nota fieret accessio. Cùm enim in aliquo corporis partes apta compositione membrorum magno cum lepore consentiunt, ea certe res intuentium approbationem mouet: vnde euenit, vt qui se ad scribendas summorum virorum historias applicauerunt, pulchritudinem corporis oratione attingant, quòd eam rem etiam in homine laudãdo valere putent. Quod opinor cum ratione dicitur, si aptæ illi membrorum compositioni mores non aduersentur. Pessimè enim se res habet, cum in pulcherrimo corpore animi forma non elucet. Vnde „ præclara illa de Nestore apud Homerum Aga- „ memnonis vox:

Αἲ γὰρ ζεῦ τε πάτερ καὶ ἀθηναίη καὶ ἄπολλον „
Τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες εἶεν ἀχαιῶν „

Vtinam, inquit, ò Iuppiter pater, & Pallas & Apollo, tales mihi decem consiliarij essent Achiuorum: neque enim Aiaces decem corporis viribus præstantes sibi dari cupiebat, sed Nestori similes decem: qui quanquam tum esset affecta iam ætate, tamen reliquorum vires & lacertos animi

vi præſtantiſsimi regis teſtimonio ſuperabat. Darius quoque ſe malle Zopyrum vnũ habere, quàm centum Babylonas capere prædicabat: neq; enim quondam fortiſsimi illi Imperatores magis arma ta vi, & validiſsimis copiis, quàm animi conſilio præclariſsimas victorias domum retulerunt. Vnde Fabius Maximus Annibalem Romanorum aris focisque imminentem patientia fregit, quem tamẽ alij ſummis exercitibus non domuerãt. Qui autem ex eo numero ſunt quos antiquitas Iouis filios appellauit: quique robore & corporis habitu excellentes habentur, neque tamen quicquam tãtarum virium expectatione dignum audent, hos verius Antronios aſinos quàm homines appellamus.

In libram Critolai.

Nihil virtute melius, nihil præſtātius.

Deſine Tartareis animum oblectare metallis,
Nec refer in trutinam quicquid Erytra parit,
Et prenſatorum ſtulti damnentur honores,
Et iaceat noſtris ambitus ipſe focis:
Sola ſit in pretio virtus, quæ pondere iuſto
Critolai in librac ætera ſola trahit.

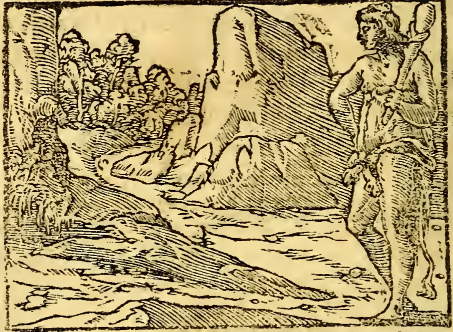
NARRATIO PHILOSOPHICA.

CRITOLAVS nobilis Peripateticæ sectę philosophus, cùm Aristotelis sententiæ doctrinæque successisset, quæ ex tribus bonis summam hominis felicitatem constare affirmabat, sic tamẽ rem totam à Stoicorum opinionibus magnopere discrepantẽ temperauit, vt animi bonum ex vna libræ parte collocaret, reliqua autem corporis & fortunæ bona in aliam coniiceret. Cùm autem libram in altum sustulisset, ea pars quæ virtutem, hoc est animi bonum contineret, tanto erat altera depresior, vt suo pondere facilè terras & maria subleuaret. Ex quo, opinione bene iudicantium consensus inter Stoicos & Peripateticos efficitur.
» Etsi enim Stoici, virtutem ipsam suis præsidiis ad
» bene beatæque viuendum contentam esse putauerint, nonnihil tamen corporis & fortunæ bonis, quæ præposita aut producta appellabant, tribuerunt. ea enim si homini adsint, virtutem ipsam efficiunt pleniorem. Nam neque fortitudinis laus sine corporis bonis probè elucere potest, neque liberalitatis officia aptè retineri, nisi fortunæ bona suppeditent. Peripatetici verò quanquam tribus bonis felicitatem concluderent, virtuti tamen reliqua corporis & fortunæ bona proxima, sed longo interuallo proxima statuerunt: quòd in illis insit aliquid, quod sine virtutis comparatione spectare posis. Nam ea si ad honesti præstantisimas actiones referas, neque secundo, neque tertio lo-
» co consisterevideantur: Quòd si nihil dignũ laude
» iudicari debet, nisi quod est perpetuum, non sit certe

certè vero consentaneum, ea in laudandis & valde appetendis ponere, quæ temporis diuturnitas, vieta & caduca sit effectura. Et imperia quidẽ cedũt, & regna, & principatuum splendor obscuratur: „ at illud vnum remanet, quod virtute & honesta- „ tis actionibus perfeceris. Quòd si tam virtus om- „ nibus rebus præstat, vt non tantùm eos æternos „ efficiat in quibus insit, sed & ipsa sit sempiterna, „ quis non lubens dimicationem omnem pro il- „ lius ornamentis suscipere sit paratus, vt ei omnibus modis inseruiat, quæ non modo sibi viuonó eripietur, sed ne mortuo quidem?

In Herculem adhuc iuuenem.

Iuuentus virtuti initianda.

Dum vitã primũ ingreditur Tyrinthius heros,
Valde animi pendens conſtitit in triuio,
Hic via ſe partes coram findebat in ambas,
Quæ dubij excruciant fortia corda ducis:
Vna voluptatis longo latiſsima calle,
Altera virtutis margine clauſa breui.
Sed pius Alcides nulli virtute ſecundus,
Arctum virtutis ſe dedit in gremium.
Scilicet hæc iſta eſt ineuntis ſemita vitæ:
Nam virtus hominem ſola beare poteſt.

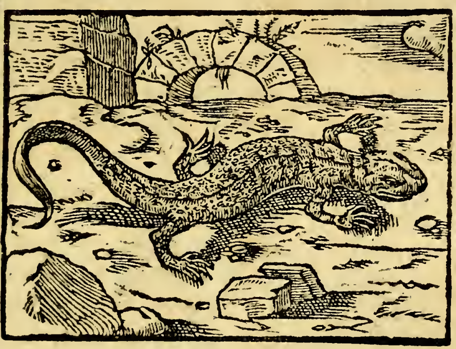
NARRATIO PHILOSOPHICA.

HERCVLEM cùm primùm pubeſceret, narrat Xenophon in ſolitudinẽ exiiſſe, atque ibi ſedentem ſecum diu multumq́ue dubitaſſe, cum duæ illi in oculis viæ verſarentur: vna virtutis, altera voluptatis, vtram ingredi ſibi magis expediret. Is vt erat ad omnia ſumma natus, nullis delitiarum & oblectamentorum illecebris ab illa malorum omnium eſca voluptate affici potuit: tamq́ue ille imperauit ſibi, vt in omni officio ducem virtutem ſequeretur: cuius adiumentis inſtructiſsimus, fortiter & maxima cum gloria etiam vſque ad plaudite actum illum vitæ confecit. Nam peſſimis monſtris quibus itinera tenebantur, terrarum orbem perpurgauit, tantumq́ue domeſticis victoriis gloriæ meruit, vt & ἀλεξίκακος diceretur, & in numerum deorum quos in cælum merita euocauerant, referretur. Poſteritas enim beneficiorum memor, iis qui rerum geſtarum ſplẽdore fuiſſent clari, ſemper hoc iudicij & beneuolentiæ tribuit, vt illis definitum in cœlo locum eſſe exiſtimaret, vbi beati æterno ęuo cũ diis immortalibus fruerẽtur. Quod igitur Herculi adhuc pueroXenophõ cõtigiſſe ſcribit, id etiã adoleſcẽtes omnes in ſe poſsũt experiri, vt ineũte ætate conſultò deliberent, quos ſe & quales in poſterum eſſe velint. Quæ deliberatio etſi pueris difficilis eſt, res tamen facilè explicabitur, ſi ſe potiſsimum ad id vitæ genus contulerint, in quo virtus maximè eluceſsit: quod iis opinor non arduum fuerii, quibus virtutis gloria à patribus in hæredi-

tatem relinqui ſolet. Natura enim accidit, vt in eo filij ſe maximè exerceant, quod patres impēsè adamarint. Quibus autem tantum beneficium fortuna non conceſsit, quia ex domo non habēt quorum facta & dicta cum laude ne meminiſſe quidem poſsint, externas familias in conſilium adhibeant, & eos ipſi ſequantur, qui cum præclara illa ciuitatum gubernatrice virtute, æternam ſibi gloriam pepererunt. Quis enim tā vulgi aut ſuorum opinionibus obruitur, cui non ſpecies illa honeſtatis qualibet voluptate magis eniteat? Et certè qui ita ſe gerunt, vt eos vel peccare delectet, etiam ſi nō ſit cauſa, facile tamen primas dignitati tribuunt, & ſuis ipſi iniuriis miſerrimè crucientur.

Ad Salamandram.

In milites.

Imbrifer autumnus vitales addidit auras,
Temperies fecit te Salamandra mori.
Captat opes miles tunc cum furialis Enio
Euocat emeritos ad fera bella duces:
Quòd si percussa iurentur fœdera porca,
Pauper in exigua deficit ille domo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

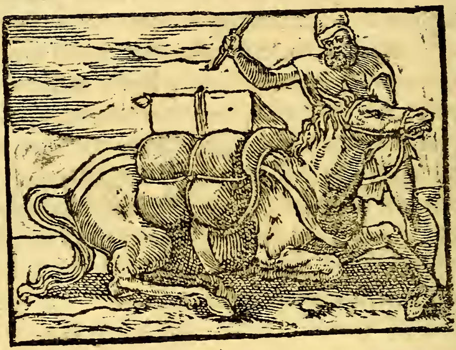
SALAMANDRAM inter cætera animãtia duæ potiſsimum res mirabiſem reddiderunt: vna eaque omnibus ferè nota, quòd contra naturæ ordinem in igne aliquo tempore ſine iniuria degat, & in mediis flammis ſpirabilẽ animũ ducat. Altera quòd niſi ſumma tempeſtate & maximis imbribus in vitam ingrediatur: verni autẽ tẽporis ſerenitate deficiat. Cui appoſitè ſimiles videri poſſint ij, qui militiæ ſacramento obſtricti ſub aliquo imperatore ſtipendia faciunt. Nam ſimul atque aliquis nouus motus claſsicum canere cœpit, homines illi ſtudio pugnæ aut prædæ ex vmbraculis ſuis in clamorem, in ſolem, in caſtra erũpunt, atque in ſumma cæterorum calamitate & turbulentiſsimis reipublicæ temporibus, ſoli rem, ſoli quæſtum faciunt: & quaſi ex longa aliqua ægritudine ad aſpiciendam lucem euocati, priſtinam inediam ſolantur, vt propemodum ſolis illis in patriæ luctu & orbitate fortunatiſsimis eſſe liceat. Fortunas curialium ſuorum diripiunt, patrimonia egentium euertunt, ſibi viuunt, agros depopulant, vrbes incendio, ciues cæde, fundos laſciuia infeſtant: & quod longè miſerrimum eſt, maiore aliquando homines ſuos quàm hoſtes damno afficiunt. Quòd ſi confecto bello proſpera aliqua fortuna otium pacemque inuexerit, videas homines ſe ſibi propemodum immutatos in ſumma paupertate iacere, & quod cæteris vberrimos commodorum & quiet

quietis fructus affert, id illis & perniciosum, & inimicũ est. Neque tamen velim eorum vtilitates imminuere, qui pericula & hostium offensiones à patrię ceruicibus depellũt, & corporibus suis aditum inimicis intercludunt, quosque maiorũ memoria ius ciuile tot beneficiis honorauit. Sed monendi sunt polemarchi, & ij quos leges præpositos vocant, vt cohortes suas rapinis & vi prohibeant, neque eas in amicorum & sociorum agros excurrere patiantur. Nam si tanta fuit apud veteres in re militari religio, vt cum hoste dimicare fas esse non putarent, nisi prius Paterpatratus bellum indixisset: cum his iustum bellum susceptum posſit videri, qui & in fide sunt, quibusque nullũ bellũ indixeris? nisi frustra in bellis cautiones ęquitatis perscribuntur, quibus promulgatis, vt ait Ennius,

Tollitur è medio sapientia, vi geritur res.

In equum generosum.

Ne quid vltra vires.

Conabatur equus domino gratißimus esse,
Si celer iniustum sponte subiret onus:
Verùm vbi stans primo vestigia limine preßit,
Mergitur ignarus roboris ille sui.
Dum putat occiduæ mœrens respublica Sortis
Luminibus claris Hellados obstruere:
Et probitate alijs longe præstantior esse
Concidit infœlix pondere victa suo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

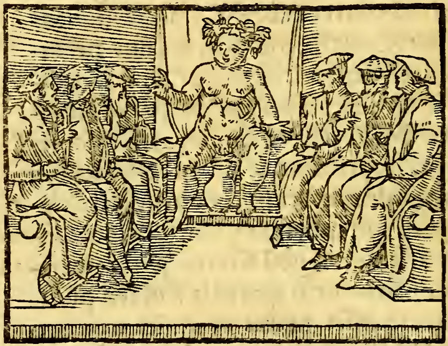
MOSES & legum deſcriptione,& exercitus ſummi,quem à Domino acceperat moderatione omnium facilè princeps, infinitas propemodum de ſacrificiorum ritibus & ſacerdotum officio cautiones libro vno eſt complexus. Et quanquam eos quos ſacris obeundis præficiebat,omni virtutis & honeſti forma ex ſententia ſummi Dei excellere debere ſtatueret ,nullumtamen de cœlibatu eorum quos לוים & כהנים ſcriptura appellat, capitulum promulgauit. Iam & multis pòſt ſæculis IESVS, ex legis illius commentario ſe Meſsiam gerens,licet authoratos ſuos ad nouũ quoddam perfecti genus traduceret , partem tamen illam ne attigit quidem. Et Apoſtoli qui eũ in ſermonibus audierant, & cæteri etiam qui poſt eà vocatu Domini illorum diſciplinæ ſe adiunxerunt,quanquam omnem pro ornamentis legis dimicationem ſuſciperent, neque quicquam illis de eſſe videretur,quod cum virtutis actionibus coniunctum eſſet,nihil tamen in eo genere edixerunt. Qua in diſciplina & poſteri qui ſe ad eandem religionem contulerant , longo tempore vſque ad concilium Nicenum ſine controuerſia conſtiterunt. Quò cùm ex omnibus nationibus epiſcopi frequentes conueniſſent, viſum eſt & clericorum muneri maximè conſentaneum,& à dignitate concilij non abhorrens,ſi nouo exemplo de cælibatu ſacerdotum ad cõciliũ referretur. Cumque omnibus ferè ſententias rogatis,eò iã propendere couuentus videretur, vt cælibatũ in Eccleſiã indu

ceret, inuentus est Phanutius quidam, qui grauissima sententia dicta à concilio impetrauit, vt ea res singulorum voluntati donaretur. neque enim existimabat eorum pietatem, qui etiam si id statutum non sit, præstare essent parati, lege lata minuendam: illos autē quos ad id incitari posse diffidebat, cogi fas esse non arbitrabatur. Cuius sententiæ tantùm valuit authoritas, vt eo consilio in clerum nihil noui sit constitutum. Pòst verò sedente Calisto pontifice, cùm quodammodo à præstantia & ordine cleri alienum esse videretur, non aliqua perfecti significatione sacrificos homines prophanis prælucere, flagitante occidentali Ecclesia de cælibatu sacerdotum nouum decretum perscriptum est: quod etsi sacerdotibus Græcis non placuisset, tamen ad hæc vsque tempora nostri homines constans & perpetuum esse voluerunt. Cui licet præstantes viri & pontificiæ libertatis acerrimi vindices sint aduersati, optandum est tamen vt qui id vitæ genus arripuerunt, in eo piè & sanctè versentur, neque tantæ pietatis scitum, sordibus & illa imitatrice boni voluptate adulterent. Quid enim in sacerdotio tam splendidum aut tam præclarum esse potest, quod istis sordibus non obscuretur? Iam qui primi continētiæ legem in ecclesiam inuexerunt, eò potissimum spectabant, vt clericos suos rerum diuinarum imitatione Deo propiores facerent. Qui autem publicis stupris sacerdotia dehonestant sua, non video in quo concilij sententiam assequi possint. Quòd si matrimonij negotiis implicari, & ordini, &

ni & maiestati clericorum conueniens non est, non erit opinor ferendum, tantam dignitatem in luce omnium nefario scelere deformatam iacere. sunt enim homines qui in rebus contrariis parum sibi constant, matrimonium seuerissimè fugiant, in omnibus autem voluptatibus & stupris videãtur molliores. Ac sane non est consentaneum aliquos esse, qui quæ in aliorum facultate sunt posita, sibi licere nolint: quæ verò sunt & flagitiosa & vetita sibi omnino concedant. Itaque monendi sunt ij quibus Ecclesiæ dignitas & salus periucunda esse debet, vt eos clericos qui de concubinatu & aliis sceleribus rei peragentur, quia virtutis specie in officio retinere nequeunt, legum seueritate à noxis reprimant, & pœna conciliorum coërceant. Absurdum est enim, vt qui vulgo & le- » uiter doctis in exemplum sunt positi, illis peccan- » di illecebram afferant. Quòd si olim quæ Vestę sa- » cerdotes nominabantur, si qua illis violatæ pudicitiæ labes inuri posset, tantas pontifici maximo pœnas dabant, vt viuæ in terra ex lege defoderẽtur: quæ iis afferri poterit iniusta nex qui Dei summi & æterni sacerdotes dicti, contra Euangelica præcepta, maiorum instituta, & disciplinam temporũ sacra sua nomine impudicitiæ cõscelerato labefactant?

Ad ſtatuam Bacchi.

In πολυσάρκους iudices, pretio poſitos.

Bacche pater, iudex apiana inſignis in vua,
Patritios inter dinumerate ſenes:
Diſce coronatis medicè crateribus vti,
Non eſt in multo mens bene docta mero.

ALIVD.

Pampineis Lenæe pater redimite corollis,
Fascia cui longum cingit odora caput:
Cui philira intexta præcingunt tempora vittæ,
Inficit & rubeas vua Falerna genas:
Cuique graui exundat pēdēs abdomine vēter,
Iuréque lætitiæ diceris esse dator:
Quæ te adlegerunt nostris suffragia rostris?
Quæ tibi in orchestra fata dedere locum?
Quæ vota in nostrum te conscripsere senatum?
Vnde tibi latus clauus, & vnde toga?
Te iurata latent sancti consulta senatus,
Te legum & iuris pagina sacra fugit:
Quid distent nosti cellis Chia vina Falernis;
Ergo tibi vitæ sit status ille tuæ.
An te patritium regina pecunia fecit?
Illa magistratus vna creare potest:
Nostra quoque ignauis subsellia cōplet onagris,
Et queritur populus iura deesse sibi.
Ecce igitur stomachans rubricā tendit Apelles,
Ne sutor soleas egrediare tuas.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

SEMELES filium non ſolùm noua vinearum deſcriptione,ſed & Africæ Aſiæque triumphis clarum Indi apud Nyſam,beneficiorum memores in templis ſuis,deinde & noſtri in ſubſelliis locauerunt:in quo quanquam ea corporis forma eluceat,quæ procul ab omni ſtudiorum contentione nullam ſcientiæ doctrinæque ſignificationem habet, credendum eſt tamen illi aut pecunia, aut gratioſorum ſuffragiis, tantum dignitatis gradũ inter ſuos obtigiſſe.Cui enim plus palatum quàm cerebrum ſapit,cui in immanibus poculis & epulari conuiuatione omnia ſunt, qui iuris ſorbendi magis quàm dicendi peritus eſt,qui denique nullũ ſcientię genus cognitione attigit,is aliqua ſua excellenti virtute , aut priuatis in remp. benefactis tantum in ſenatu locum videatur eſſe conſecutus? Quòd ſi aliquis noſtrum forte miretur,quo tandem modo eiuſmodi homines eum vitæ curſum tenere potuerint,vt tandiu nullo aduerſante munus illud tueri poſſent:eſt certè quòd miretur magis,aliquos ex eo numero eſſe inuentos, qui ſorte lites & controuerſias longo tempore terminarent : quibus ſi impunè nullo vſu , nulla ſubiecta ſcientia in illis honoribus verſari licuit, quæ tanta in obæſis & bardis hominibus impeditio eſt, quo minus eas munerum renuntiationes quas per coëmptionem ęre & libra factam ſibi parauerunt, obire poſsint? Nam cur reddendi iuris neceſsitatem pretio non proſcribant,quam ſumma pecunia ſibi prenſauerũt?Cur eas leges in officij admi-

niſtratione diligenter colant, quæ ſi fuiſſent obſeruatæ, in magiſtratu illo nunquam eſſent deſignati? Neque verò in litibus finiendis ius conſiliariū coguntur adhibere, in quo illi nihil operæ & laboris poſuerunt. Si enim antiquitus antequam vllæ populis leges eſſent deſcriptæ, qui ſententias ferebant, bene ad æquitatem, & ad litigantium leuationem appoſitè putantur iudicaſſe, cur non iſti homines principem illam naturæ legem ſequentes, optimè rem quæcunque in quæſtionem cadet poterunt explicare?

In rabulas & operarios lingua celeri.

Parcè & ad clepſydram loquendum.

Oranti clepſydra modum præſcribit, & hora
Declamatorem fixa tacere iubet:
Sedula ponatur celeri cuſtodia linguæ,
Sæpe loqui nocuit, ſed tacuiſſe iuuat.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PROCLAMATORES & rabulæ de foro quos λογοδαιδάλους, & artifices ſermonis Plato vocat, plurimum ſe facultatis ad iudicia afferre putant ſi eas cauſas quæ ab æquitatis rationibus longè ſunt poſitæ, verborum vel inanium ſtrepitu, & quodam quaſi ſono apud iudices tueantur. In quo non vident homines veteratores id natura partum eſſe, vt quò res aliqua à veritate & æquo & bono longiùs abſit, hoc dicendo & eloquendo magis ſordeat & inquinetur. Quis enim verborum impetus, quis ſplendor orationis tantus eſſe poteſt (niſi penitus apud homines inſipientiſsimos ſit dicendum) qui iniuſtitiam ad præſidium æquitatis deducere, aut impurum aliquod facinus adumbratione honeſtatis poſsit prætexere? Vnde & vetus mos ille fuit ad clepſydram declamandi, ne longius extra penſum munúſque ſuum oratores excurrerent. Quo in genere qui offendiſſent, pœna pro ſedentis arbitratu multabantur. Ex quo & illud profectum eſt, bos, „ ſuper linguam. Iam verò, vt Cicero author eſt, „ ætate ſua ampliſsimus ille ordo iudicum tantum apud exteras nationes, ob iudiciorum corruptelã inuidiæ contraxerat, vt ei qui eloquentiſsimum & fortem ad reſiſtendum oratorem, aut etiam pecuniæ ſubſidia maxima haberet, cauſa caderenõ liceret. Itaque referente Pompeio lex lata eſt, vt is cui ad agendum poteſtas facta eſſet, ternis

horis

horis cauſam peroraret.Nã ſi veritas vna in iudiciis dominari debet,amputanda eſt illa verborum luxuries,quæ ſe magis & magis profundit.Et profecto pręclariſsimũ fortitudinis & libertatis teſtimonium ab omnibus Græcis Vlyſsi redditum eſt, quòd Therſitem in concione liberius agentem,& quaſdam veluti verborum faces Agamemnoni admouentem dicendo repreſsiſſet, & hominis importuniſsimi loquacitatem præſenti iracundia retardaſſet,

μὴ δ᾽ἔτι,inquit ille apud Homerũ ,τηλεμάχοιο πα- »
τηρ κεκλημένος εἴην
Ε᾽ι μὴ ἐγὼ σε λαβὼν, ἐπὶ μὲν φίλα εἵματα δύσω »
Χλαινάντ᾽ ἠδὲ χιτῶνα,τά τε αἰδῶ ἀμφικαλύπτει »
Α᾽υτὸν δὲ κλαίοντα θοὰς ἐπὶ νῆας αφίσω »
Πεπληγὼς ἀγορῆθεν ἀεικέσσι πληγῆσιν. »

Neque enm ferendi ſunt ilii qui ex conuiciandi licentia,&flumine orationis in cauſis agendis gratiam & momenta aucupantur,aut cum cauſæ ſuę iudices parum propitios ſenſerint, dicendo diem eximunt.

In ſimulachrum deæ Ageniorę.

Silentium.

Qui nequis indomitæ præbere repagula linguæ
Et futilem multo ſcommate vincis anum,
Quique tui demens prodis conſulta ſenatus,
Si ſapis à noſtra diſce tacere dea.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

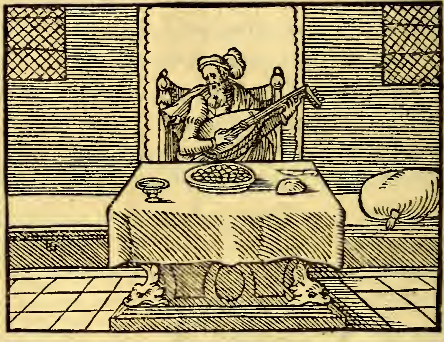
AGENIORAM silentij deam veteres summa obseruantia in templis suis coluerunt. illam enim rerum cælandarum gloriam tantæ dignationis esse sunt arbitrati, vt eam numinis alicuius præsidio & tutela consecrarent. Quo in genere tãta in Pythagora valuit religio, vt discipulos suos potius tacere quàm loqui doceret: neque quenquam pro discipulo agnosceret, nisi qui quinquennium tacuisset. Quis enim probè loqui potest nisi diu multumque siluerit? Vnde & extat
» vetus illud, semper esse tacendum nisi cum taci-
» turnitas nocet. Et Cneus Pompeius cum piratico bello à Gẽtio rege interceptus, secreta populi Romani proferre iuberetur, digito ardenti lucernæ
» admoto constantissimè renuit, inquiens, se potius
» eiusmodi cruciatu vitam, quam senatus secreta
» profusurum. Metellus quoque tam sanctè laudem illam coluit, vt se non dubitanter vestem incensurum affirmaret, si eam suorum consiliorum participem esse posset suspicari. Iam & Romani, iuuenes suffragio & senatus ingressu prohibuerunt, quòd ætas illa ad detegenda senatus acta inuitare videretur. Quo magis nõnullos miror qui apud nos consiliorum in republica socij amplissimas dignitates gerunt, iusiurandum illud quod magistratum suum primùm ineuntes præstiterunt, tam parui facere, vt ei parti cui officiosi esse volunt, collegarum sententias & senatus propensitatem renuntient. Quod etsi decretis principalibus satis prohibitum est, eo tamen est detestabilius quòd is cuius

cuius res agitur de senatus voluntate certior factus, id contendit, vt eos quos sibi in eo ordine aduersantes cognouerit, de sententia deducat, & quacunque ratione causæ adiungat suæ: qui si nullum tot precibus & concursationi suæ locum relictum esse videt, illos pecunia & gratia non desinit oppugnare. In quo admonendi sunt, ne priuatas necessitudines & amicitias senatus grauitati, dignitati ordinis & iudicandi religioni anteponãt: néve committant, vt eos quibus hoc officij præstiterunt, aliquando facti sui insectatores habeãt.

In Silentium.
Vide Erasmum in prouerbio, mulieres ornat silentium Chil. 4. centur. 2. prouerb. 97. et alciat. in emblemate Silentium et plutarchum in vita cato. utic. et Diog. laert. in vita [illegible] et [illegible] in capit. de taciturnitate.

Dorica muſa.

In iudices δωροφάγους, quibus plus placent libelli ferentarij quàm ſupplices.

Si cupis eſſe fabas, populo ſuffragia vendens,
Et ſi ſola tibi Dorica muſa placet:
Iam procul à noſtro demens abſcede ſenatu,
Non ſunt naturæ commoda roſtra tuæ.
Quî poterit recto ſententia cedere talo,
Alter ſi dederit fercula multa cliens?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVEMADMODVM ex fœminarum genere quaſdam prodidit vetuſtas manus habere oculatas, neque quicquam credere, niſi quod & videant & pertingant: ita certè quoddam eſt hominum genus, cui iuſtiùs natura oculos in manibus quàm in fronte locauiſſet. Iis tanta eſt in tactu ſagacitas, vt niſi eo ſenſu moueantur nunquam. Hos Homerus antiquiſsimus poeta Δωροβόρους vocat, quòd in ſummis magiſtratibus obeũdis & paſſim, & omnia, & ab omnibus acciperent, & facile quo ſe cunque verteret pecunia ſequerentur. Qui igitur ita ſe gerunt vt & religionem, fidemq́ue ſuã & quod in dignitatibus elucet maximè, cupiditate ſua abducant ad mercedem, cumulatius opinor rem feciſſent ſi ſe vel argentariæ, vel mercaturæ quò eorum natura propenſitate quadam ferebatur, dedidiſſent. Nam quid eum ex iis artibus quæ fructuoſæ eſſe ſolent, ſperare oportebat, qui ex re à lucro & commodis ſeparata vtilitatem & fructum capit? Sed tamen tãta eſt in nonnullis hominibus cupiditatis ſitis, tanta in facienda pecunia incitatio, vt illos nulla res ſine lucro effugiat. In gerenda republica priuatis commodis inſeruiunt, ſacras illationes fœnerantur, pupilli opes & pecuniam ad domeſticam rationem & vſuram conferunt, Eccleſiaſtici patrimonij reliqua calendario ſuo aſcribunt, denique ita viuunt vt nullam vitam ſine lucro eſſe exiſtiment. Quibus muſa Dorica probatur ſolùm, ad cæterorum autem modorum concentum aures omnino illis obſurduerunt. Et

quemadmodum Veſpaſianus etiam ex lotio vectigal non recuſauit, ita illi ex hominum facinoribus & turpitudine dona accipiunt, neque quicquam ſordidum eſſe putant, ſi modo vtilitatem habeat. Bene igitur maiores, qui vt à publicis muneribus cupiditatem remouerent, contra eos magiſtratus qui in minimam auaritiæ ſuſpicionẽ veniſſent, grauiſsimas quæſtiones habuerunt: nefas eſſe iudicantes, illos quorum deſcriptione populus & melior & locupletior fieri deberet, popularium fortunis inſidiari, & aliquo tenuioribus hominibus oneri aut damno eſſe. Neque enim firmius rempublicam ſtare poſſe putauerunt, quàm ſi infimi homines ſine aliqua offenſione & iniuria inter principes ciues verſarẽtur. Iam & magiſtratus petituri, liberalitate & ludorum magnificentia populum ſibi adiungebant: nõnulliſque Ædilitatis prætermiſsio, in Prætura & Conſulatu repulſam attulit. Tantum enim in bene morata ciuitate ratio valuit, vt non tantùm qui populo præerant ab eo nihil exigerent, ſed etiam quibuſcunque officiis & congiariis in amicitia retinerẽt. Ad quod etiam & diuina monumenta nos ipſos exuſcitant, vt pupillos viduas & exteros obſequio aliquo demereamur, & illis ad omnem meritorum rationẽ parati ſimus. Quibus Iuſtinianus Imperator tantùm iudicij & beneuolentiæ detulit, vt illis ſe velut ſpecialem iudicem daret, & eorum cauſas in auditorium ſuum induci à ſua maieſtate minime alienum iudicaret. Qui autem nihil aliud agunt,

quàm

quàm vt ex popularium fortunis fiant ditiores, & qui in reis abſoluendis vel damnandis venalitiariam vitam faciunt, his certe ad ea munera in quibus degunt, nihil opis eſſe poteſt.

Vide prouerbium, Doricam musam, Erasmus chiliadis 2a centur. 5a fol 577. prouerb. 45.

In friuolarium emptorem. Ex Diogene.

Homines oratio probat non veſtis.

Explorat Samium tinnitibus emptor ahenum,
Et probat elicito friuola vaſa ſono.
Sed nos diuitijs homines vtcunque probamus,
Cùm vox ipſa paret certius indicium.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVI vasa figlina à friuolariis emũt, ne posteà contractis rebus cognitionem ab Ædilibus cogantur impetrare, ea tinnitu probãt, & explorãt atq; eo iudicio, vẽditoris more improbato in cælãdo rei vitio versantis calliditatẽ effugiunt. Quorum prudentiam vtinam imitarẽtur illi, qui quasi iurati de hominis dignitate iudiciũ ferunt. Quæ res si hodie in disceptationem cadat, non ad orationem, qua vna animantibus brutis præstamus, sed ad vestem & patrimonium omnis mediussi-dius oculorum coniectus esse solet. Quis enim eũ non egregium ciuem esse censet, quis ei non devia decedit, si modo opibus antecellat? Quis non eum aditu, suffragio, congressu dignum esse putat, cui sunt amplæ facultates domi? Quis nõ illi locuples dignitatis testimonium reddit, si diuitiis & clientelis antecedat? In emendis igitur friuolis suis sonum & tinnitum negotiatores explorabunt: homines autem quibus sapientiæ & maximarũ rerum cognitionis partes à natura attributæ sunt, quantùm sapientia homo alteri in loquendo præstet, non videbunt? Cycnea certè illa, & planè regia Alexãdri ad Diogenem vox, nisi (inquit) Alexander „ essem, Diogenes esse vellem. Sed fortasse alter me- „ lius, qui sapientem nulli hominum concedere, „ vno autem Ioue minorem esse prædicauit. Nam „ sapientia ipsa tam radices agit & propagatur, vt etiam post aram, hominem consequatur. At ea quæ corporis & fortunæ bona appellantur celeriter decidunt, multosque in medio ætatis flexu

omnes autem poſt mortem æquabiliter deſerunt.
„ Et quemadmodum Cato dicere ſolebat, magno-
„ pere mirari ſe quomodo non rideret aruſpex,aru-
„ ſpicem cumvidiſſet.Sic fortaſſe non iniuria ſit mi
randum, cur qui opibus & fortunæ proſperitate
mirabiliter excellit non rideat, cum homini iiſdẽ
rebus perquam abundanti occurrerit. Nam ſicut
qui in fabulis perſonam agunt,propter nouitatem
veſtis quæ ſubito ſit deſerenda, quibus in via pro
ceſſerint riſum mouent:ſic homines potentiſsimi
faſcibus & barbarorum cuſtodia ſtipati, Heracli-
tis miſerationem,Democritis fortaſſe riſum
moueant,quòd confecto iſto vitæ actu
nulla re iis qui è fece populi ſunt
ſuperiores appa-
reant.

In amicitiam ſimulatam.

Ex Diogene.

Implicitis dextrã digitis qui præbet amico,
Hũc fuge: nã nihil hic quod redametur habet
Non fronte aut vultu fidus cẽſetur amicus,
Verus enim à ſummo pectore manat amor.

Simile ex Plauto.

Qui dextra oſtentat panẽ, lapidémque ſiniſtra
Occulit, incertæ ſponſor amicitiæ,
Et qui ſynceri vultum mentitur amici,
Cymmerias ſeſe conferat in tenebras.

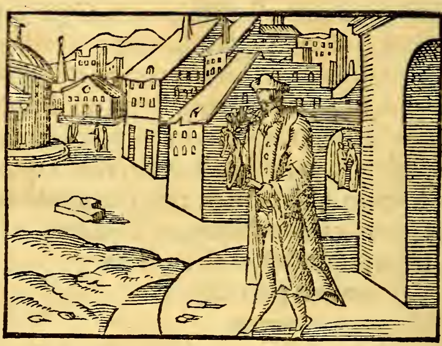
NARRATIO PHILOSOPHICA.

HOMERVS infestißimos sibi & quasi ex furiarum genere statuebat eos, qui aliud in pectore gererent, aliud verò in promptu & haberent & loquerentur. Tales Plautus veteris comœdiæ
» author facetißimus dextra panem porrigere, sini
» stra autem lapidem occultare dixit: quòd eos quorum se cupidißimos & amantißimos esse testatò prædicarent, remotis arbitris incesserent. quæ res mea sententia tam ipsi amicitiæ pugnat, quàm quæ maximè. vereque illud dicitur, nullam in amicitia pestem esse maiorem simulatione & blanditiis: perniciosáque est hominum assentatio omnia ad voluntatem, nihil ad veritatem loquentium.
» Nam si amicitiam Pythagoras æqualitatem esse
» dixit, & cum vnus animus fieret ex pluribus, qua tandem ratione ius illa suum tuebitur, si alterius animus sit lubricus, varius & multiplex. Qui igitur blanditiis in aures nostras influunt, nulla autem re eorũ animus ad beneuolẽtiæ actiones adduci potest: taliũ amicitias nõ dissuẽdas, sed penitus discindẽdas esse arbitror. Neq; enim amicitiæ laudem ferre potest, qui præstantißimã illam de homine bene merẽdi rationem, qua nihil est naturæ hominis accommodatius, metitur cupiditate & commodis suis. benéq; Diogenes monebat, vt ab iis omnino caueremus, qui dextrã in pugnũ cõtractam amicis præbent, alteram autem manum sub pallio occultant. Neque enim ex gestu fides ipsa

perſpicitur:ſed qui in eo ſunt,vt ſibi aliquem ami citia adiungendum putent,hoc in primis præceptum tenere debent, vt nulla re amicitiam inferiorem conſtituant,neque quicquam prætermittant, quod ad officium beneuolentiæ pertineat. Quo in genere beneficentię cautiones erunt adhibendæ,quæ iubent ei plus eſſe conferendum, qui nobis conſanguinitate eſt proximior. Quæ qui cum ratione faciet, non video in quo vxoris,aut filiorum accuſationem reformidare poſsit.Odioſum eſt enim cùm à filiis parentis largitoris honeſta liberalitas in inuidiam & crimen prodigentiæ vocatur.quaſi verò paternæ glorię hęreditas quolibet patrimonio filiis non ſit magis appetenda: neque enim tantum filiorum charitati tribuendum eſt,vt aliqua vitæ noſtræ pars officio vacet.

Exemplum leuitatis

In Leguleios qui doctores iuris cõtẽnũt.

Scripta magiſtrorũ iuris qui negligis, & quem
Conciſi textus lectio nuda iuuat:
Et calamiſtratæ quæris tectoria linguæ,
Verbáque rhetoricis vermiculata modis:
Et tantum ſcripto laudas in iure leporem:
Anne poteſt ſimilis moribus eſſe tuis,
Qui vim ſanandi medicatis ſpernit in herbis?
Quemque meri ſolum mulcet odoris amor?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVI ea quæ quondam à principibus illis iuriſconſultis acceperant,& vberius & cumulatius libris tradiderunt, hoc forſitan nonnullis probantur minus,quòd ciuilem diſciplinam quibuſdam quaſi verborum ſtellis illuſtratam, nullo ornatu,nullo orationis flore,& ſæpiſsimè verbis putidis & nouatis poſteritati mandauerunt. Quibus temporum illorum vitia,meo iudicio,ad veniam ſunt ſuffragatura.Quid enim facultatis ad ius ciuile pertractandum ſit allaturus, qui doctorum penuria eloquentiam ipſam attingere non potuit?His opinor ſi ætate noſtra naſci contigiſſet,eos forſitan omni eloquentiæ laude ſuperaſſent, qui illorum ſcriptionem totam tanquam horridam & hiulcam faſtidiunt. Et ſi enim (vt Cicero author eſt) prodere quenquam literis cogitationes ſuas, nec eas diſponere, & illuſtrare dicendo, nec delectatione aliqua permouere lectorem, hominis eſt intemperanter abutentis & otio & literis : eorum tamen inſtitutum minime contempſerim,qui neglectis verborũ ornamẽtis,totos ſe ad rerum pondera & momenta contulerunt.Neq; verò tã me aliquorũ quotidiana ſine vſu loquacitas,aut de ſcholis cantilena mouet, vt illorũ furioſum dicẽdi genus nulla ſubiecta ſentẽtia aut doctrina, aliorum monumentis anteponam, qui res magnas nulla adhibita orationis copia,ſcientiſsimè & ex arte tractauerunt.Quid enim tam ſtultum, aut infantiæ ſimile eſſe poteſt quàm impetu orationis ferri, & quaſdam veluti

luti verborum faces admouere,nulla propoſita re & quæſtione.Verbi enim controuerſia ſolùm eos in ſcholis torquet,contentionis cupidiores quàm veritatis:neque quicquam laudant, niſi quod ſe poſſe ſperant imitari. Dicunt in gymnaſiiis ſuis apud bonos quidem viros,ſed in iure ciuili forſitã non ſatis exercitatos: faciunt clamores in ſcena, plauſus in theatro,veteres illos magiſtros iuris ad certamen vocant. ſed perfacile eſt vincere, & mortuos & non repugnantes. Eorum libros parũ ornatè conſcriptos de gentilitate iuris omnino dimittendos eſſe cenſent:in quibus legendis nihil otij, nihil operæ poſuerunt. Et quemamodum philoſophiam & eloquentiam, cæteraſque artes quæ libero homine dignæ ſunt, ſermonibus Socratis coniunctiſsimas, quorundam illius ſequacium inertia ſeparauit:ita & nonnulli hodie ſunt, qui in humanioribus literis voluntate feriati,quia rerum tantarum quæ apud recentiores iuriſconſultos recitantur,varietatem & copiam comprehendere ſe poſſe non confidunt, ſcientiam illam quidem,ſi non difficilem, at vaſtã & diffuſam remouent, in ſolo autem Iuriſconſulti nomine acquieſcunt. Quòd ſi tantùm ſibi ſumunt, vt iuris ſcientiam veterum librorum cancellis circunſcribant,neque quicquam in diſceptationem cadere poſſe exiſtiment,quod non veteribus illis legibus explicari queat:habebunt certè me & beneuolum & non aduerſantẽ.neq; enim arbitror tantæ induſtriæ præcludenda via eſt. Sed alia ratio eſt palæſtræ & olei,alia pulueris & fori.Qui enim de ſuggeſtu

gestu dicunt, illis iuris ciuilis termini latissimè videntur propagari, quòd de clausula scientiæ suæ nunquam discedant. Qui autem in ciuitate iurisconsulti nominantur, séque de quacunque proposita quæstione scientissimè responsuros profitentur, facilè cognorunt quantis in angustiis ciuilis versetur disciplina. Quòd si illos adducimus, vt hoc sibi persuadeant, habebunt certè & splendoris & commendationis plurimùm, si forenses controuersias quarum decisio à legibus peti nequit, propria animi vi cum ratione definiant. Plerunque autem accidunt forenses controuersiæ, quæ nulla societate & similitudine ad legem aliquam videantur pertinere: facilè tamen eadem illa lege hominē sponte sequentē in sententiā tuam adduxeris. Quo in genere recentiores iurisconsulti mea quidem sententia principes fuerunt, vt quod ex vna lege effici non posse iudicabant, id multis locis & inductionibus comprobarent. Etsi enim sua cuiusque est in respondendo existimatio, fatendum est tamen ad eam rem cum dignitate præstandam summa nobis ex eorum libris adiumenta data esse. Quòd si aliquem ex leguleis istis in consilium adhibuero, aut si me repugnantem offenderit, non sit vltra progressurus, aut si non difficilem, hoc sibi debebit persuadere, me rem totam non magis arti quàm illius authoritati permisisse. ex quo fit, vt quod in maioribus non comprobant, illud ipsum in iurisprudentiam conentur inducere.

In Castorem & Pollucem.

Amicitia fratrum.

In cælo nunquam regnat cum Castore Pollux,
Alternásque tenent Sydera clara vices.
Occiderat Castor, sed fratris grata voluntas,
Dimidium vitæ iussit habere suæ.
Sic pietas & sancta fides, sic gratia concors
Fortunas voluit fratribus esse pares.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PRAECLARISSIMVM fraternæ amicitiæ monimẽtũ veteres in cœlo ſtatuerũt, vt homines qui terrã incolũt cœleſtia ipſa cõtẽplati, aſtrorũ cõuenientiã ordinemq́; imitarẽtur vitæ modo atque conſtantia. Nam Tyndaridæ fratres, quorum aſtra in cœlo videmus victoriis triumphisq́; terra & mari nobiles, tam ſanctè & piè ſocietatis & ſanguinis iura inter ſeſe coluerunt, vt poëtas tantæ pietatis teſtes ſempiternos relinquerent, tantumq́ue coniunctione illa ſibi gloriæ pararẽt, vt ea totius orbis teſtimonio in poſterum comprobaretur. Igitur Caſtori iam defuncto, Pollux immortalitatem ſuam officiosè communicauit, & vt fratri nouo obſequio gratificaretur, alternis diebus mori non defugit. Itaque ex geminis ſemper occidente vno illucet alter, & vtriſque par penè viuẽdi ratio eſt, & ſocietas. Quod exẽplũ ad retinendã inter fratres amicitiã & communitatẽ nõ mediocriter valere debet. Nã quid ad familiæ dignitatem præſtantius, quid ad amplificationem patrimonij aptius, quid porrò eſt legi Chriſtianæ magis conſentaneum, quàm fratribus perpetuam in omnibus æqualitatẽ eſſe? Vt enim florẽtiſsima quondam imperia ciuilibus ſuis diſſenſionibus & inteſtinis bellis conciderunt: ita & cuiuſque familiæ ſplendor fratrum inimicitiis omnino obſcuratur: neque diutius ſtare domus poteſt, quæ diſcrepantibus hominum ſententiis tanquam procellis huc illuc impellitur & iactatur. Sunt autem quidam homines in domeſti-

corum offensionibus per quam moderati, iidem ne minimam quidem patrimonij iacturam pro amicitia facere volunt: in quo si quod damnum acceperint, voluntarias inimicitias in suos nõ dubitanter suscipiant. Tandiu enim sibi tuendos amicos volunt, quandiu sibi de patrimonio suo nihil decedat. Apud eos honorificè & cum magna consanguinitatis testificatione appellari, iudicatur fratris esse loco: prensare dexteras, seque mutuò & amicè cõplecti, & cœnam vltro citroque condicere, non vulgare pietatis & fraternæ amicitiæ putatur indicium: quòd si rationibus tuis afflictis ab eis tenuitatẽ tuã aliqua re credita leuari velis, in eo genere tibi adiumento esse, nõ existimãt neq; ad sanguinis neq; ad amicitiæ rationẽ pertinere. Tales certe qui sunt nõ modo nõ cõsanguineos & amicos, sed ne homines quidẽ in tãta inhumanitate esse putẽ: Christianos minus, qui ne publicanis & ethnicis pietate & iustitia pares esse possint: quorũ opibus & subsidiis (vt testatur Dominus) amici & proximi in infirmitate sustentantur. Itaq; his ne videatur subiratus,

Mane edictum (vt ait Persius) post prãdia Callirhoẽ do.

Cor ne edito. Ex ſymbolis Pythagoræ.

In noſtros, quibus Chriſtianos homines curis huius ſæculi angi debere perſuaſum eſt.

Qui tua ſollicitis verſas præcordia curis,
Vltricíque tenes anxia corda metu,
Pone animi curas, varióſq; relinque dolores;
Regula ſic nobis Pythagoræa iubet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VETVS illud Pythagoræ in symbolis decre-
» tum Cor ne edito, multis pòst sæculis Chri-
stus grauissima sententia comprobauit. Neque
enim solum ij qui Philosophi sunt appellati, sa-
pientem omni animi ęgrotatione vacuum esse de-
bere putauerunt: verumetiam & Christus eos qui
se præclarissimæ disciplinæ dedidissent, à curis &
perturbationibus liberare conabatur: neque quē-
quam vitæ & doctrinæ suæ alumnum iudicabat,
nisi rerum externarum molestias & concursatio-
nes longè à se depulisset. Nam neque tam parum
excellens lex domini existimanda est, vt non illi
qui eam penitus complectitur, satis esse possit ad
bene & beatè viuendum. Qui autem ita est animo
affectus, vt Christianam illam prestantiam fortui-
tis adiumentis & subsidiis putet indigere, & qua-
si suis eam præsidiis non contentam, curis & affe-
ctibus obruat, is quanquam in vulgus probetur,
& ab omnibus solertiæ & sagacitatis laudem fe-
rat, non tamen mihi in Euangelij statione esse vi-
» deatur. Vt enim testāte Deo, inter spinas & dumo
» rum asperitates frustrà semen tuū sparseris, quòd
» nec ipsa seges paruulis subnixa fibris contra nitē-
» tium tribulorum maceriem superatura sit: ita pro-
» fectò verbum Domini quamuis summa animi vo
» luptate acceptum, perturbationibus huius sæculi
» & rerum humanarum cura facile aboletur. Quòd
si homines illi se prædicent religiosos ieiuniorum
obseruatores esse, iustitiam & pietatem colere,
multos etiam officiis suis largiter demereri, non
tam

tamen mihi omnino videantur inculpati, si tanto studio, tantaque animi perturbatione, etiam sine cuiusquam iniuria in patrimonij amplificatione decumbant. talia enim, inquit Dominus, gentes » inquirunt. In quo etsi contra summã illam & pri- » mam naturæ legem, nihil offendant, non tamen Christiani nominari possunt: in quorum albo ne sapiens quidem esse posit, nisi popularem illam sapientiam hac vna perfecti & virtutis accesione firmauerit. Neque tamen is sum qui omnia ista amplificandi patrimonij studia nobis de manibus excutienda esse putem: sed in ea re Pauli Aposto- li temperatio adhibenda erit, vt quasi aliud agen- „ tes nihiloque à Domino & Euangelicis actioni- „ bus voluntate abducti, pecuniã & lucrũ faciamus, „ viuamus quasi non viuẽtes, ædificemus quasi non „ ædificantes: eaque sit semper in prosperis aduersisq; rebus æquabilitas, vt nunquam tranquillitas illa vitæ, vel de statu deiici, vel labefactari queat: quæ vt in mari, sic in animis hominum facilè cernitur, cùm scilicet placatis perturbationum procellis & fluctibus verè nihil cupit animus, nihil desyderat.

In ſtatuam Palladis.

Præclariſsimum ſi aut reges philoſophentur, aut philoſophi imperent.

Ius ſibi vibrandæ Tritonia vendicat haſtæ,
Et iacit intrepida Norica tela manu:
Illa tamen ſolita eſt ſcriptis palleſcere chartis,
Et pluteum innocuis cædere verberibus.
Huic bene conueniunt veterum monimenta ſophorum,
Quem iuſsit lata ſors ditione frui.

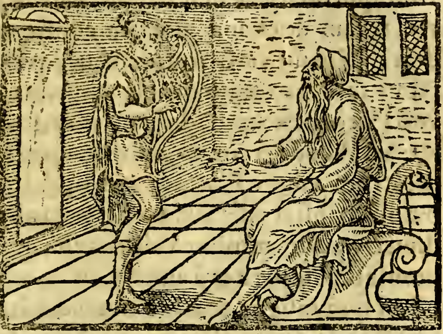
NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR fortasse aliquis res prope cõtrarias, naturaque discrepantes, eiusdem numinis potestate consecratas, & mutua velut amicitia à poëtis sociatas esse. Quis enim vnquam otium castris, stylum gladio, vmbram soli, togam paludamento similem esse iudicauit? quis legibus inter arma, cautionibus iuris inter acies, prætoriis sacramentis inter classica, paci denique inter signorum collationes & prælia locum esse existimauit? Quæ quanquam vsu & facultate separata esse videantur, qui tamen ad ea diligentius animum conuerterit, facilè res tam repugnantes ad consensum naturæque conuenientiam sit deducturus. Neque enim Alexander ille Magnus imperatoribus omnibus rerum gestarum magnitudine superior, alienum ab imperatoris maiestate iudicauit, etiam inter explicatas acies de Homero cogitare & loqui, & quantum sibi militarium rerum labor otij tribuebat, ad legendum potissimum cõferre. In eo rege tam flagrans in literas studium fuit, vt sæpissimè ad multam noctem vigilaret, & interdum in media contentione labore vigiliarũ penè fractus somno premeretur. Ad quem cum captis Darij castris, & fuso Persarum exercitu, regis scrinium multo auro, multis gemmis esset allatum, nonnullique quærerent, quid in arcula illa tanti digna collocari vellet, Homeri libros includi iussit: optimũ esse iudicans, si illa animi elatio quæ in imperatore elucescit maximè, literarũ & doctrinæ temperatione regeretur. Laudatúrque

Fuluius,qui Ennio comite ſuperatis Ætolis, non dubitauit Martis manubias Muſis conſecrare. eſt enim aliqua & ea opinor non vulgaris Muſis cum Marte ſocietas: vt earũ adiumẽtis bellorũ inſtructus,multò & ornatior & cumulatior ſit futurus. Iam & multis antè ſæculis alter Alexander qui Neoptolemus dictus eſt, apud Ennium philoſophandum ſibi neceſſe ait, ſed paucis:nec enim ea ſunt præcepta philoſophiæ,vt illis etiam in bello non poſsit eſſe locus.Et quanquam rempublicam gerentibus, rei militaris ſtudia reliquis potiora eſſe debeãt,felicem tamen eam rempublicã Plato
» prædicauit,in qua aut philoſopharentur princi-
» pes,aut Philoſophi imperarẽt.neq; enim ſi pręſtãtibus & magnis viris in bello omnia ſunt,neq; ſi ea re ciuitatis moderatio maximè contineatur, minus tamen principibus viris enitẽdũ eſt,vt ſe phi-
» loſophicis legibus pares eſſe velint.Si enim reipu-
» blicæ gubernacula maxime in beneficio & pœna
» poſita ſunt,quis probè de ſupplicio inferẽdo aut beneficio dando poteſt decernere, niſi quod laudabile aut turpe eſt,ſcientiſsimè cognouerit?

Antigenidæ ad discipulum.

Non pendendum à iudicio imperitæ multitudinis.

Cùm tua non placeat tunicato musa popello,
Respuat & numeros publica turba tuos,
Téne insulsa mouent queruli fastidia vulgi?
Multum est & musis & placuisse mihi.
Iudicium indocti sapiens contemnere vulgi
Debet, & aduersa sedulus ire via.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

ANTIGENIDAS discipulum ſuum verecũdantem & prope deſperatione fractũ, quòd minus eius modi in vulgus probarentur, neque ſenſibus populi illius accommodata eſſet lyra, bono animo iubebat eſſe. neque enim qui à multis laudatur, continuò in quoque genere excellit: ſed in ea re peritorum iudicium adhibendũ eſt, quorum approbationem ſi arte aut natura permoueris, totam doctrinæ gloriam conſecutus eſſe videare. Neque verò Antimachus, quòd ſemel de rebus magnis diſputans ab imperita concione, vno Platone excepto, deſertus eſſet, ſtudia, reſtinxit ſua. Abũde enim magnũ diſputationũ ſuarum theatrum vnum Platonem iudicabat, qui ſolus omnium inſtar eſſet. Nam vt contra aliquem tarditatis opinio minime valitura eſt, quæ modo in hominum imperitorũ animis ſit concepta: ita nihil eſt tam inſigne, & ad commendationem laudis tam ſtabile, quàm aliqua in re ab vno laudari, qui illo genere magnopere præſtet. Quibus enim in vita propoſitum eſt, vt res gerant magnas & arduas, quique ita ſunt animo affecti, vt cogitent difficillima, faciant optima, & ferant quæcunque erunt, tam certè ſunt ex ſe apti, vt in ſeipſis ſua ponant omnia, neque à iudicio imperitæ multitudinis ſuſpenſas habeant rationes ſuas. At enim quid illi cum præſtantibus & magnis viris eſſe poteſt, qui in omnibus ſequitur non rationem ducem, ſed ad vitia conſentientem populum? Iam verò eorum quæ cum virtute fiunt tanta eſt permanſio,

ſio, vt apud omnes ætates ſempiterna ſit authoritas: difficile enim eſt factu ſingulis temporibus nó exiſtere aliquem, in quo virtutis ſignificatio eluceat. Quæ auté in vulgi opinatione & tutela iacét, ea non niſi lubrica & caduca eſſe poſſunt. Nam & memoria patrum res prope innumerabiles quaſi diplomate veritatis ſunt obſignatæ, quæ tamen à noſtris hodie non probantur. Et in iis artibus quarum doctrina obſeruatione maximè conſtat, multa à maioribus per manus ſunt accepta, quæ tamé poſteritatis vſu & ſilentio ſunt abrogata. Tãta eſt „ enim hominum in diſſentiendo propéſitas, vt eos „ vel aduerſari delectet, etiamſi non ſit cauſa. Et qué „ admodum nefarius ille Heroſtratus nullis in patriam benefactis clarus, dum memoriam ſui apud poſteros intermorituram reputaret, eam celeberrimi Dianæ Epheſię templi incendio conſecrauit: ita nonnulli aditum ſibi nullum ad veram gloriã patere exiſtimant, quàm ſi à maioribus accepta antiquarint, &, vt aiunt, cornicum oculos confixerint. Quia enim nulla ſpe poſteritatis ſe conſolantur, neq; obſcuritatem ſuam aliquo præclaro geſto ab iniuria mortalitatis vindicare queũt, eos factis & ſcriptis appetunt, qui olim ſibi æternam nominis ſui famam pepererunt.

Leo.

Contra immoderatè agentes in rebus ſecundis.

Trux Leo proſtratis parcit, ſed dentibus vrget
Quos videt armata ſumere tela manu.
Fumoſos tollant reſupino è pectore faſtus,
Qui celebris pingunt ſtemmata lõga domus,
Quíque triumphantes Tyrio ſpectantur in oſtro:
Sæpe etenim tales liuor & ira premit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

INTER eas res quæ hoc ſæculo ſecuritatem & otium afferre ſolent, nihil aut præſtantius, aut melius homini à natura datum eſt pauperta-te. Vt enim tenuitatem colere & paruo con-„ tentum eſſe, non modo philoſophicum, ſed „ chriſtianum eſt: ita nihil eſt magis conſtantiæ „ & magnitudini animi proprium, nihil ad ſta „ tus ſui diuturnitatem æquè ſtabile, quàm ea „ ipſa rerum ſubſidia negligere, in quibus acqui-„ rendis vulgus hominum cura incredibili, in „ ſeruandis, maiore etiam metu cruciatur. Et „ quanquam olim magnis viris, qui ſibi capeſſen dam rempublic. exiſtimarunt, ſummè appeten-dum eſſe viſum eſt, cum dignitate otium, ta-„ men illos ſæpiſsimè mutabiles fortunæ caſus fe-fellerunt. Nam & in republica Athenienſium, quæ & dominatione, & præſtantiſsimis inſtitu-tis floruit, nulli bono ciui potuit eſſe locus, qui non ab ingrata patria in diſcrimen fortu-narum & capitis vocaretur. In his Miltiades & Themiſtocles fuerunt, qui cum turbulentiſ-ſimis temporibus, maximis ſe patriæ fluctibus obieciſſent, tamen illis in ciuitate toties à ſe ſeruata mori non licuit. Neque verò ex his qui rempublicam Romanam ſpoliis & triumphis decorarunt, vnum aut alte-rum reperias, qui non aliqua pœna à re-rum gubernaculis diſceſſerit. Non enim in republica verſantibus (hoc eſt in mediis opinionũ & temporum procellis) poteſt eſſe aliquis tran-

» quillitati & quieti locus. Et quemadmodum gu-
» bernatores optimi sępe vim tempestatis, sic sapien
» tissimi & fortissimi viri fortunæ impetum supe-
» rare non possunt. Qui autem à publicis negotiis se
remouēt, & amplissimas opes non arca, sed animo
metiūtur, illis certè in tā pacata & otiosa vita for
tunatissimis esse licet. Quod eò est facilius, quò mi
nus multa in eorum vita patent, quæ vel fortuna,
vel principatuū & temporū vicissitudo feriat. In
quo deridenda est quorundam hominum stulti-
tia, qui vel patrimonij magnitudine, vel princi-
pum amicitia & clientelis elati, se reliquis homi-
nibus præstare putant: quasi nulla eos res de gra-
du dignitatis possit deiicere, aut quod in opina-
tione & principum voluntate iacet, omnibus sæ-
culis possit esse constans & perpetuum. Itaque pu
blicam dilapidēt pecuniam, ærarium exhauriant,
terras & maria cupiditate sua absorbeant, dona-
tiones ciuitatum ex placito impetrent, laqueatas
domos ædificent, & aurum coronarium de omni
populo & prouincia accipiant, ne illa tamen mihi
tantopere videntur esse suspicienda. Vna enim
dies interrumpit omnia, & quæ tantam in
populo mirationem faciunt, sæpe subi
to tempestatis turbine per-
uertuntur.

In Satyrum.

Contra ſedentarios & cerdones, qui paulùm vltra primas literas promoti, ſuo ſenſu in literis ſacris verſari volunt.

Qui miſer ætheree cupiebas oſcula flammæ,
Ipſe vides poſitas in tua damna faces.

ALIVD.

Dum terris infert ignis portenta Prometheus,
Fallit & incautum calliditate Iouem:
En Satyrus pulchri miracula suspicit ignis,
Et cupit amplexu grata referre suo:
Nec mora, flāma ingēs miseros ꝑuadit in artus,
Et tulit errori tristia pensa suo.
Quî potis es sacræ tabulas tractare Sophiæ,
Et vel cornicum lumina confodere,
Cū te habeāt fessum sulcus, viléśque quadrigæ?
Tu ne aliena audes ponere iura fide?
Non metuis nostris versantē in faucibus ignem,
Cuius vel totis flamma vagatur agris?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NVLLVM hominum genus vel importunius vel minus tolerabile dici poteſt iis, qui cum vltra primas literas leuiter proceſſerint, tantùm tamen opinione ſua aſſumunt ſibi, vt quaſi deſultorij in curriculum quadrigarum audeant incurrere. Vt enim ignorantia in vitio vel noxa non eſt, ita incredibilis eſt amentiæ, ſi quis nullo vſu, nulla doctrina de re quacunque quæ ſcientia ſit explicanda, iudicium ferat. Si igitur ex veterũ ſententia, quam quiſque artẽ nouit, in ea ſe exercere debet, quantò certè cum ratione erit coniunctius, rei controuerſæ peritiſsimos quoſque iudices adhiberi? Qui autem tam mirificè impudens eſt, vt in his quæ non attigit, ſententiam ſe rogari velit, & eos qui omni diſciplina habentur excellentes, non modo ad certamen prouocare, ſed illorũ monimenta vna clauſula antiquare, tales opinor ad artificium ſuum, quò eorum fert natura, dimittendi erunt. Vt enim nemo probè imperare poteſt, niſi aliquando paruerit: ita neque diſputare aut docere, qui doctorem non audierit. Sed tamen ea eſt temporum diſciplina, vt quibus opinionum veſtigiis aliquis primùm inſtiterit, in his ad extremam vſque ſenectutem conſeneſcat: quæque ſtatim animo arripuerit, ea ſibi omnibus modis tuenda eſſe arbitretur. Quo in genere forſitan iis ſit condonandum, qui præclariſsimis artis & doctrinæ præſidiis inſtructi, perueſtigandæ veritatis ſtudium ad ſcientias afferunt. Quibus eò difficilius eſt de aliqua ſententia deduci, quòd de ea

ſe cum dignitate iudicare poſſe non deſperant. Du
rius enim homines docti ſecum agi exiſtimant, ſi
in veri perueſtigatione magis authoritatis quàm
rationis pondera æſtimentur. Qui autem vel in fo
ro argentariam, aut venalitiariam vitam agũt, vel
ſimilibus iis artificiis occupantur, non ſit illis per
mittendum, ſi plus in literis ſacris ſenſum ſuum
quàm peritorum iudicium valere velint. Nam qui
ſine doctrina ad aliquod ſe diſciplinæ genus con-
ferunt, quia minus conſequentia & rerũ anteceſ-
ſiones animo peruident, hoc potiſsimum comple
ctuntur, quod maximè corporatis ſenſibus accom
modatum eſt. Et profectò magnum quiddam ex
illis præceptis ſibi acceſsiſſe putant, ſi cupiditati-
bus ſuis Deum laudatorẽ poſsint adhibere. Iã verò
in quamcunq; te religionis partẽ animo conuerte
ris, ea tamen ſemper cautio neceſſariò ſit adhiben
da, vt nó quod vnuſquiſque ſibi priuatim ſumpſe
rit, id pro ſenatuſconſulto habeatur (quid enim in
ter tot diſſentientium hominum familias conſtãs
eſſe poteſt?) ſedita res expediatur, vt quod frequẽs
& bonorum & plurimorum concio decreuerit,
id ab omnibus obſeruetur. Nam ſi volumus initia
religionis replicare, videmus etiam inter princi-
pes illos, qui à Chriſto edocti vniuerſum terrarũ
orbem ad fidem adiuaxerunt, maximas de religio
ne controuerſias extitiſſe: neque tamẽ quod vnus
quantumcunque miraculis vel pietate excellens in
animum induxerat, id continuò erat ſanctum &
perpetuum: ſed vocatu ſeniorum conuentus co-
gebatur: quo in ordine quod maior pars iudicaſ-
ſet

ſet,id publica authoritate & fide ab omnibus ſeruaretur.Et certè tantùm apud quoſdam ex Apoſtolis circuncißionis valuerat antiquitas, vt ij qui ex gentibus ad cultum Chriſti conuolarent,minime extra circuncißionis neceßitatem poſiti eſſe ex plurimorum ſententia viderentur. Qua in opinione cùm & ipſe Paulus eſſet,Titum circuncidit. Sed cùm de ea re ad concilium eſſet relatum, lege lata circuncidendi neceßitas Chriſtianis permiſſa eſt.Nihil igitur in religione firmum habere,niſi „ quod tecum ipſe velis & intus ſentias,hominis eſt „ ſanè per quam deplorati: ſed in ea re illorum ſit „ exiſtimatio, qui & numero & doctrina antecedunt. Ex quibus nationes multæ iuſta reprehenſione minimè caruerunt,quòd cùm rebus in religione nouandis ſtuduiſſent,ita tamen ſe geſſerunt, vt nemo apud eas degat,qui nō à cæteris opinione & doctrina diſſentiat:& vt quiſque maximè eſt egregius,id efficit, vt in religione cuiuſquam niſi ſui ſimilis eſſe nolit.

Vulgatum de hirudine.

In pragmaticos æruscatores.

Plus iusto sitiens vitalis hirudo cruoris
Pallentem mittit non nisi plena cutem.
Nouit pragmaticus causas differre clientis,
Sanguineq́; humano non nisi pastus abit:
Sed fugit, in vacua fundum cum viderit arca,
Et cum pauperior cœperit esse cliens.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

INVIDIOSVM genus hominum æruſcatores Pragmatici, quibus in pecunia omnia ſunt, quiq́ue ſine lucro nihil laudabile, nihil oficij expectatione dignum gerũt. Et quẽadmodũ in naui locum eſſe oportet, per quem ea quæ neceſſario profluentia aliquid tetri odoris eſſent habitura, procul à ſenſibus queant amandari: ita reipublicæ gubernaculis accommodatum eſſe maiores putauerunt, ſi in celeberrima ciuitate non deeſſent, qui ſordes & peccata populi abſorberent, & pernicioſa illa malorum omnium eſca cupiditate, de hominum litigantium flagitiis & ciuilibus diſſenſionibus multam repeterent, fructúſq; vberes in aliorum calamitate ferrent. Sed quia natura euenit, vt ſummas corporũ varietates, totidem penè animorum diſsimilitudines conſequantur, magnopere opinor cum publica tranquillitate & quiete coniunctũ eſt, eſſe aliquos qui in tãtis controuerſiarũ & diſſenſionũ concurſationibus & ſtudiis, publicè operã ſuã locent: vt iis qui in forenſibus negotiis minus erunt exercitati, proſpectum eſſe poſsit. Sed qui eas cauſas, quas illuminatas & faciles à clientibus accipiunt, tenebrarum inuolucris obducunt, qui quod translatiuè & breui (quod aiunt) manu explicari potuiſſet, tricis ſuis, diffiſionibus, vadimoniorum deſertione, ſcripturis opiſtographis, denique ęternitate cõſignãt: qui periuriũ, qui falſum, qui mẽdaciũ, qui deceptiũculas, qui fruſtrationẽ, qui vim & metũ, qui furtum, qui dolũ malum ad ſubſellia afferũt, his poſsit eſ-

ſe in præſtantiſsimo ſenatu locus? Et quemadmodum qui vineam inſtituunt ad illius propagationem diuinitus paſtinos inuenerunt, ſic homines iſti eam, quam primùm nudam & ſolam cauſam receperint, labore & diligentia ſua repaſtinant: ita fit, vt quæ vna fuerat, in varias & innumerabiles penè lites propagetur. Et nos certè quendam ex illo numero, qui publicis auſpiciis primùm in id munus erat allectus, audiuimus cum diceret, ſe nihil aut vberius, aut cumulatius in eo vitæ genere à Deo optimo maximo contendere, quàm duodecim lites ad ſe deferri: ſibi enim certò recipiebat fore, vt ex illis duodecim induſtria ſua infinitæ aliæ naſcerentur, ex quibus magnam pecuniam eſſet facturus. Et profectò contra naturam ſit putandum accidiſſe, ſi quis ex his qui illo in collegio ſunt inaugurati, pecuniam negligat, eaque mercede ſit contẽtus, quæ neque litigãti onerosa, neque labore ſit inferior.

Exemplum ſtultitiæ.

Cum pertinacibus non agendum.

Caucaſeum crebro lapidem qui verberat ictu,
Non iniuſte ambas perdidit ille manus.
Deſine cum duro contendere viribus Albi,
Indurata nequit mollior eſſe lues.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

RIDENDVM arbitror videatur, si quis contentius pugno lapidem allidat: quod huius vindictæ genus non tantùm ad disciplinam non proficiat, sed etiam in caput ipsius, qui pœnam constituit, redundet. Sic & forsitan frustra illi cõtenderunt, quibus persuasum erat animos hominum, in quibus ab ipsa natura libertas quædam insita est, vi & armis noua religionis lege alligari posse. Qui enim ita sunt animo affecti, vt cedant nemini, neque aliorum sententias quicquam ponderis apud se habere velint, facilè illorum corpora cruciatu aut minis huc & illuc impellas, animi autem elationem quæ in præstantibus viris elucet maximè, nunquam ad æquitatem adduxeris. „ Quò enim quisque animi magnitudine & do- „ ctrina pręstat, hoc aliũ sibi devia & officio pręire „ patitur immoderatius. Quidã verò sunt nullo neq; vsu rerũ, neq; scientiarũ instructu præditi, quos tamen pertinacius in aliqua sententia hærentes, nũquam dimoueris. Quod vt omnibus in rebus, tum verò in religione magnopere periculosum est. Cũ his certe (quia neque decernendi neque decertandi ratio valet) consultius egerit, qui non reiecto tantũ, sed abiecto scuto contenderit.

Mendici pera.

In auaros.

Mendici peram vix vnquam impleueris Iri,
Multa licet dones vberiora petet.
Sit vel Tartarei præsens opulentia ditis,
Vel loculus Crœsi, semper auarus eget.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

ETSI forſitan ab ea quæ hominem homini coniunxit natura, nō mediocriter abeſſe iudicari poſsit, qui alterum in rebus afflictis non iuuerit: eſt tamen meo quidem iudicio de Euangelica illa pietate & officis philoſophicis nonnihil remittendum, cùm is beneuolentia & iudicio tuēdus eſt, cui benignitas noſtra parum profutura eſſe videatur. Quo in genere accommodatè quiſpiam dixerit, religionem eſſe, ſi quis auarum hominem, & eum in quo tantopere cupiditatis deſedit ſitis, amicè & familiariter ad liberaliorē vitam tentet deducere. Nam præter id, quod amica illa & homine digna oratio nihil momenti apud illum habitura ſit, non videtur aliorum obſequiis eſſe adiuuandus, qui ipſe ſibi in tanta calamitate non tantum deſit, ſed tam diuturni mali ſibi non inuitus author eſſe velit. Itaque qui ſe totos ad lucrum & pecuniam faciendam accommodauerūt, in eo plerunque ſunt, vt neque cibum capiant, neque ea ſibi parent, quæ ad vſum victumque ſunt neceſſaria: in maxima rerum omnium copia, voluntate egent: in ſummis diuitiis pauperes ſunt: in tranquillitate cui eſſet inſeruiendum, habendi deſyderio cruciātur. Ambulāt ſordidati & ſquallidi, domi fame & apud alios cruditate delectantur: ita viuunt denique, vt ſibi eos bellum prope internecinum indixiſſe facilè exiſtimes. Hæc vt in malis ponēda ſunt, ita continuò Chriſtianū hominē, eūq; qui in aliorū miſeriis cōmoueri ſolet, miſericordia impellant. Sed qui hominis auariſsimi

ſordes,

ſordes, infamiam & vitæ indignitatem ſecum ipſe reputat, malit opinor illum in tanta calamitate æquum placatumque dimittere, vt is tandem ſceleri & cupiditati ſuæ expenſum ferat, quàm tantam infelicitatem homini ſpurciſsimo inuidere. Neque enim quicquam eſt, vel reipublicæ moderationi aptius, vel diſciplinæ temporum conuenientius, quàm eos ſibi diu noctuque pœnam infligere, quorum domeſtica vitæ ratio ad publicam vindictam legibus eſſet expetenda. Nam qui iudicum ſententiis pœna coercentur, hoc ipſo rei publicæ oneri ſunt, quòd ipſis ſupplicium expenſa ærarij irrogari ſolet. Qui autem ſeipſos torquent, ſeque inedia, labore, vigiliis & reliquis animi ægrotationibus conficiunt, dum ſibi vtiles eſſe volunt, ipſi quoque fiſco proſunt. Vnde fit vt neq; hæc eis calamitas, neque talis ſumptus leuatio ciuitati & publicis commodis inuidenda ſit.

In morem Elephantorum.

Non perdendum amicum ob bonum dictum.

Stulte relucenti redimitus corpora vitro,
Ah ne elephantorum floreá rura pete?
Talia magnanimum lædunt inſignia barrum,
Offendúntque oculos lucida ſigna ſuos.
Si te ſyncero fortuna adiunxit amico,
Non quæcunque putes verba licere tibi.
Sed fuge mordaces placato ſplene cachinnos,
Et quicquid veram lædit amicitiam.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

FERE euenit vt quo quis animi præstãtia magis excellit, hoc in eo maior dicendi & sermonis quotidiani libertas dominetur. Ex quo & Ennium dixisse solitum ferunt, facilius à sa" piente flammam ore inardente opprimi, quàm" bona dicta, hoc est, ea quæ salsè & facetè in aliquem proferuntur. Nonnullique sunt in eo genere tam parum moderati, vt veteres amicitias malint dissuere, quàm bonum dictum perdere. Quæ res eò certè magis fugienda est, quo nihil melius hominum communitati à natura datum est coniunctione & amicitia: in quam qui mediocriter offendit, societatem hominum violat inter ipsos: iustéque multi illum diem periisse arbitrati sunt, in quo aliquem sibi amicitia non deuinxissent. At enim oportet eos qui amici & esse & nominari volunt, in familiari colloquio erga amicos continentes esse, neque in eos liberius dicere, quorum amicitia præsens fructum, auulsa dolorem afferre solet. Facilè enim quiuis in alios quæ vult profundit: sed ea sæpissimè æquo animo ferre cogitur, quæ magnò audire noluisset. Romani incredibili propè religione inter filios suos versabãtur, ne eos quorum salus & gloria illis debebat esse periucunda, aliquo crimine imbuerẽt: tãtũque apud illos verecũdiæ valuerat opinio, vt nũquã patres ex gẽtis instituto cũ filiis puberibus lauarentur. Quòd si ea amicitia, quam vel morũ similitudo bonorũ, vel studiorũ ratio colligauit, nihilò na

turæ coniunctione inferior eſt, qua quæſo verecundia, religione, moderatione, volũtate erga noſtri amantiſsimos eſſe debebimus? aut quomodo nomen & dignitatem amicitia retinere poterit, quæ verborum aut factorum licentia quaſi de gradu deiicitur. Neque enim diu amicitia conſtare poteſt, quæ familiaritatem nimiam, aut potius contemptum habet. Qui verò maxima veneratione amicos ſuos tuentur & colunt, & faciliùs accedunt ad beneficium, & cùm accedunt, id ſe facere exiſtimant Deo & hominibus approbantibus.

Appetitus subsit rationi, vt equus sessori

Ex Platone.

Quā malè sessor equo tractādæ ignarus habenæ
Insidet, ah poterat tutior ire pedes.
Qui fræno nequit in proprijs affectibus vti,
Peccatóque amens mergitur ille suo:
Par est brutorum potius numeretur in albo,
Nam ratio in motus obtinet imperium.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

INTER ea quæ propè dicta diuinitus ex Platonis ludo prodierunt, nihil grauiùs aut ad Philosophiam accommodatiùs dicitur, quàm quòd ille rationem appetitui velut sessorem equo insidentem facit. Vt enim is sessor & imperitiæ, & temeritatis teneri meritò sit iudicandus, qui equum quò velit impellere, vnde autem velit non possit deducere: ita nec is partes illas quæ sibi vel à Deo optimo maximo, vel à natura attributæ sunt, cum dignitate sustinuisse videatur, qui animum suum prosperis rebus ferocientem & elatum, ratione & præclara illa rerum omnium gubernatrice sapientia non velit coërcere. Nam quæ ratio longo nos interuallo à feris separarat, eadem ipsa cum Deo optimo maximo nos mirifica & æterna societate copulauit, vt homines se non tantum brutis animantibus præstare, sed etiam ratione & virtutum cæterarum officiis cum Deo immortali coniunctissimos esse cognoscerent. hac igitur sola cùm nihil sit, non dicam in homine, sed ne in cœlo quidem diuiniùs aut pleniùs, videatur indignissimum, si quis illam apud se, & parum liberali custodia & appetitus mancipio dominatuqne teneat. Quod qui facit, nō modo summam Dei erga nos liberalitatē pro nihilo ducit, sed penitus eam communionem quæ prima hominibns cū Deo per rationem intercessit, violat & peruellit. Nam si ratio est quæ antecessiones rerum præcipit, consequētia cernit, qua

argu-

argumentamur, refellimus & de occultiſsimis naturæ rebus iudicamus, cuius moderatione & imperio vniuerſum hoc continetur & regitur, non erit conſentaneum eam quaſi baiulam animorum ægrotationibus inſeruire, eiúſque ſplendorem à corporatis voluptatibus obſcurari. Vt verò æternum eſſe Deum omnium mortalium ſemper conſenſus fuit, ita & ingeneratam rationem fatẽdum eſt, quæ vna apud cœleſtem illam diſcretionem & præpotentem Deum ſemper valuit, ſemper dominata eſt: quæ cum ante iſtos ſyderum aſtrorũque curſus, & cœli conuerſiones vigeret & micaret, tandem ſummo Dei immortalis beneficio etiam ad eos qui infimum iſtum globum tuerentur, venit: non certè vt ad vitia cõſentientem appetitum ſequeretur, ſed vt illa rerum omnium dux & magiſtra homines tam æquabili ſimilitudine temperaret, vt non tantum aliquis ſui, ſed omnium omnes recta ratione & officiorum conuenientia ſimiles eſſe poſſent: qua ex ęquabilitate elucet ea quæ ſapientia nominatur.

In Aſpendium Cithariſtem.

Contra amicos noſtrates.

Dũ mouet ad citharã numeros Aſpẽdius, intus
Occinit, & reliquos non iuuat ipſa chelis:
Et ſua ſummiſſo demulcet pectora cantu,
Priuatíſque ſciens auribus ipſe ſtudet.
Sic propria ingratus cõpẽdia ſpectat amicus,
Dum cautè ſimulat commoda noſtra ſequi.

Narra

NARRATIO PHILOSOPHICA.

ASPENDIVM citharistem intus canere ſolitum fuiſſe hiſtoriæ prodiderunt: vel quòd eos qui adeſſent cantibus & neruis ſuis delectari æquo animo ferre non poſſet: vel quòd tali modo rum genere quo non omnes valent, impenſius caperetur. Cuius ſolertiam neſcio an fidibus & modis, at certè moribus homines noſtri proximè imitati ſuut. Dum enim ſe concordiam & conuenientiam, ſine qua inter homines amicitia nomen ſuum tueri nequit, omnibus modis coluiſſe videri volunt, amicitiam totam vtilitatibus & commodis ſuis circunſcribunt, neque eos quos ſibi amiciſſimos gloriantur, beneficiis retinendos eſſe exiſtimant. Sed quid in amicitia illuſtrè aut magnificum eſſe poteſt, ſi meum & tuum adiūxeris, æqualitatem remoueris, & mirificam illam in collocandis officiis pietatem funditus ſuſtuleris. Ac mea ,, ſententia nihil invniuerſa hominum ſocietate prę ,, clarius nominatur, quàm ęqualitas, vt quod apud ,, te fuerit, liberaliter & officiosè neceſſario tuo, ſi ,, res poſtulet, impertias. In quo ſi fueris remiſ ,, ſior, efficitur illa Chriſtiano nomini lues infeſtiſsima, quæ Leonina ſocietas appellatur.

In permutationem Diomedis & Glauci.

Pax auro redempta.

Dũ trepidè Glaucus Diomedem fertur in hostẽ,
Et dubiam in pugnam sæuus vterque ruit:
Re tandem infecta, positis concordia signis
Iurata est, dextris fœderis ergo datis:
Arma dat ex auro Glaucus, recipitque vicißim
Ferrea, quæ æterni pignoris instar erunt.
Pacem auro redimas, pretio compone duellum,
Nam patriæ confert ære parata quies.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

GLAVCO Amphilochi filio,qui Priamo diuturna obſidione preſſo, ſubſidio ad Troiam venit, iudicio poſteritatis pro laude poſitum eſt, quòd Diomedem ſingulari certamine abs ſe prouocatum, magno pretio æquum placatúmque dimiſerit. Cui quanquam ea non deeſſet incitatio, quæ in maximis animis ſtudio pugnæ impellitur, tamen & conſentaneum dignitati ſuæ, & à diſciplina militari non abhorrens iudicauit, ſi de pace quæ nihil inſidiarum eſſet habitura, etiã iniquis conditionibus cum hoſte conſultaret. Itaque, vt ait Homerus,

χρύσεα χαλκείων ἑκατόμβοια ἐννεαβοίων

cum Diomede non dubitanter permutauit, & præclariſsimo illo authoramento cum hoſte in gratiam rediit. Nam præter id quod omnis belli exitus incertus eſſe ſolet, habet decertãdi ratio aliud incommodum, quòd etiam eos qui vicerint maximis plerunque cladibus afficit. Quid verò ſocietati hominum inter ipſos tam diſcrepat, quid belluarum magis ſimile, quàm mentem, induſtriã omnem denique humanitatem ad alterius perniciem cõferre? vt eum quem fidei tuæ natura ipſa commendarat omnino deleas & opprimas. Iuſtè igitur monent illi qui ex duobus decertandi generibus, quorum vnum per diſceptationem, alterum per vim explicatur, nunquã poſterius ſumẽdum eſſe putant, niſi quoties vti priore non licet. Neque enim bella vnquam ſuſcipienda eſſe

maiores putauerunt, nisi vt paci & quieti possit esse locus: pro qua omnis iusta & legitima est viro magnanimo dimicatio. Vnde & fortitudinem veteres appellabant, virtutem quæ pro æquitate propugnaret. Sed cum probè omnia quæ in ciuitatum moderatione versantur, animo lustraueris, nihil est ad reipublicæ perpetuitatem æquè stabile, nihil naturæ hominis magis accommodatum, quàm pax & tranquillitas: cui si à nationibus iis, quæ aliquando imperio & principatu floruerunt summo studio esset inseruitum, illarum non tantum memoriam (quæ tamen planè è mentibus nostris euulsa est) sed etiam rempublicã haberemus. Ac sanè tanta est in nonnullis hominibus principatus appetitio, vt potiùs extrema quęque patiantur, quàm vt finibus suis & ditione contineri possint. quod patrum memoria declarauit temeritas cuiusdam apud Italos principis, qui cum sibi vitam acerbam prædicaret, nisi aliquando Cæsar esset factus, tandem nihil factus est.

In mortem Craßi.

Mors vna beat & ditat.

Qui nequit effoßis animum complere metallis,
Continuóque lucro sedulus immoritur,
Sollicitúsque solo commissam cogitat ollam,
Hunc quis opinetur diuitis esse loco?
Dũ petit Euphratẽ, fatis lachrymãtibus, aurum
Quod sitijt Craßus, mortuus ille bibit.
Hac erit extremo, me iudice, gratia fato,
Quòd dat inexpletis mentibus esse modum.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVAE tantopere in animis hominum dum ad vtilitatis rationem omnia conferunt, cupiditatis inueterauit opinio, eadẽ ipſa vel omniũ conceſſu patrimonia & hæreditates expilare, calendaria conturbare, & rationes domeſticas mirabiliter affligere vna conſueuit: fereque euenit, vt quò maior in patrefamiliâs habendi & lucri faciendi cura dominatur, hòc illi minus ex animo fortuna reſpondeat. Nam Crœſum ditiſsimũ Lydorum regem vnius belli ad extremum procella peruertit: & quæ ei auaritia ad tantas opes credebatur eſſe ſuffragata, eadem illum in fortunarum & capitis diſcrimen coniecit. Neque mea ſententia accommodatior ad inopiam & rerum omniũ deſperationem aditus eſſe poteſt, quàm per diuitias, quibus ſi te impenſius addixeris, minus opinor promoueas, quàm ij qui modico cõtẽti paupertatem omni ſtudio coluerunt. His enim quoquo modo ſe res habeant, licet eſſe beatiſsimis. Quis enim aliqua re carere iudicetur, qui eam nõ deſiderat? at qui non caret, habet certè, aut ab habente nihil diſcrepat. Qui verò vulgò diuites appellantur, & in pecunia facienda verſantur impenſius, ſi qua clades domeſticam illorum rationem perculerit, ne illi quidem non ærumnoſi eſſe poſſunt. Semper enim in iſto genere contentionis illud valuit, vbi non ſis qui fueris, non eſt cur velis »viuere. Itaque ipſa rerum copia quæ tranquillitã»tem & quietem cupidis hominibus allatura eſſe

vide-

idebatur, sæpisſimè ruinæ & calamitatis pericu-
ım ſtruit. Quòd ſi vt de Polycrate Samiorum ty
anno accepimus, alicui omnia cumulatè ſuppete
ent, quæ homini à fortuna ſuppeditari poſſunt,
on poſsit tamẽ is verè felix numerari. Quis enim
am felicitatem nominauit, quæ ſubito aliquo ca
interpellari poteſt? quis ſummum bonũ, quod
on eſt perpetuum? Teſtes ſunt multi & præſtan-
es viri, quorum operoſa concurſatio aliquando
calce, ſæpisſimè in curſu, interdum etiam in car
ceribus impedita eſt: & qui dies illis à gra-
uiſsimis contentionibus requieſcendi
eſſe debuiſſet, is omnium ſæpe
luctuoſiſsimus ap-
paruit.

A mortuo tributum.

Moderatio in vectigalibus.

Desine nocturnas tabulis incessere laruas,
Pendere vectigal mortuus anne potest?

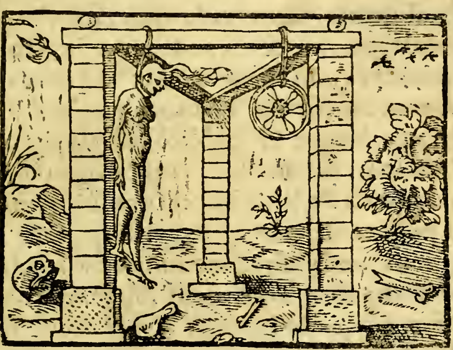
NARRATIO PHILOSOPHICA.

GLORIOSVM sanè est, planéque regium, eos qui rerum potiuntur idem sibi sumere suo iure posse, quod summus ille dux Hebræorũ Moses de se apud Dominum prædicauit, tanto studio se in singulorum vtilitates propendisse, vt ab illis neque asinum, neque equum corrasisset. Quo in genere multis pòst sæculis Samuelem ipsum vetera scripta laudibus extulerunt, quòd in procuratione populi Iudaici, rebúsque religionis bene & nauiter tuendis, animum, diligentiam, studia denique omnia ad priuatorum vtilitatem & leuationem cõtulisset. Iureque Aratus Sicyonius laudatur, qui cum ciuitatem suam Sicyona tyrannorum dominatu annos quinquaginta oppressam liberasset, à Ptolomæo Ægypti rege, grandem pecuniam mutuò accepit, vt eas possessiones quæ vi à iustis dominis translatæ, longo spatio hæreditatibus, emptionibus, dotibus & aliquorum mancipio, coloratè tamen tenebantur, redimeret, & sine detẽtorum iniuria suum cuiq; transcriberet. Hac æquitate perfectum est, vt & ij quorũ bona atrocissimæ voci præconis subiecta fuerant, suum reciperent, & qui longo interuallo in possessione fuerant, rei dispendium pecunia sibi refecta solarentur. In quo verè principis animus intelligitur ita à iure discedere, vt nemini iniuriam facere videare. Hos vt pleno ore laudamus, ita profectò turpe & odiosum est, apud Homerum Agamemnoni regi ditissimo frequenti Græcorum concione, sordes & auaritiam ab Achille exprobrari, & eum

qui ſubditis cauere debeat δημοβόρον βασιλέα, & πάντων φιλοκτεανώτατον appellari. Vt enim nulla re magis ij qui reipublicæ præſunt, pietatem colere, & ciuium beneuolentiam conciliare ſibi poſſunt, quàm continentia & liberalitate: ita certe ij labefactant fundamenta ciuitatis, qui ex ſubditorum diſpendio & iniuſta collatione fortunas ſuas volunt ampliari. Nam neque bene imperare poteſt, qui non omnino commodorum ſuorum fuerit oblitus: qui ſi in fortuna ciuium liberaliore rem ſe ſuam facere exiſtimet, non arbitrabitur ea ad amplificationem patrimonij ſui pertinere, quæ publico reipublicæ luctu & damno de fortunis popularin̄ ſunt deciſa. Sed in imperandis vectigalibus & ἐπικεφαλίοις ſeruabit eā mediocritatem, quæ inter nimium & parum ſita eſt, vt neque illi ad amplitudinem quicquam deſit, neque populo grauis eſſe videatur.

Contra veteres, nullam Fortunam esse.

Ex Augustino.

Aspice vt in nostris pendet Rhamnusia furcis
Et recipit sceleri debita pensa suo.
Quæque olim (si diis placeat) confecit vtranque
Paginam, apud Gallos vltima fata luit.
Quid tibi Fortunæ curæ est rota mobilis? illi
Quid tecum est? sapiēs solus apud te habita.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

FORTVNAE deæ tantum veteres ethnici tribuerunt, vt illi ætatum omnium concessu in rebus prosperis & aduersis potestas, imperium, dominatus, omnia denique expensa & accepta referrentur. Si quid ex animo accidisset, laudabatur sola: in luctu autem & calamitate etiam eadem accusabatur, & vna vtranque paginam faciebat. Neque illius solùm in rebus domesticis & vrbanis apud gentes valuit authoritas, sed eius quoque dominationem & vim ad rem militarem perduxerunt: vt cuius exercitus dux victor euasisset, is tantum beneficium à fortuna consecutus esse videretur. Itaque illi publicè templa posita sunt, & diuinitatis delatus honos: quòd fortasse eo cultu in amicitia & benefaciendi consuetudine retineri posse crederetur. Quod vt suspiciosæ illi antiquitati vnusquisque nostrum facilè condonat: ita profecto Basilius Magnus diligenter cauendum esse censet, ne huiusmodi superstitione, aut etiam vocabulis Christianorum animi occupentur. Qui enim in rerum euentis memoria repetendis Fortunam nominat, id efficit vt mundus & vniuersum hoc quod conspicimus, quasi extra prouidentiam summi Dei esse iudicetur. In quo præclara sunt illa quæ à Stoicis contra Epicureos latissimè explicantur. Nam si fortuita sunt quæ quotidie hominibus accidunt, neque stare Nemesis Adrastia, hoc est, statum & æternum rerum omnium decretum potest: neque colligatio, qua Deus ab omnibus sæculis, ex Homeri sentent

ſententia, ſucceſſus rerum humanarum æterno nexu & vinculo deuinxit. Neque enim ſi in aqua mortuus eſt Fabius, videatur illud aut non à Deo decretum eſſe, aut fortuitò obtigiſſe, quòd ille ad aquas poterat non venire. Sed ſi ab aquis abſtinuiſſet, & alio mortis genere è vita migraſſet, quod ſecus in illius fato eſſet factum, id quoque conſtans, æternum & ratum Dei conſilium poſſet appellari. Ac rerum futurarum ignoratio » in nobis fortunam parit, & quia variè in variis » hominibus euenta cadere perſpicimus, id à Deo in fatis poſitum non eſſe arbitramur: quod vt non eueniret, Deo longè antè certum erat & decretum. Quæ igitur fatis continentur, eadem nec mutari, nec perfringi queunt: quæ ſi aliter eueniant, iniuſtè in fatis recenſeri poſsint: cùm quod ſecus accidit, illud ex fati neceſsitate contigiſſe ſit putandum. accidat autem necne quamuis in opinatione videatur ſitum eſſe, quicquid tamen eueniet, id ex decreto contigiſſe putandum eſt. Itaque Auguſtinus in his libris quos contra Academicos conſcripſit, ſibi haud omnino placere ait, fortunam à ſe nominatam eſſe. neque enim eiuſmodi vocabulo eam deam quam variam & inconſtantem nobis fabulæ tradiderunt, ſignificare voluit, ſed fortuitam illam rerum humanarum rationem. Erit igitur in nobis fortuna & caſus: quòd certè ratio cogit fateri, ſi humanum iſtud & opinionem ſpectes: ſin autem ad æternam illam Dei ſummi prouident

dentiam rapimur versabitur profectò illa, quam εἱμαρμένην Græci vocant. Ea est ex omni æternitate fluens veritas sempiterna, series & perpetuus causarum ordo: non tamen vt Stoici voluerunt, cum ex stato syderum astrorúmque motu causa causæ nexa aliquid ex se gignit. Sed vt Dei prouidentia certa necessaria & æterna in factis hominum statuatur. quod & Augustinus in libris de ciuitate Dei multis verbis contra Ciceronem comprobauit. Nō est igitur aliquid factum quod non euenisse oportuit, & quod instat, etiam & illud futurum est. Ex quibus tamen non id effici volumus quod Sostratus apud Lucianū à Minoë summa contentione petit: dum eorum quæ turpiter & flagitiosè egerit, non iure se ad pœnam expeti quiritatur: quòd ea facinora necessitate fati & propter antecedentes causas non ex animo gesserit. quæ enim contra ius & leges facta sunt, futura sanè erant cum euenerint, sed tamen à volente facta sunt. Nam quæ turpia sunt, non tamen minus Deo præuidentur: cui licet omnium mortalium voluntates longè ante sint perspectæ, non continuò tamen minus voluntates dicendæ sunt. Erit ergo & bonorum & malorum lata differentia: neque iniuria iis qui rempublicam conseruarint & auxerint honores & triumphi in ciuitate decernuntur. nam quæ præclarè gesserint, etsi euentura erant, vt tamen euenirent singulari illorum virtute perfectum est. Sic & maxima

rat

ratione in ſceleratos leges animaduertũt: nam audeant maleficium necne, in illis poſitum eſt: hoc autem an illud faciant, quod conſequetur; id Deo Immortali longè ante fuerat ſcitum & perſpectum.

In Grillum.

Voluptatem immanißimus quiſque ſequitur lubens.

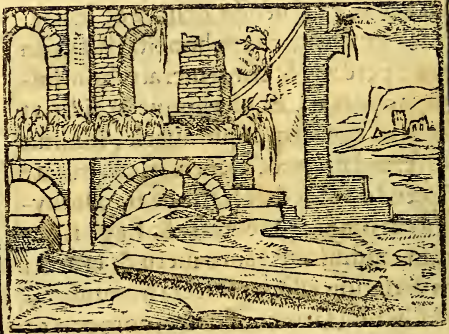
Qui tibi Grille feri ſtomachum mouere parētes?
Quæ te ſors miſeris terruit oſcinibus,
Vt te immunda iuuent fœdi veſtigia porci,
Et renuas iterum munus obire viri?
Quem ſemel in turpi retinet ditione voluptas,
Huius vel gratis vtitur imperijs:
Et quo plus demens eget aſſertore patrono,
Hoc mage blanda ſui vindicis ora fugit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVEMADMODVM (vt inquit Cicero) iis qui se è Leucade Epiri promontorio in cóuallem demiserunt, non omnino integrum est quo velint insistere: ita qui se voluptatibus & animi morbis permiserunt, neque si velint se in virtutis libertatem posint asserere, neque opinor si possint, velint. Tanta est enim apud nonnullos voluptatis opinio, tot in ea fruenda delitiæ & lenitates, vt contra illam imitatricem honestatis, sapientiæ momenta à perditis & contemeratis hominibus nequeant ponderari. Et plerunque accidit, vt ei qui se totum ad eam rem applicauerit, summæ molestiæ perferendæ sint: & tamen in calamitate & luctu turpitudo affert delectationem. Dionysium superiorem omni crudelitatis & flagitij genere impurum, audiuimus tanto metu & cruciatu inter suos versatum esse, vt reiecta hominū custodia, quòd illis non satis confideret, corporis tutelam ad canes detulerit, & cultros metuens tonsorios, barbã sibi candente carbone adusserit. Hic igitur tantum ex sceleribus suis fructum capiebat, vt sordes & vitæ indignitatem lubens & clade & periculo capitis sui æstimaret: neque à malè agendo propinqui discriminis reputatione posset reuocari. Qui si virtutis formam oculis corporeis potuisset contueri, credendum est voluptatem vel illius suffragio facilè dignitati fuisse concessuram.

Ferrum.

In miseriam humanæ sortis.

Cladibus in multis hominum traducitur æuum:
Sed stat in accessu mortis inempta quies.
Hac duce uel miseris subitò licet esse beatis:
Quam qui obiit, credo ne superesse velit.

ALIVD

Vitam hominis, similem ferri posuere rigori,
Qui cernunt varia tela minásque deæ.
Si ferrum exerces tandem consumitur vsu,
Et patitur vitæ publica damna suæ:
Quòd si lethæo pateris residere veterno,
Et tabem ducit conteritúrque situ,
Et rubiginei sentit dispendia belli:
His potes humanum conciliare genus.
Si qua Cleantheæ nos ducunt acta palæstræ,
Et retinent Samij dogmata sancta senis,
Incipimus vitæ medio tabescere cursu,
Et nimio incauti pondere deprimimur:
Verum si studio retinemur amabilis oci,
Hîc nos pituitæ peruius humor habet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VETVS fuit Salomonis ſapientiſsimi regis, atque adeo Sileni, & Ethnicorum ſententia
» Beatiſsimos eſſe eos qui nunquam in hanc vitam
» eſſent ingreſsi: proximè verò ad eandem felicitatem & illos pertinere, qui primum in lucem editi ſummo Dei immortalis beneficio his corporis vinculis eſſent liberati. Huius hominum calamitatis & talium miſeriarum magnum perdiu argumentum eſt, quòd qui primùm naſcuntur eiulatu & clamore futuris malis illachrymari ſolent, & dolorem quem aliquando ex concurſationibus huius ſæculi capturi ſunt, apud eos à quibus ad aſpiciendam lucem euocantur, velut teſtatione complecti. Vnusque Zoroaſtres dicitur hora natiuitatis reſiſſe, cum ante decimum & quartum diem nemo vnquam riſum ſuſtuliſſe memoretur. Etſi autem aliquando euenit, vt incommoda quæ in hominum vita ſolent accidere, aliqua felicitate vel proſpera fortuna leniantur: ſæpe tamen in res tam ſecundas incurrit euentus triſtis, cuius acerbitas etiam trium Neſtoris ætatum proſperitate omni, nequeat compenſari. Quæ cùm Cleombroto & nonnullis aliis fortiſsimis viris in mentem veniſſent, contra Pythagoræ legem, beneficium naturæ defugerunt. Quod ſi immortalis illa animorum ſeries præſtantiſsimæ rationis cõiunctione & vinculo ad diuinam illam mentẽ pertinens, iuſſu Dei in corpora noſtra ſparſa eſt, vt ex iſto inferiore globo cælum vnde eſſet profecta, & cæleſtia ipſa tueretur, ſemper aliquid inquireret, diſceret, meditare

ditaretur, & perfectam illam Dei notitiam quam aliquando futura vita esset nactura, studio incredibili & diuinarum rerum cognitione anteuerteret, parum opinor feliciter cum his actum esse videbitur, qui turbulentissima ista vita ærumnis, calamitatibus, doloribus corporis & summis ægrotationibus à veritatis & rerum maximarum peruestigatione auocantur, vt illis nihil ferè cum animo, omnia autem cum corpore sint. Quanquam enim ea debet esse hominum in euentis ferẽdis cõstantia, vt nulli neque dolori, neque perturbationi cedant: est tamen miserrimum esse aliquem tam effœto corpore & valetudine tam afflicta, vt in curationibus, pharmacis, & medicinis omnis illi ætas inanis & vacua elabatur, & nihil ei à tot negotiis otij tribui, quod ad legendum & intelligendum potissimum conferat. Nam ita viuere vt non sit viuendum, miserrimum est. Iam quo animo, " qua constantia & fortitudine Paulus Apostolus " in vitæ periculis versabatur? at vir tantus mortem expetebat: quæ vel eo nomine à nobis desyderanda est, quòd & nos his corporis ærumnis leuat, & secum immortalitatem affert, qua nihil homini desyderatius & melius potest euenire. Non enim quanquam nobis ex edicto Domini sit retinendus animus in custodia corporis, continuò desertor " militiæ appellari possit, cui viuere iactura est, & " mori lucrum: quique eò se citissimè velit sistere, " quò aliquando naturæ necessitate & præscripto " sit venturus. Ac ne semper incommoda & aduer- " sos fortunæ casus meditemur, quis inter tam va-

rias & diſcrepantes hominum de religione ſenten tias, non vitæ huius ſatietate impendio tenetur? quis tam à publicis commodis cogitationes deflexas habet, qui diuerſa hominũ ſenſa in rebus grauiſsimis audiens non ſibi vitam acerbam putet? quæ diuerſitas non tantùm in homines leuiter eruditos, ſed in præſtantiſsimos & doctiſsimos quoſque iandudum influxit: ex quorum numero qui præſtat, & ab altero diſſentit lubens, & ipſe non ſatis ſibi conſtat. Neque verò ſine multorum offenſione fieri poteſt, cum res eadem ab vno ad perniciem, ab alio ad ſalutem vocatur: eamque alij pro ſcelere nefario, alij pro vita & præſidio ponunt.

Vide Platonem in Axioco ubi copiosius miseram hominum conditionem explicat Socrates.

In Vulcanum.

Sæpisſimè mundiores, rusticis & cocis eſſe ἀναφροδιτοτέρους, hoc eſt vti Venere minus propitia.

Non ego Vulcanus cupiã, aut Cillenius eſſe,
Sed mage Vulcanus Mercuriúſque ſimul.
At ſi te fatum ſimilem vetet eſſe duorum,
Dic vtra mauis conditione frui?

ALIVD.

Hispidus ardenti regnans Vulcanus in Aetna,
Quem sibi vel generum pallidus Orcus emat:
Anne potest veneris tædas adijsse iugales?
Et χάριν æterno conciliasse thoro:
Quas nec Atlantei concors suadela nepotis
Ausa est Threicijs sollicitare sonis.
Cui lacera impexo pendet lacinia mento,
Quémque suum, pingui iure, culina facit,
O quoties cultis palpum riualibus egit:
Et retulit Paphiæ cæston & arma deæ:
Delusit quoties pictæ tectoria linguæ,
Vicit & heroum lucida φίλτρα ducum.

PROBLEMA.

Quæris despectæ quæ tanta occasio formæ,
Et clarum ingenij tam iacuisse decus:
Vt referant Cypriæ præstantia munera diuæ
Queis nulla est patrio mista lepore venus?
Scilicet ista suas nostri docuere puellas,
Qui nisi non meritis prædia sacra ferunt.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR optimo iure quiſpiam præſtantiſsimas formas & omni corporis venuſtate deas, Venerem & χάριν in manu Vulcani fuligine & flamma ſquallidi conueniſſe: Mercurium autem qui ad aptam illam membrorum compoſitionem, etiam egregias eloquentiæ & doctrinæ laudes adiecit, nihil tale vnquam aſſequi potuiſſe. An quòd ita comparatum eſt, vt hominibus cultis & ſplendidis non ita ex animo & ſententia in amoribus fortuna reſpondeat, quàm iis qui ad omnia inepti & tardi nihil vnquam tale animo concupierunt? An quòd multa inſperantibus & minimè optantibus eueniũt, quę qui ad potiundũ & ſpe, & cupiditate incredibili capiuntur, non poſſunt adipiſci? An quòd hodie indignis & inſulſis omnia ſunt prompta & parata: iis verò qui præclarè ſe geſſerint & promeruerint, magiſtratus, honores, officia, beneficia, omnia deniq; clauſa & obſignata? An quia mulieres, ne cui in ſuſpicionem non ſeruatæ pudicitiæ veniant, eorũ potius deſyderiis inſeruiunt, qui ab amoribus iudicio multitudinis putantur eſſe alieni? An quòd illæ nocturnum ſibi obſequium deberi, in eos lege poſsint intendere, quos obſonatores, topiarios, mediaſtinos, & ad tales diurnas operas conductos habent? An quòd qui ſunt elegantiores, ad illud muliebris officij genus videantnr magis imbecilli? An quòd ea eſt erga nos naturæ benignitas, vt ſemper aliquod incommodum beneficio com-

penſet, vt quibus animi vim & ingenij ornamenta nō præſtitit, eos fortiſsimis lateribus, validiſsimo robore & corporis præſidiis confirmet, vt mulierum cupiditatibus, & proli diligentem operam nauent: ex quo euenire poſsit, vt ea corporis immanitas illis apud mulieres ad gratiam ſuffragetur.

In Platonem.

Honor debitus viro docto.

Aſpice vt eximius niueis ad templa quadrigis,
Ante hac non ſolito pergat honore Plato.
Ecce Syracuſia princeps immanis in ora
Vittatam mittit (regia dona) ratem.
Heu quanta eſt linguæ, quanta eſt præſtantia cordis,
Cogat vt infrænos ponere colla duces.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PRAESTANS hominéque libero digna rerum maximarum cognitio & doctrina, quæ hominem in solitudine, neque solum esse, & etiam procul à reipublicæ gubernaculis, sine dignitate
» viuere non concedit. Neque enim quicquam ho-
» minum industria ad animos colligendos peperit
» accommodatius otio literarum : quarum tanta inter vtrunque extremum temperatio est, vt qui in illis versetur, neque verè in otio, neque in negotio intelligi posit: & tamen iis qui in vtroque vitæ genere versantur instituti dignitate facilè antecedat. Itaque Pythagoras qui primus philosophiam in Italiam inuexit, & præstantissimis artibus institutisque exornauit eam Græciam, quæ Magna dicta est, interrogatus à Leone principe Phliasiorum, quinam essent philosophi, & quid inter eos & reliquos interesset, respondisse fertur
„ vt Cicero author est, Similem sibi videri vitam
„ hominum, & mercatum eum qui maximo ludo-
„ rum apparatu, totius Græciæ celebritate habere-
„ tur. Nam vt illic quidam corporibus exercitatis
„ gloriam & nobilitatē coronæ peterent, alij emen-
„ di vendendique lucro & quæstu ducerentur: esset
„ autem quoddam genus eorum, idque maximè in-
„ genuum, qui nec plausum nec lucrum quærerent,
„ sed visendi causa venirent, studioseque perspice-
„ rent, quid ageretur, & quomodo. Ita nos quasi in
„ mercatus quadam celebritate ex vrbe aliqua, sic in
„ hanc vitam ex alia vita & natura profectos, alios
„ gloriæ seruire, alios pecuniæ: raros esse qui cæte-

ris

ris omnibus pro nihilo habitis, rerum naturam »
ſtudiosè intuerentur, hos ſe appellare ſapientiæ »
ſtudioſos. Et vt illic liberaliſsimum eſſet ſpectare »
nihil ſibi acquirentem, ſic in vita longè omnibus »
ſtudiis contemplationem rerum cognitionemque »
præſtare, & eos qui ſe rerum maximarum perueſtigationi dedidiſſent, facilè cæteris hominibus anteire. quæ etſi non modo naturæ, ſed dignationi hominis accommodata eſſet, nonnullos tamen ſua perculit maieſtate. Huius opinor offenſi homines noſtri, filios ſuos eoſque quos in clientela & poteſtate retinent, non patiuntur in literis cõquieſcere & verſari. hos ſi ita animo affectos eſſe vident, vt in præſtantiſsima illa ſtudia toto pectore incumbant, in ſuis domibus malè accipiunt. literarum otio diſtineri non probant, niſi quatenus ex eo ad rem familiarem amplificandam adiumenta petuntur. Antiquitatis & rerum humanarum notitiam non putant ad virum ſapientem pertinere, quòd ea cognitio parum admodum ſit quæſtuoſa. præclari homines qui honeſti & virtutis rationem vtilitate metiuntur: neque enim ſi quædam virtutes rei domeſticæ fructuoſæ non ſunt, ideo minus videantur perhibendæ. Quanquam non tam profligata & afflicta Philoſophia eſt: neque qui in ea verſantur tam ærumnoſi & miſeri, vt ſi eis ſit commodum pecuniam facere, nõ poſſint: quod declarauit Thaletis ſapientiſsimi viri authoritas, qui cùm ex antecedentibus naturæ cauſis facilè annorum ſequentium ſterilitatem intelligeret, vniuerſam oleam illius animi coëmit, anni
ex qua

ex qua vir philoſophus & contemplationi deditus ingentem pecuniam refecit. Non enim ſi paupertatem colere & paruo cōtentum eſſe philoſophicum aut Chriſtianum eſt, ideo qui ſapientes aut Chriſtiani ſunt, pecuniam facere non poterũt:
„ ſed tamen pietatis & perfecti cuiuſdam eſt, cùm
„ id poſsis nolle. Ac quia ſunt nonnulli, qui vſura gloriæ mirificè delectantur, illis certè ex eodem virtutis genere ad laudem & commendationem patefacta via eſt. Nam & Dionyſium Syracuſanum, cuius præter cæteros nobilitata eſt crudelitas, audiuimus tantum honoris & iudicij Platoni detuliſſe, vt illi nauem vittatam mitteret, eũque ſummis muneribus & incredibili liberalitate honoraret. Pompeius verò Magnus hoc honore Poſſidonium Stoicum philoſophum affecit, vt ad illum domum venturus, lictores demiſsis faſcibus adſtare imperaret. Et Ennio poëtæ Africanorum familia hoc benignitatis largita eſt, vt illi mortuo ius familiaris ſepulchri conceſſerit. Tantumque Alexander Magnus Pindari ſtudiis & doctrinæ teſtimonium reddidit, vt in Thebarum obſidione familiæ illius pepercerit. Fertur quoque Seuerus Imperator Oppiano in ſingulos verſus au-
„ reum appendiſſe. Adeò regium eſt eos honori-
„ bus & beneficiis proſequi, per quos ſummo-
„ rum virorum res fortiter præclareque geſtæ
„ immortalitate & memoria ſempiterna conſi-
„ gnantur.

In Corycium.

Nihil eſt, quod labore non aſſequamur.

Aſpice vt aßiduo ſitientia culta labore,
Corycius ſubigit nocte dieq; ſenex:
Et ducit ſulcos, & glæbas occat inertes,
Et ſterilem iniecto ſtercore nutrit humum.
Qui ſe igitur muſis ducit lachrymantibus ortũ,
Diffiditque ſui viribus ingenij:
Tranſigat inſomnes noctes, vigilíque labore
Naturæ ſuperet crimina nota ſuæ.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVEMADMODVM multa accidunt in hominum vita, quæ deliberanti & cogitanti facillima appareant, sed tamen nihil experienti minus: ita & nonnulla sunt quæ hominibus in spē cogitationemque defixis extra facultatem videātur esse sita, eadem si ad contentionem & actum reuocentur, industria laboreque vinci poßint. Vt
» enim dicitur, volenti nihil operosum aut diffici-
» le esse, ita ei qui neruos animi in aliquam rem cō-
» tenderit, minimo negotio etiam ardua superan-
» tur. Et quanquam Græcis Troiam obsidentibus nonus annus propè iam sine gloria esset confectus, tamen Nestori & Vlyßi sapientißimis viris deorum & hominum testimonio laudi datum est, quòd Græcos animo fractos labātesque, & iam de reditu consultantes cōfirmarint, & magnifica oratione reliqua belli ex Chalcantis vaticinio conficere incitarint. Etsi enim graue est multa contendentem nihil proficere, est tamen longè turpius, eum qui se tot laboribus diu confecerit, re
,, infecta consilium deponere. Nam vt quidq; præ-
,, stantius est, hoc certè difficilius: & quò plus ope-
,, ræ in re aliqua posueris, hoc in ea fruenda maior voluptas consequetur: fereq; rebus omnibus quæ aliqua laude dignarentur, difficultatē natura attribuit, vt eorū qui animi magnitudine excellūt, virtus inter homines stupidos & remissos eluceret. Quòd si qui sunt qui tātę se à natura tarditatis teneri putent, vt à rerū cognitione & doctrina propemodum arceantur, est tamen opinor aliquid,

quod

quod labore & aſsiduitate cõſequi poſſunt. Nam quæ vnquã tellus, quis ager aut fundus tam ſterilis eſſe potuit qui non labore excolatur? Quæ itẽ hominis mens, quod ingenium tam incultum & horridum, quod non opera & vigiliis ſplendeſcat, & quaſi ſubigatur? Demoſtenes quidem vir & eloquentiæ & ſententiæ in populo Athenienſi princeps, eo vitio à natura laboraſſe dicitur, vt eius artis cuius antiſtes eſſet, literam primam efferre non poſſet. At is vitium illud adhibito ori calculo emẽdauit: tantumque accuratione & diligentia perfecit, vt æquales ſuos, qui tum in eodem eloquentiæ genere verſabantur, cũ cæteris omnibus rebus, tũ vocis ſuauitate decoroq; actionis, etiã aduerſariorum teſtimonio ſuperaret.

Dipsas.

In παρθενοπίπας, & sectatores meretricum.

Imbibit humorem lethali noxia morsu
Dipsas, & in venas frigida virus agit:
Paulatímque sitim miseros effundit in artus,
Et sicca indignis conficit ossa modis.
Insani meretrix censum expiscatur amantis,
Poscit & accensæ pignus amicitiæ.
Captáque propositis retinet præcordia philtris
Huius, & immemorem non sinit esse sui.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

OMNINO certè fœminarum institutis & legibus teneri, miserum & indecorum est: sed in isto genere nulla est aut turpior, aut infestior seruitus, quàm eorum qui se flagitiosè ad alicuius fœminæ amores contulerunt. Nam quid in hominum prouentibus tam sanctum esse potest, quod non ab eiusmodi scortis violari, quid tam sacrum aut religiosum, quod non pollui fœdarive queat? Quæ enim ærario sanctiori, hoc est patrimonio Christi referri debent, ab his ne mulieres quidem istæ manus abstinere possunt: quibus non satis est sacras oblationes exhaurire (vt de diis illis qui quondam tempore Danielis apud Babylonem colebantur, accepimus) nisi etiam & sportulas & si quæ sunt alia quę recuperatoribus honoris causa dantur, sibi deposcerent. Sed tamen quia vt quisque bonitate præstat, ita minus alios improbos suspicatur, Christiana est & plane laudanda eorum existimatio, quibus mulieres quæ magnorum hominum porticibus & foro vti solent, non continuò improbantur. Nam & Pontificum proprium est, & cum Euangelicis illis præceptis magnopere coniunctum, viduas obsequio meritisque retinere. Cui sententiæ canonistæ minimè aduersantur, apud quos ex æquitate quadam prætoria relatum est, clericum qui arctius mulierem fuerit complexus, non sceleris alicuius, sed benedicendi causa (sic enim loquuntur) ex benigna interpretatione, id

videri admisisse. nisi forsitan & illi in hoc questionis genere, testes parum idonei, & non omni exceptione maiores iudicari possint, quòd illorum
„ magnopere intersit. Sed tamen quia vt quisque
„ est optimus, ita se maximè virum bonum & esse
„ & nominari vult, cauendum erit ei cuius vita in luce omnium posita est, ne qua illum ex mulierum aditu infamiæ vel minima suspicio attingat. Nam omnino negligere quid de nobis dicant ho-
„ mines, dissolutum est. Præterea vt Hesiodus dixit.
„ Ος δὲ γυναικὶ πέποιθε, πέποιθ' ὅγε φιλήτῃσι.
„ Qui fidit, inquit, mulieribus, & is furibus fidem habet. quod tamen de his dictum existimamus, quarum vita ad omnem licentiam & libidinem parata est, à quibus qui Deo acceptus esse cupit, facilè se liberabit, vt inquit Salomon, qui verò sceleratus est, capietur.

In tabulas Hipparchi.

Πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς καὶ πάντα νοήσας.

Lynceus in medijs caſtris Hipparchus oberrat
Et deſertores conijcit in tabulam,
Omnia perluſtrat, nihil ille relinquit inultum,
Imperat & miſeris ſtigmata digna reis.
Non potes æterni tabulas cælare tonantis,
Omnia ſunt oculis crimina nuda ſuis:
Quæque latent vigiles miſeri ſectoris ocellos,
Cernit ab Aethereo maximus ille polo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

QVI æternam Dei immortalis prouidentiã sermonibus & disputationibus suis conuellere conati sunt, nulla re magis reliquos homines tam absurdæ disciplinæ adiungi posse putauerunt, quàm si scelerum omnium impunitatem summa contentione prædicarent, & vulgus imperitum velut proposita vtilitate demulcerent. Nam si ad mortalium facinora & sordes diuina illa virtus quasi sopita putatur conniuere, si nullis nostris aut beneficiis, aut malefactis impellitur, si inferiora ista non curat, quis tam à natura bene informatus est, qui in summa animi ægrotatione non lubens desipiat, & non aliqua peccandi illecebra capiatur? Vt enim Pythagoras tum maximè pietatem cæterasque virtutes in animis nostris versari ait, cùm rebus diuinis operam daremus: ita cuius studium malè agendo non erectum retinetur, cùm ab actionibus nostris Deum alienum esse suspicamur? Itaq; sapientissimus Thales hoc omnibus persuasum esse debere existimauit, ,, deos omnia cernere, & deorum plena esse omnia. Ex quo necessario sit euenturum, vt & meliores simus, & ad omnia pietatis virtutisque officia pa- ,, ratiores. Quia verò magna vis est conscientiæ (vt ,, ait ille) in vtranque partem, euenit certè vt hominibus probis rectè actæ vitæ recordatio sit iucundissima: sceleratis autem, quorum malè agendo vita districta est, suæ perpetuò occurrant iniuriæ: vt ducere animam de cœlo, nisi in summo luctu & mœrore non queant. Neque quisquam vnquam tam

tam flagitiosus est repertus, qui nihil sibi à diuino numinè metuendum esse iudicaret. Nam & is qui omnia Græciæ fana spoliarat Dionysius, ita suis delictis terrebatur, vt noctes & dies pœnam antè oculos versari existimaret. At is in tanta flagitiorum impuritate, summi Dei prouidentiam ne exclusit quidem: qui cùm templo Locris expilato secundissimè Syracusas nauigaret, videtisne (in- » quit) amici quam prospera nauigatio sacrilegis, » à diis immortalibus tribuatur. Etsi enim patien- » tia & benignitate Dei abutebatur ad conuitium, quodammodo tamen concedebat versari quandam in humanis rebus illius numinis præscientiam curam, & pronœam, quæ omnia nostra ambitu suo & maiestate contineret. Neque enim si homines omni criminum macula contemerati felicissimè cursum tenent, continuò Deus optimus maximus tantam impietatē aut nō videre, aut nihil curare sit dicendus.

Aſpis.

Amicitia poſt aras.

Non prius è fouea viſu truculentior aſpis
Exit, quàm comitem ſenſerit eſſe ſibi:
Vt ſi fortè hominis violentis occidat armis,
Vindicet hæc tandem triſtia fata comes.
Vnuſquiſque ſibi fidum conquirat Achatem,
Cuius poſt aras duret amicitia.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

EGREGIVM immortalitatis decus,& mea ſententia caſtellanis omnibus triumphis antepo nendum,tam ſanctè pieque amicitiam alicuius co luiſſe, vt illi quibuſcunque rebus,neque gratia,ne que officio,neque voluntate defueris . Neque verò minus Theſei &Pirithoi,Oreſtis & Pyladis,Da monis & Pythiæ amicitia veterum ſcriptis & hiſtoriis celebratur, quàm eorum imperatorum vir tus,qui patriam ſuam exterarum nationum ſpoliis & triumphis ornauerunt . Quo in vinculo tan tum ius & fides,tantum religio valet , vt ad duorũ mirificam coniunctionem ne tertius quidem poſ ſit accedere.Nam quamuis non vulgare eſſet Dionyſij tyranni erga Damonem & Pythiam beneficium,qui vitam illis donauiſſet quam adimere po tuerat,non tamen præſtantiſsimo illo amicitiæ ne xu obligari potuit : quòd ſummum beneuolentiæ ,, tuendæ ius ex tribus conſtare nequit.Huius in na ,, turis hominum tanta vis eſt & poteſtas,vt quiverè amet,dum amico ſuo officioſus eſſe cupit , neque ſe,neque ſua velit meminiſſe : & coniunctionem illam non modo clientelis&fortunis,ſed etiã vitæ anteponat . In quo verè Chriſtianus animus ,, intelligitur , ſic alteri prodeſſe vt etiam ex iactura ,, tua te fructum & commodum capere arbitrere . ,, Neque ſunt audiẽdi illi(nollem homines noſtros) qui tantum vtilitate ſua amicos complectendos putabunt:quosque non ipſa honeſti ſpecie,nõ pie tate,non generis cognatione , ſed propoſita vtilitate ad beneficentiam adduxeris . Nam et ſi ratio

bene merendi eam habet legem, vt ſemper recipro cetur, peſsimè tamen in amicitia res geritur, cum ſola commodorum expectatio ad officium exuſci tat. In eo enim ſimulationi amicitia præſtat, quòd ſua ipſius gloria & mercede contenta eſt: in qua & illud prȩclarè dicitur, extinctos nos in amicis quo dammodo ſupereſſe & extare, quorum ſtudio & diligentia in ſummo liberorum luctu & negotiis orbitas noſtra ſarciatur. Nam plerunqne amicitiȩ & neceſsitudines quas hæreditarias à patribus ac cipimus quiddã ſecũ afferunt vberius, quàm locuples hæreditas. Et multa ſunt quæ pecunia & patrimonio paran- tur, at amicitia ne- quit.

In helluones librorum.

Aliquando feriandum.

Protogenes nimium picturæ intentus inani,
Non norat dextram tollere de tabula.
Qui genium fraudas & iusti chœnicis vsum,
Vt poßis studijs inuigilare tuis:
Obductásque situ tractas sine puluere chartas,
Non metuis fati conscius esse tui?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

CATONEM eum qui posteà Vticensis dictus est, Marcus Cicero librorum helluonem appellauit, quòd doctrinæ studia nũquam intermitteret, & quantum illi forensium negotiorum labor otij tribuebat, ad legendum conferret. In iisdem literarum studiis immori audiuimus C. Plinium, qui omne tempus sibi perire affirmabat, quod non rerum magnarum contemplationi impenderet. Qua in sententia principes illi philosophi fuerunt, qui cùm se à publicis negotiis remouissent, animum ad veritatis cognitionem accommodauerunt, & dies noctésque in contentione versabantur. Quod etsi laudandum & gloriosum est, erit tamen ei qui ita animo est affectus, omnino videndum, ne qua sua iactura & valetudinis offensione illud oneris sibi imponat. Sed forsitan hominibus discendi studio inflammatis difficile factu fuerit rationem sui habere, seque à mirifica illa dimicatione reuocare. In quorum vitam per media literarum studia velut quadrigis vehentem, si qua misera fortuna ægritudinis incurrerit, discunt certè suo incommodo, quantùm interposita remissio ad sanitatem fuisset profutura. Nam etsi contentioni quies incredibiliter aduersetur, accidit tamẽ vt illa maiorem in modum contentionem iuuet, eosque qui in negotio sunt, maiores postea ad rem gerendam efficiat. Neque verò iis qui opere distinentur minus peruidendum erit, quomodo laborem suum mediocritate & remissione leniant, quàm

quàm vt facilè quod volunt, aſſequantur. Habet enim ſæpiſsimè nimis operoſa cócurſatio tarditatem, & qui ſine intermiſsione in aliquam rem fertur, interdum à calce ad carceres reuocatur.

Vid: Erasmum in prouerb. manum de tabula Philod. 1. cent. 3 prouerb. 19. et Plinium lib. 35. cap. 10.

In ἀςέμους poëtarum prurientium.

Ex Polycleto.

Sic cœnum, artificis medios permanat ad vngues,
Hunc vitæ damnas ô Polyclete modum.
Effuge lasciui scalpentia scripta poetæ,
Adpingunt luteas vnguibus illa notas:
Talia natiuum lædunt monumenta pudorem,
Atque inculpatis moribus officiunt.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PLATO grauissimus veteris sapiẽtiæ antistes, è re ciuitatis, quam ille præclarissimis fundabat institutis, esse existimauit, poëtas & reliquos voluptatũ artifices procul à republica amandare. Qui enim dum magnam doctrinæ & virtutis speciem præ se ferunt, imprudentes fallunt, iis mea sententia non debet esse in ciuitate locus. Honorem quoque huic hominum generi antiquitus nõ fuisse, M. Catonis declarat oratio, in qua ille pro scelere Nobiliori ponit, quòd consul Ennium duxisset in prouinciam. Sed ista opinor nimiùm stoica & seuera: Erat enim poëta ille, vt accepimus, » haud magna in re, sed fidei plenus. Nam si ad pœ- » nam constituendam aut decreta ferenda irati non debemus accedere, æqui certè & placati in illos esse debebimus, quorũ opera non modo ad res magnorum virorum memoriæ mandandas, sed ad hominum nefariorum flagitia verbis coërcenda, vtilis reipublicæ esse potest. Neque verò mihi omnino persuasum est, Platoni in eo albo poëtas præstantissimos fuisse, quorum scriptis legentium animus, non modo ad turpissimi facinoris cogitationem non deducitur, sed incitatione quadam ad virtutem efficitur propensior. Itaque Alexander Macedo, cum in Sigeo ad Achillis tumulum astitisset, felicem eum prædicauit, cui Homerus tantus rerum à se fortiter gestarum præco contigisset. Is enim summi viri historias tanta cum gloria est persecutus, vt difficile factu sit iudicare, vtri

plus laudis ex illo ſcriptorum genere ſit allatum.
Nam vt facere laudanda magnopere glorioſum
eſt,ita certè & illa prodere literis ad eandẽ fermè
commendationem accedit. Vnde & apud Græcos
mos valuerat,vt in conuiuiis poëtę adhiberentur,
qui magnorum virorum laudes poëtica illa facul
tate recitarent. Et Simonides parum gratiæ à Sco
pa dicitur iniiſſe,quòd in eo carmine,quod pecu-
nia ſe in honorem Scopæ facturum receperat,nó-
nulla de Tyndaridis honorificè prædicaſſet. Sed
poſtquam in perhibendis præclarè geſtis, poetarũ
ſtudia ſunt neglecta, homines quoque (vt ait Pli-
nius)facere laudanda deſierunt. Non enim à præ-
ſtantibus & magnis viris poſteritatis cõſolatio re
pudianda eſt,neque omnino gloria negligenda, ſi
modo ex benefactis & virtutis actionibus quæri-
tur. Erunt igitur modis omnibus in republica tuẽ
di,per quos plerunq; accidit, vt homines ſtudio
gloriæ inflammati, facere ſcribẽda non recuſarẽt.
Sed qui ita ſcribunt, vt legentibus illecebram pec
cãdi afferant,qui hominibus ſatis à natura in libi-
dinem propẽſis voluptatũ ſtimulos admouẽt, qui
deteſtanda quæque flagitia,quæ ne prohibere qui
dem propter verecundiam veteres legislatores vo
luerũt,ob oculos proponũt,qui naturæ & virtutis
omnis ſeminaria in nobis reſtingunt, quid, quæſo
illis cũ optimis ciuibus cõmunę eſſe poſsit? Odio-
ſum verò eſt,quod à nonnullis dicitur, non poſſe
poemata niſi pruriant,placere: quaſi ipſa virtutis
forma nó ſit omni corporis voluptate aut amabi-
lior,aut magis expetenda:

In vete

In perfunctoriè iudicantes.

Μηδὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς.

Diceret Aemathius populis dũ iura Philippus,
Maximus inuaſit torpida membra ſopor.
Tandem experrectus ſortes coniecit in vrnam,
Et cauſa ignota iudicat ille reum.
Dum ſudant rauci tenebroſa in lite patroni,
Sæpe Senatorum corpora ſomnus habet.
Quî potes obſcuræ momenta expendere cauſæ,
Si lite in media membra ſopore ruunt?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

EGREGIA illa & præstantissimo senatore digna sententia, qua apud Homerum Somnus Deus Agamemnonem regem in quiete his verbis affatur,

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

" Non decet, inquit, totam noctem dormire consi-
" liarium virum. Neque enim ad reipublicæ tempe-
" rationem, aut iuris reddendi authoritatem satis affert instrumenti ea quæ in re familiari gubernanda recepta est accuratio: sed quiddam cumulatius & plenius postulat ciuitatis tuendæ status, ad cuius moderationem qui accedit, etiam rebus pacatis nunquam sine cura & sollicitudine esse debet. Nam cum erit publicis negotiis & opere vacuus, tum demum oportunissimum erit tempus de negotio cogitandi, vt de Aphricano [illegible]anætium dicere audiuimus. Semper aliquid inquiret & discet. semper futura prouidebit, diesque & noctes in arctissima cogitatione ponet, vt his malis aliqua ratione mederi possit, quæ celerius opinione hominum solent obrepere, vt ad vtranque fortunam egregiè sit armatus. Vnde in pace & florentissimis ciuitatis rebus, de bello cogitabit. sicque nihil omnino poterit accidere, quod non longè antè sit meditatum & præuisum. Itaque homini senatori & publicis magnisque rebus distẽto, tantò turpius est antelucana opera à fabris vinci, quantò ille sedentariis & artificibus dignitate præstat. Alexander quidem cùm pomeridiano tẽpore dormiisset, quòd putaret opinor imperatori sum

summo naturæ necessitatibus parcè inseruiendum esse, dixit se tutò & sine culpa dormiisse, quòd vi- » gilasset Antipater. Quo minus erit ignoscendum » iis qui de maximis rebus iudices accepti, in ipsa iudicij contentione, reliquo ordine omni & populo inspectante dormiunt, & momentis causæ vixdum libatis sententiam ferunt. Felix certè & immortalitate dignum ingenium, de his rebus hominem somno oppressum iudicare posse, ad quas audiendas qui se attentius accommodauerint, ne illi quidem satis ad iudicandum parati esse possint. Neque verò sperandum est vt illi publica negotia domi curæ sint, qui inter ipsa subsellia & iudicio iam constituto in somnũ conuertitur.

Vetus nuptiarum ritus.

In licentiam virginum.

Mos fuit vt iuſtis nuper ſocianda hymenæis
Multoties liquida perlueretur aqua.
Ecquid ita? vt caſtæ virgo ſacrata Dianæ
Prodeat in ſanctum non violata thorum.
Credita virgineæ cui ſunt arcana iuuentæ?
Ecquis ſcire dolos paruáque furta poteſt?
O quoties facili mentita puella marito eſt
Falſa coloratæ ſigna pudicitiæ:

NARRATIO PHILOSOPHICA.

TANTVM semper apud veteres illos matrimonij valuit religio, vt nemo nisi diis approbantibus,& aliquo sacrificio placatis, se nuptiis alligaret. Iam verò ea quæ in manum viri conueniebat, ad ipsam aram aqua conspergebatur, vt illius pudicitia & anteactæ vitæ integritas non in tenebris latere, sed testata omnibus & in oculis totius ciuitatis posita esse videretur:& ad colendam etiam in matrimonio castitatem quasi instructior accederet. Fit enim quodammodo vt quiddam cumulatũ de illius castitate futuro matrimonio nobis promittamus, quę in iuuẽtute longa officiorũ omniũ constantia & fide, sibi continentiæ nomen peperit sempiternum. Ac in vetere illa lege, cuius descriptio à Domino Mosi data est, tanti est habitum vxorem virginem,& nulla impudicitię macula contemeratam in mariti domum perduci, vt viro de mulieris suæ existimatione laboranti, & ante matrimonium violatam ab illa pudicitiam suspicãti, potestas à lege facta sit de ea re apud Cõsilium querelam perferendi, & primam vxoris pueritiam ad iudicium famæ deposcendi. Habet enim muliebris ille animus virtutis significationem, quæ tamen sæpissimè, & tempore,& multis postea euentis collabascit, neq; locum suum apud homines tueri potest. Nam quantis simulationum inuolucris tegi,& quasi quibusdam velis obtendi earum naturam existimamus, quibus plus studij & operæ in externis illis blanditiis, quàm in vero amicitiæ cultu esse solet. Neque verò ea quæ sem-

per priuatim & domi vixit, ſubitò continens appellanda eſt. Nam ſicut in comitiis & prenſandis magiſtratibus dici ſolet, nox vna interpoſita perturbat omnia,& ſæpe vno temporis momento labefactatur,quod diuturna probitatis apparitione,ab illa ſit perfectum.Vt enim non tantum poëtis elaborandum eſt, vt aliqua parte placeant,ſed id etiam efficiendum erit, vt perpetua fabula & vſque ad extremum delectent : ita nunquam aliqua caſtitatis & continentiæ laudem feret , niſi cxtremum vitæ actum perpetuæ integritatis conſtantia confecerit. Sed vt animorum omnium, ita certè muliebrium maximè iudicium difficilè eſt:neque de ea longa probitatis opinio eſſe poteſt, cui omnia in veſtis compoſitione , ſaltationibus cœtu & rerum fortuitarum appetitione poſita ſunt.

De matrimonio et laude nuptiarum vide Stobæum Sermo. 65.

Ad Trapezitam.

In Aulicos.

Dum tu intentus inis rationem, calculus vnus
Hac vice mille valet, qui modo treßis erat.
Turgidus aurata regum qui degit in aula,
Et cui magnanimi principis aura fauet,
Sæpe peregrinis inglorius exulat auris,
Fortunásque eius flebilis hasta quatit.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

DECLARAVIT iamdudum Διονύσιος ἐν κορίνθῳ quàm parum tuta eſſet illorum nauigatio, qui multitudinis iudicio & populari aura iactati, nunquam cupiditatum ſuarum portum inuenire potuerunt. Tantò enim eorum conditio miſerior exiſtimanda eſt, quantò turpius habetur aliorum nutu & euentis rationem vitæ noſtrę circunſcriptam teneri. Vt enim hic fortis, hic ſapiēs, hic moderatus eſt, hic denique viuendi rationem bene comparatam habet, qui ſiue in aduerſa, ſiue in propitia fortuna, perpetua quadā animi æquabilitate & conſtantia paret & obedit præcepto „ illi veteri, vt lætetur aut mœreat nunquam, ſed in „ ſeipſo omnem ſpem reponat ſui: ita hic ſtultus & amens eſt, qui tam ex aliorum iudicio & voluntate pendet, vt eodem die quacunque mutatione irrepente & fortunatus & miſer dici poſsit. Clito amico & neceſſario ſuo Alexander valde familiariter vtebatur: at is à tam intimo, victus credo iracundia, ne manus quidem abſtinere potuit. Sed in hominis boni & ſapientis iactura dolendum omnibus, atque ipſi Alexandro fuit. Adeo non eſt tutum apud principes in amicitia & clientela eſſe. Nos verò quàm mirifica voluptate impellimur, cum noui in republica motus impotentes iſtos & rerum ſecundarum proſperitate elatos, aliquo caſu perculerint. Qui enim neque ex philoſophiæ præceptis, aut ſi placet ex Euāngelica diſciplina, neque ex aliorum ſucceſsibus memoria repetendis meliores fiunt, quorum animus ad virtutem

& mo

& moderationem omnem obfirmatus eſt, qui in populi damno & iactura non mouentur, ferè ac cidit vt antequam è vita migrent periculo ſuo rerum humanarum & honorum inconſtantiam edi ſcant. Quod non in eo eſt, vt hoc illis in pœna malè actæ vitæ ponam, & quaſi iudicium Dei optimi maximi anticipem, qui ſæpe fortiſsimos ciues eiuſmodi calamitate pepulit: ſed non poſſum non lætitia affici, quoties alicuius caſus acerbitas id ſecum boni affert, vt inſolentes homines iuuenili audacia & inani quadam potentia exultantes, primùm coërcere, deinde etiam ad æquitatem animi poſsit deducere. Pulchrum eſt certè regum clientelas iactare poſſe, glorioſum eſt maximos apud principes magiſtratus gerere: vtile reipublicæ eſt ſeſe iis qui preſunt ad conſulendum accõmodare, neq; viro bono recuſanda eſt rerũ gerendarum cura: ſed iis qui in eo genere ſe exercebunt erit diligenter videndum, vt præclarè in officio ſint, & neminem eorum lædant, quorum vtilitatibus procurandis quaſi tutores lege principali dati ſunt. Nam ſi ita ratio & natura poſtulat, vt qui belluis & feris ſunt præfecti, earum commodis diligenter ſeruiant, quid eos facere oportebit, quibus æqualium ſuorũ temperatio attributa decreto eſt? Sed quorundam hominum appetitus in eo quod populo calamitoſum eſt, ſæpe triumphat & exultat, neque ſibi vnquam ſatisfacit, niſi multorum ciuium caput & fortunas offenderit. Quorum mores quia ad tantam cupiditatem incubuerunt, vt totam reipublicæ moderationem vtilitatibus ſuis

metiantur:ferendum eſt æquo animo, ſi nonnulla in eorum vitam incurrant, quæ rebus proſperis fracti poſſe euenire nunquam erant ſuſpicati. Fundum ærarij & inopiam auribus multitudinis inculcant, ſed moderationis eſt & temperantiæ, proſcriptos magiſtratus & vænales pati in fiſcum deferri, & ex eis publicè pecuniam refici. Qui autem illos à principibus impetrãt, & poſteà populo addicunt, vt pecuniam quam negotiationis nomine ab emptoribus abſtulerint; in rationes ſuas referant, habent profectò quod de ſe querantur. Non eſt enim conſentaneum, eum qui in exhauriendo ærario valde occupatus eſt, alij afflicta & profligata vectigalia reponere.

In nodum Gordium.

Virtuti fata plerunque obſtant.

Aſpice vt implicitos, ad tẽpla immania nodos,
Nec queat Aemathius ſoluere vincla puer.
Gordius eſt nodus, quem ſi diſſoluere poſſit,
Ex Aſia ſolus regia ſceptra feret,
Sed cui nodorum primordia cognita non ſunt,
Tentatum toties quî reſerabit opus?
Non quiuis ſuperare poteſt ingentia regna,
Sed manus aut populus cui dare fata volẽt.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

LYSANDRVM Lacedæmonium ferunt, cùm Sardis ad Cyrum legatus à ſuis veniſſet, ab eodem rege in conſeptum quendam agrum deductum eſſe: vbi cum proceritates arborum & mirificas deſcriptiones valde eſſet admiratus, intellexit eos ordines ab ipſo Cyro eſſe digeſtos. Tum in tuentem ornatum Perſicum & purpuram regis di-
„ xiſſe, Bene certè te beatum aiunt ò Cyre, quòd vir-
„ tuti tuæ fortuna coniũcta eſt: quibus verbis apud Xenophontem Socrates quiddam ègregiè felix & fortunatum videtur deſignare. Nam victorem eſſe & imperandi gloria præſtare, ex Peripatetica diſciplina ſunt in bonis: quibus ſi æterna ſocietate virtus ſeſe adiũxerit, efficitur etiam Stoicis placa tis admiranda quædam in rerum natura felicitas.
„ Sed tamen ita à natura facti ſumus, vt nobis ad vir-
„ tutem facilis ſit & via & doctrina: nec aliud eſt
„ peccare quàm contra naturam facere: cui, qui ma-
„ lè agunt quaſi bellum videntur indicere. Hanc ve-
„ rò qui ducem ſequuntur, nuuquam à recto, nun-
„ quam ab honeſto deduci poſſunt. Sed præeſſe & principatum in cæteros habere, non omnibus cer tè à ſempiterna illa mente datum eſt. Nam iis qu auri copia & maximis exercitibus abundant, qu latè rerum potiuntur, qui barbarorum auxilia in promptu habent, qui regum & nationnm cliente las gloriantur, non continuò licet vincere, caſtr capere, aut vrbes in poteſtatem fidemque redige re: fruſtraque multi vi & armis cõtenderunt quo Dei prouidentia & fatorum neceſsitas prohibe ban

bant. Perſas innumerabili propè militum manu in Græciam venientes, ſuperatos audiuimus in Marathone agro à Miltiade Athenienſium duce. Idẽ paulò pòſt & Themiſtocli contigit, vt eos profligaret, quibus aciem inſtruentibus non ſolum terræ, ſed ne maria quidem ſtare poſſe viderentur. Iã quantis cladibus noſtri Turcas affecerũt, licet numero militum, reliquoque omni caſtrorũ inſtru-ſtu illis concederent. Ac ſi quis tempus illud, quo ad Octauium puerum res Romanæ deuenerunt, memoria complectitur, poſsit adduci vt tam præcipitem & celerem florentiſsimæ ciuitatis commutationem, non fabulæ ſimilem exiſtimet? Quis puerum, quis iuuenem, vix dum aliqua perfunctũ dignitate, ad rerum tantarum faſtigium vocari potuiſſe ante cogitarat? Sed hæc extra hominis cõiecturam verſantur, & omnino ab æterna illa diſcretione pendent: cui qui in ampliſsimo dignitatum gradu locati ſunt, tantum ſplendorem accetum referre debent: qui verò aliis ſubſunt, non ita animum demittere, vt ſuæ ſe fortunæ pœniteat: ſed tam bono & forti animo erunt, vt etiam in abiecta fortuna verè liberi & regum reges appellari poſsint.

Vide Erasmum in proverb. Herculanus nodus chiliad. 1. centur. 9 proverb. 48. et in proverb. nodum solvere chiliad. 1. centur. 1. pro[illegible] 6.

In Anaxarchum.

Dolor non eſt malum.

Fortis Anaxarchus Cyprij tormenta tyranni
Negligit, & ſubitas non timet exequias:
Tunde, inquit, magis atque magis quod conteris, inquit,
Arca mea eſt: in me nil tua pœna poteſt,

NARRATIO PHILOSOPHICA.

SI VT multorum philoſophorum longa fuit conſenſio, malum omne opinionis eſt non naturæ, viro ſapienti ſummopere erit contendendum, vt dolorem ſi quando acciderit, ſumma cõſtantia & æquabilitate ferat. Neque opinor patietur in ſe valere, quod Dionyſio Heracleoti leuiſsimo philoſopho contigit: quem cum Zeno Stoicus & ſapere & aduerſus malum omne paratum eſſe docuiſſet, ferunt morbo quodam incurrente tam fracto & demiſſo animo fuiſſe, vt falſa eſſe in ipſo eiulatu clamitaret, quæ antea de dolore ſenſerat. At nõ oportuit hominem philoſophum ex renibus laborantem de gradu prudentiæ diſcedere. Habebit verò ſemper in ore Epaminundam illum, qui graui vulnere accepto morti appropinquans non prius ſibi telum auelli, aut ſui rationem haberi paſſus eſt, quàm de victoria ſuo capite ciuibus ſuis parta nuncium accepiſſet. Admirabilis illa animi elatio, vitæ ſuæ diſpendium & iacturam reipublicæ commodis ſolari poſſe. Iam verò ſi tales nos natura effeciſſet, vt non ex fortitudine animi & rectefactis fructus gloriæ eſſet capiendus, dolorem tamen vel hoc ipſo placatè ferre debere mus, quòd puſillum & planè muliebre iudicatur in dolore ſiue malo exclamare. At ſi lumen aliquod virtutis aſpicimus, ſi præſtantiam naturæ hominis, ſi honeſti formam contuemur, poſsit aliquis tam abiectus

Stoicorum dogma.

iectus & humilis videri, vt in doloris pressu vlulantem se sine verecundia audire posit? Multi enim pudore attolluntur, qui nulla alia ratione vinci possunt; qui modus in præstantibus & magnis viris ad æquitatem deducendis non mediocriter valet. Calanus verò homo Indus & Barbarus quã ta alacritate in rogum processit? cuius tanta fuit in morte, quam sibi priuato consilio sumpserat, grauitas & constantia, quanta nulla alia in philosopho fuisse memoratur: quasi opinor in æternam illam domum esset venturus, in qua mortalis ista & plena periculorum vita, cum immortalitate sit commutanda. Ad quam cogitationem qui se accommodant, habent certè aliquid, quod in summis periculis non admodum pertimescendum putent: qui verò nihil tale animo cõcipiunt, se tamen sæpissimè à dolore inuictos præstant, vel vt gloriam sibi parent, vel vt ciuibus aut patriæ suæ quietem relinquant. Itaque fortissimè Lacedæmonij Philipo minitanti responderunt, essetne is prohibiturus quominus morerentur: quasi nihil homini accidere in vita posit, quod sit horribile, si culpam & scelus sustuleris.

Noctua.

Cum Turcis bellandum.

Oppida collatis inuadite Turcica signis
Reges: vos etenim summa trophæa manent.
Cernite sperati præsagia certa triumphi,
Vobis à dextra Noctua venit auis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR non iniustè aliquis, quòd cùm maiores nostri perpetua quadam constantia in opprimendis Othomanorum viribus occupati fuerint, & per illos tot calamitates & clades à communi Turcarum peste depulsæ sint, tandem eas ipsas in caput posterorum recidisse. Nam ne externa semper meditemur, quot victoriis Galli principes eam gentem in Asia & Africa dicuntur profligasse? Testes sunt illi, qui dominatu Turcico liberata Syria, multos annos in oriente imperium tenuerunt, atque eos à quibus ipsa virtus & Christianæ religionis ornamenta quondam ad nos profecta fuerant, Christianis institutis iterum viuere, & intermortuam fidem, & barbarorum tyrannide oppressam recipere coëgerunt. Quorum victoria & magnitudo animi si tam parum profecit nobis, vt non tantùm quæ illorum virtute parta fuerant, tenere non potuimus, sed ea ipsi amisimus, quorum iusta hæreditas ad nos pertinebat, quid est quæso quod homini Christiano magis efficiendum est, quàm vt eam cogitationem toto pectore complectatur quæ in repetendis rebus per Asiaticos Turcas ablatis posita est. Nam si qui sunt tam paci & otij amantes, vt gentes eas Christianorum spoliis & sanguine refertissimas non existiment bello prouocari oportere, non video sanè tempus v lum quo iustum bellum indici possit. Neque vrò in eo nostra versatur oratio, licitáne sint in te

ter Christianos vltro citroq; bella:scio enim multos in ea sententia fuisse, vt aliquo casu iustum bellum indici posse iudicarent. sed hæc fortasse nihil ad hoc pensum. Qui autem quominus cum Turcis & barbaris prælio decertemus, religione impediri nos existimant, neque vllum relinquunt Christianis locum res ablatas auferendi, videntur, mea sententia, non solùm in retinendis Christianorum principatibus eam gentem præsidiis firmare, sed ad reliquias quoque opprimendas reddere instructiorem. Iam verò quæ iniustitia est, aut quæ potius improbitas, per quos armis fueris lacessitus, eos bello appetere non licere: qui delubra, qui fana & templa, qui aras & focos, qui sepulchra familiaria in luce omnium expilârunt & violauerunt, horum impunitas Christianorum authoritate & sententiis posit esse consignata. Ac si quis est qui Christianam fidem vi & armis in vulgus proseminandam esse non putet, habet certè me opinionis suæ laudatorem & sequacẽ. Malè enim se res habet, cùm quod cõsilio si, & Dei optimi maximi beneuolentia geri debet, id tentatur vi & armis. Nam cùm in omnibus actionibus quæ ad animum pertinent, tum certè in religione plurimùm priuata incitatio valet. Sed non est ferendum, vetus illud & iustum Christianæ fidei patrimonium, nobisque à maioribus hæreditarium, hominum nefariorum audacia violari, & diripi: quibus non tantum cum religione nostra (hanc enim vel ipsa natura oderũt) sed cum reliquis virtutibus omni-

Contra quinq[ue] ... 1563.

bus perpetua ſemper dimicatio fuit: qui veterem illam Græciam ſapientiæ & humanitatis omnis theatrũ: qui florentiſsimas Aſiæ ciuitates, in quibus primùm clara voce & incredibili conſtantia de religione Chriſti decreta perſcripta ſunt, tanto ſtudio & admirabili cõſenſione bonorum omniũ, qui Chriſtianorum conuentus frequentes oriente toto, funditus deleuerũt, hi tandiu noſtrorum hominum patientia abuti poſsint, horum ſcelus & impietas in oculis, in auribus, in lateribus regum & principum verſari permittatur. Sed vt ait longe optimus poëta, κακῶν οὐκ ἔσσεται ἀλκή. In quibus forſan fruſtra naturæ neceſsitas accuſanda ſit, cùm in calamitatibus & miſeriis accerſendis ſimus perquam diligentes.

In Stesichorum

De mulieribus, neque bene neque malè loquendum esse.

Stesichore, offensi quæ tandem numinis iræ
Imprudenti oculos eripuere tibi?
An quòd Ledeæ decus immortale puellæ
Ausus es insanis lędere carminibus?
Mitte lenis peragat Milesia vellera virgo,
Et neat obscuro culta puella fuco.
Non est digna tuæ quæ sentiat arma Camœnę,
Quæq; Licambæis concidat acta notis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

STESICHORVM poëtam, cùm in eius ætatẽ iam ingraueſcentem miſera cæcitatis fortuna incurriſſet, merito illo ſupplicio à diis immortalibus affectum fabulæ crediderunt, quòd parum honorificè de Helenæ pulchritudine & elegantia ceciniſſet. Quod etſi naturæ potius aut ſenectutis vitio quàm aliqua deorum offenſione illi accidiſſe credendum eſt: non eſt tamẽ opinor extra noxam, qui muliebria illa ad otium ſtylúmque ſuum voluerit pertinere. Nã Thucidides nõ ſolùm doctrinæ gloria, ſed genere quoque princeps ciuitatis ſuæ, exiſtimauit, de mulieribus neque bene neque malè loquendum eſſe: & quemadmodum natura, ea quæ in hominum corporibus deformem aſpectum habent, longè amandauit ab oculis: ita earum animantium memoriam, quæ cogitationẽ anguſti & infirmi animi legentibus eſſet allatura, in tenebris latere homo prudẽtiſsimus voluit. Neque enim ea exempla ad memoriæ diuturnitatem valent, quorum imitatio periculoſa eſſe poteſt. Ac vt magnorum virorum res geſtæ monumẽtis proditæ, multis ſæpiſsimè ad eandem gloriam ſtimulos addiderunt: ita certè fatendum eſt, nonnullos ex flagitij aut rei turpiter geſtæ hiſtoria ad omne ſceleris indignitatem incitatiores eſſe factos. Vnde & ſapientiſsimus legislator Solon de parricidi legem non tulit, ne antea inauditum crimẽ potius docere quàm vetare videretur. Sed quia in fœminarum genere nonnulla egregiè facta extiterunt, digna certè quæ & teſtimonio hominum & lite

r.

ris noſtris illuſtrentur, non exiſtimârunt Romani alienum à dignitate ciuitatis ſuæ, ſi honeſtiſsimæ matronæ poſtquam ex vita migrauiſſent, laudarentur: Marcoque Antonio ſummo oratori laudi datum eſt, quòd Popiliam matrem fœminam primariam nouo exemplo apud populũ laudauiſſet. Habet enim commendationem, cùm in animo muliebri plane virilis fortitudo & virtus elucefcit.

In certamen equi & tauri.

Libertatem vēdit qui beneficium accipit

Cùm timet infræni truculentia cornua tauri,
Nec cōferre pedem mollior audet equus:
Implorauit opes hominis, frænóque recepto
Hoſtem perfacili proterit ille manu:
Verum vbi ſigna domū retulit victricia, fruſtra
Æternum queritur colla ſubire iugum.
Sic caueat meritis aliorum qui volet vti,
Ne libertatem venditet ille ſuam.

In quendam, qui cùm meam fidem leuissimo beneficio sibi obstrictam haberet, in me factus erat licentior.

Me dudum ab misero retinet Longinus in ære,
Et pensum ingrati quæritat officij:
Nec pudet hunc fatuis me compellare querelis,
Dum stultus merito non putat esse parem.
Quo superi redimam malè faustas munere grates?
Ne glebæ Sardum me putet esse sibi

ALIVD

Iam neque me Siculi terrent præsagia tauri,
Nec durum addictæ conditionis opus,
Aut aliena olim miseris signata calendis
Aera, Saguntina deteriora fame.
Dum ne, qui euentis partes metitur honesti,
Me scriptum ex tabulis vendicet ille suis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NE tu quæso istas ineptias homo tuo quidem iudicio valde sapiens. Pergisne iterum tanquam ex syngrapha agere nobiscum?In quo valde miror,tibi mea sententia non indocto in mentem venisse,religionem,fidem, pietatem, officium, libertatem(quæ mihi vita ipsa charior est)animum denique meum apud te obsignatum teneri posse,pusillo credito voluntatis tuæ. At beneficium gratiæ & beneuolentiæ nō mutuum pecuniæ fuit, in quo parum laboro:sed caue existimes me vllis rebus adduci potuisse,vt iudiciū animi mei postponerem clientelis tuis. Tu nos vitæ ratione tam malè comparata , tamque parum ex nobis aptos fuisse : tu de toto genere institutorum meorum tam fractè & demissè iudicasti ! tu hominem, & quod in hominum animis æternum & ingeneratum est, vno merito obstringi existimasti ! tu præclarissimum libertatis patrimonium, pro quo etiam vim parenti afferri debere veteres sapientes iudicauerunt,vno obsequio profligari & affligi! Tu leges,tu ius gentium, tu vinculum religionis, quibus authoribus nemo vnquam à se sui principatum abdicauit , obstringi mancipio voluntatis tuæ : Tibi denique persuasum esse potuit, eos quorum vtilitatibus & terrarum orbis,&

Hoc sublime candens quem vocant Aethera

sese accomodat : quorum causa vrbes ædificatæ, vineæ institutæ , arborum descriptiones & ordines digesti , fluminum fontiumque perenitates inuentæ , quorum commodis & leuationi so-

lis & Lunæ circuitus, reliquorumque ſyderum anniuerſarij ſtatique motus inſeruiunt, eos minutiſsimis officiis & leuidenſa tua quaſi nexu alligari. Sed quemadmodum apud Homerum præſtantiſsimus ille rex regum Agamemnon, Achilli præſenti iracundia inflammato, & verborum audacia exultanti, cùm in maledicendo modum non teneret, fertur reſpondiſſe,

Παρ' ἐμοίγε καὶ ἄλλοι
Οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιϛα δὲ μητίετα Ζεύς.

Apud me, inquit ille, & ij qui me colent, maximè verò conſiliarius Iuppiter. Ita & apud te poſſum prædicare, me iudicio beneuolentiæ tuæ mirificè delectatum (etſi certè id in nos & perexiguum & vulgare fuit) ſed non patiar etiamſi multoties ſit mors oppetenda, vel minimam ſeruitutis labeculam aſpergi libertati noſtræ: neque enim exiſtimo Deum tam eſſe auerſum à cuiuſquam ſalute, vt in vnius homunculi beneficio dignitatis & ſplendoris omnis iactura ſit ponenda. Itaque iis libenter debebimus quibus volemus, volemus autem apud eos qui noſtri rationem habebunt, ſed in omnibus conſiliarius Deus. Quod ſi tuũ in nos ſemel officium conſtitit, agnoſco ſanè beneuolentiam & liberalitatem tuam: ſed moleſtè fero tanti te hoc bene merendi genus æſtimaſſe, vt tibi nos eo nomine mirabiliter deuinctos iudicaris: & liberius quàm vel pudor tuus, vel etiam dignitas, aut ſi malis libertas noſtra pati poſſet, mecum expoſtularis. Miſerrima mediusfidius eorum in quos aliquid ſit collatum cõditio, ſi ex ac-

cepta

„ cepta benignitate & gratia velut capite minuan-
„ tur, vt iam illis, vel suis vel liberis esse non liceat. Quòd si à me tibi beneficium repræsentari refi-cique postulas, rationem habet: sed permitte me meo more & arbitratu viuere, neque stomachere, si id meo iure sumam, quod post homines natos ne crudelissimi tyranni subditis suis vnquam inuiderunt. Itaque si omnis beneficij comme-
„ moratio homini pudenti verecunda est, quòd
„ quasi gratiæ exprobationem habeat, vide ne parum honestus iudicere, qui non meriti memoriam renoues, hoc enim certè nobis minimè tibi subiratis ferendum fuisset, sed mecum tanquam ex tabulis agis, quasi mihi accepto à te beneficio non sit integrum, non me velle quod tute apud te domi cóceperis. Quid igitur tãtopere tibi nó probatur ratio volũtatis meæ. An me tã parum subducta vitæ ratione esse putas, vt in eo quod priuato consilio sumpserim, esse mihi per te non liceat? An quòd tale est iudicium animi tui, vt nihil laudes nisi quod gesseris? An quòd eos qui à te dissentiunt, plurimùm à veritate abesse putas? An quòd homini bene à natura informato nefas esse existimas, id minimè assentiri quod ab amico rogetur? sed id opinor longè turpius est in amicis & necessariis rogandis cupiditates suas illorum dignitati anteponere. Nam vt de se etiam Pericles dicebat, δεῖ μὲ συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι θεῶν. Quòd si in tantis angustiis mens versatur tua, si tã ex aliorũ arbitrio tibi vita suspensa est, si denique tam pusillus es & abiectus, vt libertatem vno
ben

beneficio proſcribas, vt aſſenſionem tuam, iudicium, mentem, addo etiam rationem vno merito quaſi numo addicas, quæſo ne me in ſocietatem ſordium tantarum voces: & patere eum eſſe ita vt vult, qui iandudum à rebus tam deploratis & abiectis tanquam à ſeueriſsimo tyranno profugit. Potius igitur me viuo terra miſceatur ignibus, aut mihi Deus non ita ſit propitius, quàm vt tua in nos beneficia, quæ tamen niſi modica eſſe non poſſunt, me naturæ immutent meæ. Quæ ſi tanta extitiſſent, vt ea nec remunerando illuſtrare, nec ferendo animus meus capere vnquam potuiſſet: debebas tamen pro tua ſapientia iudicare, nullam eſſe gratiam tantam, pro qua ſe homo liberalis & ingenuus, qualem me & eſſe & nominari volo, in ſeruitutem abduci patiatur. At collocan- „ tem beneficia amicum non piſcatorē oportet eſſe, „ ne non tam bene mereri, quàm fœnus ad menſam „ exercere videatur. Ac ne forte exiſtimes nos aliqua „ ægritudine aut dolore animi, his de rebus tecum agere, ſic ſtatuo, non tam de nobis ipſis, quàm de viri boni officio & decoro diſputaſſe. Quid enim magis viro forti & ſapienti contendendum eſt, quàm vt in omnibus vitæ actionibus in ſeipſo omnem ſpem reponat ſui, & ea gerat, quæ ſi non multitudinis approbatione, at certè honeſtatis præſidio ſeſe ipſa tueantur. Nam ſi in ſuſcipiendis actionibus à virtute ad alium ſcopum acies oculorum reflectenda eſt, ſi honeſti forma non ſatiſfacit, ſi alius finis præter dignitatem quæritur, ta-

men

„ men & illud reliquum eſt, Præſtantibus & ma-
„ gnis viris contra populi opinationem ſemper
„ nitendum eſſe. Quod enim præclarum eſt, ex ſe
„ certè præclarum eſt,etiamſi in vulgus non probe-
„ tur. Quòd ſi quis eſt tam mirificè egregius &
ſapiens, vt ea præſtare poſsit, non valde opinor
„ laborabit num conſilio & voluntate ſua homi-
„ num cupidorum ſtudiis ſit defuturus. Hactenus
„ enim amicis & neceſſariis obſequendum eſſe
„ puto,quoad eius fieri per dignitatem & officium
„ poteſt, in cæteris amicitiam & beneuolentiam
colas. Neque verò vir is,quem ſapientem nomi-
namus, ad cuiuſquā de ſe bene meriti ſenſum ap-
plicabit voluntatem ſuam, neque in his offi-
cium ſuum deſiderari grauatè patietur, quæ ſi-
ne damno exiſtimationis ſuæ non queunt expli-
cari. Quid enim per Dei immortalis fidem, in
homine, bene informata voluntate præſtantius?
quid libertate animi melius? quid hominis ex-
cellentiæ accommodatius? Non igitur aurum
habere, non diuitiis & clientelis præſtare, non
in purpura gemmiſque conſpici glorioſum eſt:
ſed habet miratione in mediocri fortuna,tā elato
& magno animo eſſe,vt non tantū aurū & diuitias
aſpernemur,ſed iis qui ea poſsident dignitate,no-
mine, libertate, vita denique videamur anteire.In
quo igitur M.Cicero Publio Craſſo inferior. An
quòd ab eo longè pecunia ſuperaretur. O animos
noſtros nunquā fortunatos,ſi ex eo quod quiſque
poſsidet dignitas hominis æſtimetur. Tibi ergo
cum ſit exploratū,nihil vel diuinius, vel excellen-
tius

tius à Deo immortali hominibus datum esse ipso animo, qui viget, qui sentit, qui discernit, qui antecessiones replicat, qui consequentia prouidet, qui deniq; res præsentes admirabili cõsilio moderatur, ipse cõmittes vt nihil inter hominẽ & quadrupedẽ interesse videatur? Egone homini quòd diues est de via decedam? Ego illum propter opes amplissimas valere iubeam? ego me ei ad placendum accommodabo? sic me denique ipse componam, vt illius fortuna & res domestica plus apud me authoritatis & ponderis, quàm eius ratio & mens habitura sit? Nam si mediocri homini qui virtute & reliquis animi bonis cum diuite comparandus est, id ego iudicij non sim delaturus, at hoc diuiti tribuã, videor sanè id honoris & studij non illius animo (qui tamen in homine princeps est) sed fortunæ & purpuræ præstitisse: eoq; genere pluris opes & tecta laqueata, quàm hominem qui ea tenet æstimare. Sed nesciunt homines in eo illudi præstantiam animi sui. Ego verò quæcunque res euentura est, non adducar, vt ea vel probem vel admirer. Nam in quo elaborauerunt curæ & cogitationes meæ, quid ego vsu rerum & cognitione mihi ipse attuli, vt id expetendũ iudicarẽ, quod non esset perpetuum. Quæ sunt igitur illa quę appellas bona? clientelę, amici, opes, dignitates: at illa nõ improbo: sed non tã me abiiciã & prosternã, vt illi me postponam, qui nos hac vna re antecedat. In quo ego prudentiam tuã desyderare soleo, qui præstantissimum illud dignitatis & animi elati decus quasi cum conuitio

nobis

nobis inuidisti. Quòd si me virum bonum, si ciuē, si liberum existimas, desine ista auribus nostris inculcare, quæ nemo sapiens vnquam comprobauit: neque in eo mihi sis molestus, quod vt cuique saluum esset & integrum, Dei optimi maximi cōsilio & decreto perfectum est. Quòd autem ad nomen illud tuum, habebis debitorē nihil morātem, & si voles etiam cū vsura: quod cùm dissoluero, alios tibi quæres qui & mores tuos & tā insolentē licentiā animo moderatiore sint laturi.

In statuam deæ Viriplacæ.

Concordiam in matrimonio colendam.

Quæ dea, quæ nostris etiã nunc visitur aris?
Quanta in corde fides, quãtus in ore decor?
Hæc inimicitias, genialisq; intima lecti
Iurgia, coniugibus ponere diua iubet.
Tu cui gratus hymen, cui vincla iugalia curæ,
Hanc cole, connubium sola beare potest.

Q

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VIRIPLACAE deæ (quòd coniugibus inter sese conciliandis præesse crederetur) statuam Romani posuerunt: cuius tantùm apud illos valuit religio, vt quoties aliqua domi inter maritũ & vxorem odia intercessissent, die ex conuentiotione dicta vterque ad illius statuam se velut exvadimonio sisteret, & ciuilis dissensionis causas recitaret: quibus peroratis, simultate vltro citroque deposita, quasi per Patrempatratum nouum „ fœdus inibatur. Ac profectò coniuges in matri„ monio concordia potius, quam subsidiis pecunia„ rum septos oportet esse, quæ si pie & sancte ab eis „ colitur, diuinum quiddam adfert inter ipsos. Quò Romanos spectasse non absurdum fuerit iudicare, qui ad retinendam in matrimonio beneuolentiam, conciliandásque nuptias authores deos citauerunt. Quam rem etiam ad Iunonis prouidentiam pertinere existimauerunt, vt non prius in matrimonium conuenirent, quàm illi diuinos honores peregissent. Extipices vero quibus cum immolatorum fisis omnis versabatur cura, de victima fel extrahebant, vt ea notatione omnibus perspectum esset, coniugium ipsum felis & iracundiæ expers esse debere. Nam si à natura hominibus tributum est, vt se vitam corpusque tueantur: eadem opinor tutela idemque studium coniugibus inter seipsos præscribitur, quos tanto vinculo colligauit Deus, vt vnum idemque corpus efficerent. Quòd si quis malè vxori suæ euenire cupit, tam

certè naturæ ipsi pugnasse sit existimandus, quàm si ipse sibi bellum indixerit. Et quamuis temporibus Mosis, cui à Domino legis perscriptio data est, temporum & populorum cupiditatibus sit permissum, vt coniuges à seipsis diuerterent, & res sibi suas haberent: tantum tamen licentiæ genus velut dignitati Christianorum minimè consentaneũ Christus antiquauit, hancque cautionem lege est cõplexus, vt nisi ex causa fornicationis diuortium celebraret nemo. Propius est enim, vt quæ scelere suo ius illud sacrosanctũ hospitij & societatis violauit, tantæ cõmunitatis beneficio priuetur. Artemisia quidem apud Cares Mausolũ coniugẽ eo affectu & obseruantia coluit, vt ad incredibilem illum amorem nihil adiungi posse facile omnes iudicarent. Quo deinde mortuo, tantũ ad illã volũtatem accessit, vt antea dilexisse solum, tunc verò amare videretur. Nam cum moderatè desyderium mortui ferre non posset, hac vna leuatione se dolorem, si non abstergere, at certe lenire posse credidit, si mariti cineres absorberet, & illi in corpore suo monumentum extrueret. Præclara certè illa erga coniugem significatio amicitiæ, quæ etiam post aras viuit. Et Cn. Pompeij vxor, cum mariti vestẽ sanguine consparsam è foro domũ relatã vidisset de salute illius vehemẽter cõmota repente exanimata est: quo in casu certissima beneuolentiæ muliebris signa apparuerunt. Tanta est enim plerunq; inter coniuges suauitas, vt si forsitan vinculum illud, naturæ necessitas dissoluerit, vnusque ex illis vita sit perfunctus,

qui superstes est, non nisi inuitus amœnissimam hanc lucem possit aspicere, & æqualium consuetudinem, congressumque hominum, vitam denique sibi acerbam putet. Quæ si vniuersi in vita sibi tuenda esse proponerent, nō tātæ mediusfidius sordes, non veneficia, non adulteria in laribus & focis versarentur. Quia verò in collocandis filiabus Themistoclis sententia minime probatur nobis, longéque antiquius esse iudicamus, pecuniam sine viro habere, quàm virum sine pecunia: videatur certè quodammodo de lucro accidisse, si quod matrimonium apud nos ira vacet. Nam vt æqualitas plurimum ad beneuolentiam momenti habet, ita certe nihil est ad maleuolentiam accommodatius quàm animorum fortunarumque dissimilitudo. Quærit adolescens mulierem cui amplæ sint facultates domi, neque ei omnino curæ est, si forte illa multùm ætate processerit: vnde efficitur vt qui ætate & opibus inter se sunt dissimillimi, etiam vita & opinionibus plurimum discrepent. Iubet Aristoteles Hesiodum secutus, vt virgines ducamus, quòd facilè ad voluntatem nostram deduci possint. Nam vt canē vetulum ægrè ad lora condocefeceris: ita iam natu grandes mulieres, maximè si in aliorum manum aliquando conuenerint, quocunque duces difficilius sequentur. Bene igitur „ Thales Milesius pares paribus connubio iungi de„ bere existimauit, vt ea concordia, qua ferme vna matrimonium constat, morum similitudine retineri posset.

In her-

In herbam Moly, ex Homero.

Magnę res ſine magnis periculis nõ fiunt.

En tibi Mæonij vatis ſuauiſsima Moly,
Oſtendit vitæ fata, decúſque tuæ.
Lacteus eſt illi floris color, atráque radix,
Exoritúrque nigro palmite lactis honos.
Quid ſperas magnis rerum ſucceſsibus vti,
Qui reuocas oculos longe ab agine tuos?
An tibi Idumææ cedent ſine puluere palmæ?
Proxima quærendus damna triũphus habet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

Moly herbam magnis rebus efficiendis nobilem mirabiliter Homerus versibus suis honorauit. Nam illius inuentum diis immortalibus attribuens eam à Mercurio ex terra euulsam Vlyssique traditam esse ait, vt is inter Circes veneficia securus versaretur,

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος.

Radice, inquit, nigra est, sed lacti flos simillimus. Quare vniuersæ hominum vitæ concursationes & studia scientissimè complexus est. Nam in rebus aggrediendis ita natura adfert, vt radices nigræ sint & obscuræ, principiaque ipsa molestiarum plena: multiq; homines inuenti sunt, qui difficultate deterriti in cursu restiterunt. Cùm verò paulùm vltra radicem res ipsa processerit, mirabiles gloriæ fructus consequuntur. Iam res magnas & memorabiles gerere gloriosum est, sed tamen nō sine magno fortunarum & vitæ discrimine res tantæ perfici possunt. Darius quidem eo prælio quo apud Issum ab Alexandro Magno superatus est, in concione apud milites suos dixisse fertur, Res magnas sine magnis periculis non geri. Nam & multi exercitus eo profecti esse prædicantur, vnde se nunquam redituros considerent. Tanta est enim in maximis animis incitatio, tantùmque pugnandi studium, vt victoriæ laudem facile omnibus periculis anteponant,

veri

Veritas in puteum demerſa.

Ex Democrito.

Qui toties putei fundo verſaris in imo,
Vt verum ignotis prodeat è latebris,
Deſine, fruſtrati ſunt hæc monumenta laboris:
Quidnam illi & nobis fœderis eſſe poteſt?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR sanè aliquis, cur cum in peruestigatione veritatis tot tantorúmque hominũ ætates sint confectæ, hodiéque reperiantur prope innumerabiles, qui in ea se versari dicant impẽsius: Democritus autem eam ab hominibus secessionem fecisse, & in intimis putei cuiusdam latere opinetur, neque illi nobiscum aliquod esse commercium. An quòd simul atque in lucem suscepti sumus, in tanto vulgi errore versamur, vt ea veritatis & virtutis præsidia, quæ omni studio tuenda nobis natura ipsa commendarat, opinionum prauitate deleantur? An quòd iis opinionum fluctibus obruimur, vt in nobis naturæ lumen obscuretur, vanitatique veritas, & confirmatæ opinioni virtus concedat? An quòd animus ipse in homine princeps, à corporatis voluptatibus tanquam à barbaris captus, laribus sepulchrisque auitis non inuitus caret, neque ad præclaram illam virtutis ciuitatem postliminio redire cupit? An quòd in præstantibus & summis animis fere vsu-venit, vt inter sese dissentiendi studio summopere teneantur: magisque in scientiis pertractandis domestica gloria, quàm ipsa luce veritatis capiantur, eaq; sola probent, quæ ipsi secum domi fuerint meditati? An quòd eam quamprimum animo expresserimus opinionem, nunquam deponimus, diutissiméq; nos noster delectat error? An quòd nihil homini melius, nihil præstantius imperiis & populari gloria iudicamus, & adumbratæ laudis imagine speciem illam honesti contegimus: vt plerunque

que in optimis actionibus potius magiſtrum populum & ad vitia conſentientem multitudinem, quàm ſapientiam ſequamur?qua tamen nihil homini à Deo optimo maximo excellentius tributũ eſt. An quòd tanta habendi cupiditate cõficimur, vt ſine pecunia nullam vitam eſſe exiſtimemus,& præſtantiſsima illa animi bona tantum expetenda iudicemus,quantum amplificatio patrimonij, & rerum ſubſidia pati poſſunt? Socrates quidem, qui primus à rebus occultis, in quibus omnibus philoſophi ante eum occupati fuerant, philoſophiam auocauit,ea re ſe ab Apolline omnium ſapientiſsimum dictum eſſe iudicabat, quòd ſe nihil omnino ſcire palam profiteretur, eamque ſe putare ſummam ſapientiam,non arbitrari ſe ſcire, quod neſcias. Quæ ſententia cùm altius animis eorum inſediſſet qui illius fuerunt diſcipuli, prodierunt Academici noui,qui nihil certo ſciri cõſtanter affirmarent, verique rationes velut ab aſſenſione cohiberent. Qui quanquam(vt ex eorum ſermonibus & vita conſtare poteſt)magis veritatis perquirendæ deſyderio, quàm aliqua animi ægritudine de rebus omnibus diſputarent:hoc tamen potiſsimum diſciplinæ ſuæ caput effecerunt, vt ab omnibus rebus velut incognitis iudicium ſuſpenderent. Nobis verò quorum variè perturbantur animi, quid efficiendum erit cumulatius, quàm vt nunquam incerta pro certis habeamus: eaque ſit noſtra in omnibus ſermonibus moderatio,vt niſi conſultò de re aliqua nunquam iudicemus. Ac quocunque te animo & cogitatione con-

uerteris, quid nisi lubricum aut sui parum simile in hominibus nostris reperias? Nam vt ius ciuile cæterasque artes, quæ maximè opinionibus continentur, omittamus, quot quæso inter nos degũt dispares dissentientium hominum familiæ, quæ de religione aliter atque aliter sentiunt? Neque temerè aliquis quicquam probat, nisi quod sibi cum cæteris non est commune. Quòd si nos similitudine sententiarum Deus colligasset, & ea quæ variè in animis hominum proseminata sunt, ad idẽ vinculũ, cõsensumque reuocasset (quod omnino nõ despero) facilè ex Democriti puteo emergẽs veritas, quæ nonnullis obscurior videtur esse, in luce omnium versaretur. Et quanquam ita res sint
,, affectæ, vt plus vno verum esse non posit, nullum tamen ex illis qui à seipsis dissentiunt reperias, qui non opinationem suam in veritate sitam esse arbitretur. Vnde fit vt quemadmodum in omnibus rebus, tum certè maximè in religione periculosæ sint dissimilitudines animorum: quas qui tolerat, perniciosum quiddam inducit in Ecclesiam, confusionem videlicet & varietatem. In quo minus forsan sit ignoscendum iis, qui incredibilẽ apud omnes Reip. cõstituendæ spẽ sustinẽt: quorũ tamen negligentia totius religionis seminaria planè occiderũt.

In reſupinos.
Ex Africano.

Si ſonipes celebri forſan qui vicit Olympo,
Ducitur inſueta credulitate ſui,
Nec patitur dulces proprij ſeſſoris habenas,
Sed fræna indomito diſcutit apta iugo.
Hunc exultantem domitori trade magiſtro,
Vt diſcat ſolitis currere carceribus.
Qui tollis criſtas, rebúſque elate ſecundis,
Cerne inconſtantis tela parata deæ,
Et te ad ſolius virtutis confer habenas,
In qua vera animi dicitur eſſe quies.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

P. Africanum dicere ſolitum refert Panætius, qui illius ęqualis erat, equos triumphorum & ” victoriarum opinione plus æquo ferocientes, do- ” mitoribus tradi debere, vt illis facilioribus ſeſſo- ” res vti poſsint: ita homines rebus ſecundis & ex- ” ternarum rerum ſubſidiis nimium ſibi præſiden- ” tes, ad gy rum rationis & conſilij deducendos eſſe, ” vt aliquando fortunæ inconſtantiam & humanæ ” naturæ imbecillitatem poſsint perſpicere. Quibus ” enim fortuna paulo liberalior in votis eſt, iis cer- te euentorum ratio non niſi obſcura eſſe poteſt. Quorum autem variis procellis & fluctibus vita iactata eſt, iis facilis eſt omnis euentus. Seianum conſularem hominem memoriæ proditum eſt, tanta apud Tiberium Cæſarem gratia valuiſſe, vt vniuerſa penè reſpublica in eius temperatione ſita eſſet. Is in rebus tam proſperis nihil ſibi deeſſe poſ- ſe exiſtimabat, quod ad bene & feliciter viuẽdum faceret. Sed tamen quia plerunque euenit, vt qui florentiſsimis ſuis rebus lubentes deſipiũt, ſi quid aduerſi contigerit ſeipſos facile recolligant, ſubi- ta quadam tempeſtate omnes eius ſpes & expe- ctationes conciderunt. Nam & de repetundis reus actus pœnas ambitionis dedit, & omnium ordi- num ſententiis damnatus eſt. Iam verò eiuſcemo- di hominum plena eſt ætas noſtra, quorum tam ambitionis labore vita diſtricta eſt, vt in fortuna ſola ſuſpenſas habeant rationes ſuas: neque quic- quam aut expetant aut admirentur, niſi quòd im peritæ multitudinis approbationem moueat. His

idem propositum est quod Cyrenaicis, vt in eo vitæ genere felicitatem statuerent, quod in dignitatibus obeundis, & tenendo concionibus populo maximè accommodatum esset. Qui si ad eos magistratus, quos assidua concursatione prensabant, sint euecti, videas homines tam parũ ex sese aptos esse, vt illa honorum accessione se sibi immutatos putent, nefasque esse existiment, eos in amicitia & fide retinere, quibuscum ante processum dignitatis coniunctissimè vixerant. Miserrima certè hominum conditio solùm ea probantium, quæ nemo sapiens vnquam expetuit. Tanti verò faciunt ex plebe ad patritios transiisse, vt ea omnia, in quibus antea & multi & prolixi fuerant, infra se posita, & dignitati nouæ minimè consentanea esse putent. Si forsitan iis assurgere & quasi de via decedere, à quibus eodem honore prouocabantur, humanum esse iudicauerant, nunc quasi in deorũ immortalium album cooptati, salutantibus eundem honorem impertiri, & graue, & à sua dignitate alienum esse arbitrantur. Viam ingressi integrum sibi persuadebant hac & illac oculos deflectere, nunc quasi aliquid supra mortalitatem omnem adepti tam se insolenter gerũt, vt in aliquem oculos cum amoris testificatione cõiicere habeãt peccati loco. Vno se digito scalpunt, vt illa nota à reliquo vulgo separentur. Non enim decet eos qui in populo principatum habent, aliqua morum & sententiarum similitudine ad populum pertinere. Inepti sanè homines, à quibus quod in animis nostris elucescit maximè adumbratæ gloriæ forma

penit

penitus obſcuratur. Neque verò ij ſunt, qui qui ſint, neſciamus, quique non pluris ornamenta præclariſsimæ virtutis, quàm illorũ Appianitatẽ aut Lẽtulitatem vllam æſtimemus. Poteſt verò aliquis eſſe tã omnis diſciplinæ rudis, qui iſtas ineptias aliquid ad hominis ſplendorem & gloriam adiungere ſibi perſuadeat? Quæ ſi nõnullis probentur, ſic tamẽ ſtatuo, ea ex doctis probaturum neminẽ.

In immortalitatem litium.

Ex Hieroglyphicis Ægyptiorum.

Voluitur in ſeſe, rurſúſque reuertitur ad ſe
Serpens, nec finis flexibus eſſe poteſt:
Hæc ſpecies expreſſa fori eſt, hæc forma ſenatus,
Dum nequit heus minimis litibus eſſe modus.
Quúmque putas finem tantis inſtare querelis,
Auditur tibi lis, quæ fuit vna, duplex.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

VIDEATVR forsitan à pietate quavnusquisque nostrum erga antiquitatem affectus esse debet, alienum, ea quæ nobis hieroglyphicis suis veteres Ægyptij prodiderunt, ab institutis patriæ ad consuetudinem moremque nostrum traducere. In quo etsi illi nobis magnopere laudentur, qui ista præclara primùm pepererunt, non erunt tamen opinor improbandi, qui res absconditas & arcanas ad naturam & sensus retulerint. Nam Ægyptij & qui ad idem littus pertinent Phœnices, omnium mortalium primi res occultissimas ad studium & puluerem perduxerunt. quos cùm in rebus tantis pertractandis ea literarum instrumẽta deficerent, quæ posteà temporum beneficio hominibus donata, & multarum gentium inuentis consecrata ad posteros peruenerũt, ij notas quasdam, & simulachra dicuntur inuenisse, quibus ea quæ diuturna rerum notatione effecerant, memoriæ sempiternæ commendarent. Quia autem de anno & eius partibus apud eos mentio incidebat freques, bellissimè annũ designari posse iudicarũt, si serpens mordicus caudã tenens oculis subiiceretur. Vt enim serpens hoc modo expressus tam se in orbem componit, vt in ea figura neque principium neque finem reperias: ita cum sol trecentis sexaginta quinque diebus & sex horis cursum suum confecerit, tanta celeritate ad alterius anni spatia & anfractus reuertitur, vt neque prioris exitum, neque nascentis initia facilè possis agnoscere. Quin & ea figura, vt ex Ori Apollinis Hierogly

roglyphicis apparet, mundum & vniuersum hoc designat, & nonnulla alia, quæ idem author libro suo persecutus est. Quæ minus forsan nobis sunt necessaria, apud quos multarum linguarum characteres in consuetudinem, & familiaritatem venerunt. Propius igitur ad temporum disciplinam videtur esse, vetus illud Ægyptiorum simulachrũ ad subsellia forensésque controuersias deducere, eoq́ue genere iudiciorum infinitũ & litiũ æternitates adumbrare. Si enim ita tuæ rationes ferunt, vt cum aliquo actione vel sacramento contendas, aut certè serò reum tuum iudicatũ facies: aut si qua te forruna ad id beneficij genus adduxerit, rei primùm iudicatæ & decisæ, nouæ aliæ lites velut posthumæ agnascentur. In causa hæc sunt: iudicum remisßio & negligentia: dum non nisi translatiuè & perfunctoriè munus suum exequuntur: & auaritiæ lues, quæ homines nostros in præstantisßimis honoribus cum dignitate versari non cõcedit. Quid igitur nos de illis sperare oportebit, quibus cùm longo vsu temporum abundè sit perspectum, tot imminentium causarum fluctibus facilè se non posse satis, nolunt tamẽ æquo animo pati, alios in eundem ordinem adlegi, qui in eodẽ equo inclusi, & publicis malis medeantur, & causas quascunque anno vno vel altero posßint concludere. Ac profecto qui sua non populi causa ad magistratus accedunt, dum à se dies tanquam à Chaldæis peti, & totius ciuitatis commoda domũ inferri volunt, quamuis soli res tantas & tam immensas sustinere nequeant, parum tamen mode-

ratè ferunt in idem munus alios conſcribi, quorum ſocietate omnia negotia maturrimè explicentur. Mihi certè ij grauiſsimè offendunt, qui cùm certò intelligant niſi ſex aut decē annis clientes iudicatos ſententiis ſuis dimitti poſſe, non tamen ſibi conuentum alium dari poſtulant. Parum » enim Chriſtianum eſt, iuſtitiam quam iura omnia » liberaliter & in procinctu reddi voluerunt, his » apud nos in anguſtiis eſſe vt neque gratis, neque » pecunia, neque labore tibi eam parare poſ- » ſis. Sed tamē & hoc in illis hominibus ferendum eſt, qui in dignitatibus renuntiati, magis ſua, quàm ciuium cauſa laborant.

In morem Lacedæmoniorum.

Contra mulierum licentiam.

Qui Lacedæmonias cernis sine veste puellas,
Certa illibatæ signa pudicitiæ:
Tectáque matronæ diffusis ora tiaris,
An potes his tenebris Cinthius esse mihi?
Si qua suo mulier iam desponsata marito est,
Tunc sola incipiat tectior esse domi.
Sed virgo optatis nondum coniuncta Hymenæis,
Quámque nimis seri coniugis vrit amor:
Prodeat in vulgus, vultu speciosa nitenti,
Vt properet Subigo reddere vota Deo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

APVD Lacedæmonios moris fuit, vt puellæ quæ nondum in manum viri conueniſſent, aperto capite & minimè velata facie in publicum prodirent: quæ autem viris nuptum eſſent traditę, nunquam prius niſi faſciis aduerſo vultu conte-ctæ de domo procederent. Quod forſitan in prudentiſsima ciuitate non alia de cauſa receptum eſ-ſe iudicare poſſumus, quàm vt vtrunque fœmina-rum genus diligentius eas partes tueretur, quas ſi-bi vel voluntas vel fortuna tribuiſſet. Neque enim ab inſtitutis feliciſsimæ reipublicæ alienum eſſe putem, puellas in luce ciuitatis verſari, & ab iis ip-ſis proſpici, qui ex geſtu & venuſtate corporis etiã animi periculum facientes, ad honeſtas nuptias ſæ-piſsimè faciliores eſſe poſſunt. Etſi enim non om-nes Zopiri ſunt, tamen in humano vultu neſcio quid natura indidit, ex cuius longa notatione de moribus iudicium eſſe poſsit. Et plerunque non-nulla ſunt in virgine corporis vitia, quæ ne ipſo quidem nuptiarum die maritis animaduerſa ſunt: quo in genere non fortaſſe illos euentus fefelliſſet, ſi puella ex vmbraculis ſuis aliquando in ſolem prodiiſſet. Præterea quia ætas illa vel ipſa natura à labore ad ſolatia & otium eſt procliuis, benignè in eam conſtituendum eſt, neque omnino vitio vertendum, ſi ei permittatur aliqua ſodalitatum & colloquiorum vſura perfrui, & eiuſmodi leuatione diuturnum futuri mariti deſyderiũ ſar-cire. Et ſi enim nulla maior homini peſtis impen-det quàm ab homine, nihil tamen magis ad morũ

probi

probitatem & honeſti actiones valet, quàm hominum conſuetudo bonorum: quæ opinor puellis non ſit prohibenda, ſi modo ea ſicut ſomno & cæteris quietibus, cùm ſcilicet rebus neceſſariis ſatis fecerint, vtantur. Vnde fit vt vſu eorum quibuſcum vixerint inſtructiſsimæ, ſint maritis ſuis & ad animi voluptatem chariores, & ad res gerendas aptiores. Quæ ſi omninò ſe maritis elocauerint, non ſit illis condonandum, ſi tantum ſibi in matrimonio licere velint, quantum anteà optimo iure ſumpſerant. Quid enim ei quæ ſe ad viri nuptias & voluntatem contulit aliud in poſterum contendendum eſt, quàm vt eius moribus inſeruiat, cui ſe Deo optimo maximo authore, & hominibus laudantibus æterno vinculo colligauit? Quid denique tantum voluptatis & iucunditatis ei quæ virum duxit externa afferre poſſunt, quæ non domeſticis oblectamentis, & priuato otio facillimè compenſentur? Itaque non ſine cauſa laudatur ille, qui non alio nomine vxori libellum repudij dedit, quàm quòd ea minimè velata in publicum prodiiſſet. quod etſi paulò ſeuerius nonnullis videatur, admonendæ ſunt tamen mulieres, vt nunquam à domo & maritis ſuis oculos deiiciãt: & omnino perſuaſum habeant, ſe maritis non tãtùm noctes, ſed etiam dies debere. Et ſanè quàm bellißimè Cæſar Dictator: qui vxorẽ ſuã non tan- „ tum crimine, ſed & omni criminis ſuſpicione va- „ care voluit. Nam licet ex veterum ſententia cum „ bonis bene agere oportet, & hominis ſapientis eſt non leuiter in ſceleris ſuſpicionem venire: fit ta-

men nescio quo pacto, vt ea quæ conuentus hominum & consortia tantopere appetit, etiam à viris bonis in discrimen famæ subitò deposcatur. Quid enim tantum mulieri coniugatæ cum Prælatis, iisque qui rem posside nt, negotij est, cuius non maritus, iustus arbiter & disceptator locuples esse posit? Quòd si id illi à marito concedatur, desino: quidam enim tam à natura viri boni facti sunt, vt nihil habere velint, quod non illis cũ cæteris commune sit. plusquam Pythagorei opinor, qui nõ tantùm amicis omnia debere velint, sed etiam iis libenter de suo largiantur, quibuscum nulla amicitia & pietate deuincti sunt: liberalisq́; animi est & sibi & vxori amicissimos pari officiorũ ratione demereri.

Ad ſtatuam Arimaſpi.

In ſordidè & per gratiam iudicantes.

Riphæos linquens, chariſsima limina, montes,
Tractat Hyperboreus Gallica iura ſenex:
Et ſedet in roſtris, oculúmque in fronte locatum
Litibus in noſtris iudicat eſſe ſatis.
Quos habet attonitos vnius gratia partis,
Alterius cælant dum benefacta rei,
Et totos vni ſe deuouere clienti,
Hos perhibent vno dicere ius oculo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

MIRETVR non iniustè quispiam tā res alias populum agere, vt apud nos Arimaspis possit esse in subselliis, & iudicando locus. Quod etsi à cultu & humanitate prouinciȩ videatur alienum, magis tamen sit mirandum, eorum temperatione vniuersum Reipu. corpus cōtineri. Quid enim tā contra temporum omniū disciplinā esse potest, quàm eos ex decreto cæteris duces dari, à quibus & itinerum notitia, & oculorum acie lōgo interuallo superentur? Nam neque cum ratione fit, illos qui ea infirmitate sunt, vt aliis præeuntibus subsequi debeant, eum locum in procedendo tenere, qui & princeps & primus est. Neque verò tanta nobis cum natura dimicatio est, vt ea quæ velut cum lacte nutricis expresserimus, improbemus. Sed tamen dolendum est in eo nonnullos tam studiosè occupari, vt se maximum fructum capere existiment, si ad eas calamitates quas hominibus natura afferre solet, alias adiunxerint. Nam neque cum corporibus omnino decertamus: at in illis hominibus non sit ferendum, qui animum suum immortalitate & tantarum rerum notitia præstantem, altero oculo priuauerint. Et sapienter apud omnes opinor populos statutum est, vt non prius iudices de causa constituerent, quàm die dicta, litigantibus pro se agendi potestas facta esset. Cuius æquitatis tanta est in iure ciuili religio, vt ea (ex Iurisconsultorum sententia) etiam principali authoritate non possit antiquari. Qui autem vnam in partem decumbunt

bunt,& ab alia se voluntate auocant, perinde certè mihi videntur agere,atque si ea parte cuius vtilitates & iura deserunt,minime ad iudicium euocata in causa perorarent.Hos nō eluscatos vt aliâs non oculis vt sæpe, sed mēte captos saluis legibus appellemus.Quibus enim æquitatis,iustitiæ,fortitudinis & constantiæ partes ex Senatusconsulto vel principum placitis attributæ sunt,ij omnibus bonis desipere videantur,si iustitiā iniustitiæ,animi magnitudinem auaritiæ & sordibus commutarint.Væ(inquit Esaias)vobis,qui statuitis lucem tenebras,& tenebras lucem.Quò proximè eos pertinere non iniuria aliquis existimare posſit,qui in controuersiis decidendis æquitatem ad sordes,iustitiæ momenta ad beneuolentiam aut odium solent traducere.Iam non est consentaneum , vt qui in publica administratione degunt, priuatas amicitias curent . Quid enim singulorum cognationi & affinitati cum republica commune est ? An verò existimant se in tantum ordinem lectos esse,vt familiæ suæ negotia procurent? An tanta pecunia sibi aditum ad dignitates illas parauerunt,vt amicos quorum res commodisſimè priuati peragebant,opibus suis & gratia sustentent? An se maximis honoribus beneficio principum ornatos esse putant, vt domestica incrementa quieti popularium & communibus studiis anteponant?An vt ea sacerdotia de quibus iam à litigantibus aditi sunt,tacitis concursationibus filiis suis stipulentur ? An vt gratiosorum authoritate & diuitum pecunia religionem suam expugnari patiantur,

eosque quibuſcum nulla officiorum aut ſangui-
nis ratione coniuncti ſunt, ſententiarũ laqueis ir-
retiant? Tales certè qui ſunt, magnam ſui rationẽ
habuiſſe dicerentur, ſi priuati procul à rerum gu-
bernaculis domi quieſcerent, neque omnino repu
blicam attingerent, quam domus ſuæ clientelis &
affinitatibus non deſinunt perturbare. Qui enim
tã ſunt in amicos & neceſſarios à natura officio-
ſi, vt omnia pro illis non dubitanter ſuſcipiant, er
rant nõ mediocriter, mea quidem ſententia,
ſi ſe magiſtratus & ea dignitate homi-
nes eſſe velint, apud quos nõ po-
teſt eſſe aliquis cognatio-
ni & amicitiæ
locus.

Vulgatum de Opilione.

Moderatio in ſubditos.

Cui dedit vpilio ſimas tondere capellas:
Ah cruciat miſeris terga cruenta modis.
Quem tenet Herculei mœſtum præſtatio voti,
Inq; vno duplex iugere munus obit:
Paruo multa querens inſtare tributa nouali,
Sæpe graue immenſo deſerit ære ſolum.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NIHIL his hominibus infestius opinor dicitur, qui eos magistratus, in quibus pietatis & omnium officiorum seminaria apparere possunt, consecuti, tamen ita in illis degunt, vt non tantum nulli prodesse velint, sed etiam eos offendant quorum studiis & vtilitati obsequi debuissent. Quæ res eò videatur indignior, quòd præclara illa virtutis ornamenta ad virtutem labefactandã conferunt, & in conuellenda honestate illam ipsam cui pugnant, adhibent honestatem. Quid enim res vrbanas aut bellicas gerentibus accommodatius esse posit, quid illorum dignitati cõsentaneum magis, quàm populum omni meritorũ ratione (quo ad eius fieri per honorem potest) demereri? Quid porrò eis magis necessarium, quàm ciues cæde, insidiis, concusione & vi armata liberare? Quid cum illorum administratione coniunctius, quàm ius vnicuique tribuere, & perditorum ciuium conatus nefarios à bonorum ceruicibus depellere? Hæc certè & alia honoribus illis tam sunt cognata, vt ab eis neque re, neque cogitatione separari posint. Qui autem dignitatem res tantas & tam præclaras efficientem ad ciuium perniciem conuertunt, qui prouincias spoliant, qui testamenta diuitum aut expectant, aut supponunt certè, qui omnia habent vænalia, decretum, sententiam, forum, domum, vocem, suffragium atque adeo silẽtium, qui seruotum dimisiones faciunt ad diripiendas villas, qui vicinos sedibus expellunt, qui recuperatores nocentibus reis pecunia proscribũt qui

qui accuſatoribus pecunioſis quæſitores ad iudicijcorruptelã vendunt,qui pro vno vel altero cliẽte litem ſuam faciunt,qui iudiciorum aditum iis à quibus nihil acceperint,intercludunt,qui ab oppidanis ſuis maiorum fundos & familiaria ſepulchra violenta pactione emunt, qui denique nihil agunt aliud quàm vt rem ſuam efficiant pleniorem:hos profecto nemo in officio ſuo eſſe exiſtimauerit.Et quemadmodum multa ſunt vitia quæ virtutem ipſam proximè imitentur:ita & nonnulli ſunt,qui cum ſe bene & fortiter in magiſtratu gerere videantur, tum demum grauius peccent. Horum plena eſt ętas noſtra, qui ſimulatione probitatis aliquos in vitæ diſcrimen & accuſationem vocant.dumque foris acerrimi publicorum commodorum propugnatores videri volunt,intus tamen ita ſe res habet,vt omnibus facilè conſtet eos non cum hominis ſalute, ſed cum fortunis & pecunia bellum ſuſcepiſſe.Sed tamen in tanta oppreſſæ virtutis & innocentiæ calamitate, nihil eſt cur non eos potius qui iſta agunt, quàm qui hæc patiuntur,miſeros eſſe putem.Nam qui falſo nomine apud iudices rei deferuntur,habent certè &hoc cum Chriſto & Apoſtolis commune: qui autem publicè ad innocentium cladem,&bonorum perniciem operas ſuas locant,quique quos collatis ſignis,&(vt aiũt)aperto Marte opprimere nequeũt ſententiis ſuis intercipiendos eſſe cenſent,tantum conſcientia perturbantur ſua, vt ſemper pœnam ante oculos verſari putent:& dies noctéſque crucientur.Nam &Dionyſius Syracuſanus rebus ſuis

floren

florentiſsimis & tanta imperij gloria, ne quidem ſe fortunatum prædicabat: quòd illi vt furiæ, ſic ſua occurrerent malefacta, quæ illum etiam in tãtis opibus tutò reſpirare non ſinerent. Si autem in turpiſsimis illis flagitiis hac vna re ſe ſuſtentant, quòd bene curati in vulgo apparent, multo auro, multis gemmis, non habent illa, mea quidem ſententia, tantum apud Chriſtum & ſequaces ſuos authoritatis, vt non baiulos & ex vltima fece plebis homines, adde etiam ex Chriſti ſententia meretrices, hiſce leuiculis & impotentibus præſtare iudicemus.

Appij infamia.

In conſtuprata iudicia.

Virginiæ parat inſidias & retia tendit
Appius, & veneri ponitur vrna ſuæ.
Sit manibus truncus iudex, ſit lumine captus,
Qui volet in noſtro dicere iura foro.
Qui potes æquali cauſas tractare lapillo,
Actoris coniux ſi ſit amica tibi?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NONNVLLI ſunt qui errore ſuo & peccandi licentia tam impensè delectantur, vt eorũ animus in præclariſsimis dignitatibus obeundis nõ tantùm cupiditate & auaritia nõ expleri poſsit, ſed etiam gradũ illum ſuũ ſtupri & libidinis acceſſione audeant funeſtare. Et quemadmodum Appius decemuir, quam priuatis pollicitationibus, & occulta largitione expugnare non potuit, eam ſententiæ ſuæ & iuris conſtituti vinculis irretire conatus eſt: ita homines impuri à qua in amoribus bene ſunt accepti, vel ſi hoc ſibi præſtitum iri non deſperant, facilè in ſententia ferenda ad illius nutum & beneuolentiam ſe conuertunt. Quorũ eò deteſtabilior eſt improbitas, quòd ſanctiſsimo æquitatis & iuris iuſtrumento, cuius moderatione reipublicæ ſalus & tutela continetur, abutuntur ad ſordes & impuritates ſuas. Itaque bene Pericles ad Sophoclem, qui conſpecto eleganti forma puero, exclamauerat, Decet, inquit, Prætorem non tantum manus, ſed etiam oculos habere continentes. Qui autem ita perturbationibus ſuis cruciantur, vt ſe non ſibi ſolis à natura creatos putẽt, ſed partem auaritiæ & ſordibus tribuant, partem libidini, partem gratiæ aut iracundiæ, quæ in defungendo magiſtratu hominibus illis peſtis capitalior eſſe poteſt? quod portentum ciuitati perniciosius? Phrynem meretricem Theſpienſem narrat Athenæus libro decimotertio Δειπνοσοφιςῶν, ab Anaximene quodam apud Athenienſes de crimine delatam eſſe: ſed cum illa pectus nudaſſet, totius or

tius ordinis ſententiis abſoluta eſt. Hoc certè qui feciſſet in ſympoſio,cũ fortaſſe depoſito pignore ad cõtrouerſiã vẽtũ eſt,excuſationem haberet:ſed qui in loco maiorum, extra quem ſalua imperij dignitate, ſaluis auſpiciis & legibus iudicari non poteſt,tam infame iudicium conſtituerit, is opinor ſit dignus qui non in ſenatum, ſed piſtrinum dedatur.Iam verò non impudentis tantum,ſed hominis prorſus diſſoluti eſt, in ea cauſa iudicare velle,cuius alteram partem vel omnium teſtimonio ſibi amore nefario deuinxerit. Sicut enim voluptate titillari & impelli humanum eſt, ita facinus eſt, mea quidẽ ſentẽtia,omniũ ſceleſtiſsimũ,in ſubſelliis & iudiciis libidinẽ ducẽ & magiſtrã ſequi.Sed qui ex ſceleribus ſuis fructum capiũt, illis forſitã ſit cõdonãdũ,ſi ea omnibus nota,& etiã publici iuris authoritate cõfirmata eſſe velint. Marcus quidẽ Cato Q. Flaminiũ cõſularẽ hominẽ Cẽſor ſenatu mouit, quòd is in Gallia Proconſul vt gratũ ſcorto faceret,hominẽ nocentẽ quẽ in vinculis habebat,pœna affeciſſet. Turpe enim & notãdũ eſſe grauiſsimus Cenſor exiſtimauit, petente meretrice etiã ſontẽ iuſto ſupplicio condemnari. Qui enim in republica magiſtratus gerunt, refrenent cupiditates,libidines coerceãt,affectibus imperẽt,& ſeipſos non tantũ in teſtimoniũ,ſed in iudiciũ vocent,vt eodẽ iure,quod in alios cõſtituerint,& vtantur ipſi.Is enim bene populo imperabit, qui ſibi ipſi prius nouerit imperare: eſtque perquam inuidioſum, eum cui à publico legis propugnatio decreta eſt, leges offendere.

Ad imaginem Neurorum.

Contra agentes in rebus.

Prisca tibi memorant homines miracula Neuros.
Queis subitò Antæi sit data forma lupi.
Quis putet humani rutilantia signa decoris
Tam facilè in turpem degenerare feram?
An quia pascendi quorum est custodia ouilis,
Et quibus in populo sors dedit esse duces,
In mediis faciles linquunt incursibus agnos,
Et miserum offendunt improbitate gregem?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NEVROS populos in Scythia ad Boristhenē fluuium habitantes, memorant historiæ certis temporum interuallis, tanquam aliquo Circæo poculo ex hominibus lupos fieri, & humanitate velut pro derelicto habita, in consuetudinem feritatis venire. Quòd si ægrè aliquis nostrum in mentē induxerit, valebit tamē opinor apud nónullos itineris longitudo, & fortè perficiet, vt quod à patribus traditū re ipsa experiri nequeūt, id doctorum hominum authoritati nó grauatè velint concedere. Quos tamē si nó adducimus, vt hoc miraculi genus sibi persuadeāt, poterunt tamen illos ni fallor domestica exempla ad eam rē satis inuitare. Quis enim eos lupos nó appellet qui in gubernaculis & moderatione populi degentes, fortunas ciuiū euertunt, hæreditates expilāt, & prestātissimū egenorū patrimoniū rationibus suis referūt. Quis illos ab hominū tribu ad lupos trāsisse nó iudicet, qui quasi ciuibus bonorū omniū tutores ex legis cómētario dati, neq; à capite rationē reddūt, neq; se pupillis suis in eā summā debitores scribūt, qua nó solū eos naturæ vis, sed etiā lex Dei nexu obligauit? Nā si poētarū preclarissimus Homerus, agētes in rebus ποιμένας τῶν λαῶν appellauit: appositè certè eos lupos nominemus, qui nó modò à grege suo oculos deiiciūt, sed in eius dignitate minuēda, fortunisque omnibus expilādis occupātur, & ea ad se mācipio & fructu pertinere volūt, in quorū parte vel minima non satis ex æquo & bono se à tot sæculis tutari potuerunt. Quòd si primùm ine un-

te Ecclesia ei qui omnibus bonis liberaliter datis mediocre quiddam sibi recipiebat, pro nefario scelere datum est, & pœna auaritiæ constituta, quid faciet qui non tantùm sua sibi habet, sed hæreditatem Dei & pauperum fortunas diripit, & dimensum Domini ad amplificationẽ familiæ suæ conatur traducere. Nam vt nouissima cóferamus primis, cui tandem ex nostris iudicatum non est, principes illos viros qui quondam Christianam rempublicam legibus & institutis fundauerunt, ita animo affectos fuisse, vt à propriis commodis oculos remouerent: seque propemodum & sua à se longè posuisse, vt reliquos eiusdem fidei societate Domino adiungerent. Qui cum omnem pro præstantissima religione concertationem susciperent, rebus suis non parcerent, & finem apud populum agendi non facerent, inter eos tamen inuentus est nemo, qui tot officiis piè & sanctè seruatis non se officio suo defuisse certissimè iudicaret. Horum res gestas pleno ore laudant omnes: illorum vitam imaginibus, trophæis & immortalitate consecrant: quam etiam si facilè possint, nolint tamen imitando consequi. Prædicatur à nostris, & mea sententia optimè D. Martinus, quòd hominem paupertate & vi hyemis planè confectum parte vestis liberaliter concessa recrearit. Hoc tam peæclarum facinus si quis ex nostris in populi corona faceret, ab omnibus opinor rideatur. Talium virorum exempla quotidie in tectis nostris versantur. quàm benignè, quamque hospitaliter erga suos se gesserint, domestica monumen

menta nos ignorare non sinunt. Sed tamen in ea opinatione sumus vt non tantùm ad res tam præclaras accedere, & iisdem beneficiis de nostro homines demereri non velimus, sed sit nobis molestißimum parem illis rationem ascribere, quorum opes non Christus tantum, sed etiam Ecclesia recens fidei nostræ commendauit. Itaque maiorem in dies ex libertate cuiusdam mendici voluptatis fructum capio, qui cum præsente me sordidatus & supplex ab Ecclesiastico homine diuite precibus cõtenderet, vt illius opibus in summa sua paupertate tegeretur: is vbi primùm se nihil proficere perspexit, iam non vt reus aut pullatus, sed quasi quidam magister morum diuitem illum seuerißimè increpauit: nihil se quod non suum esset petere asseurans, Tibi, inquiens, saluis legibus purpura & vestibus oloberis indui, diffluere deliciis, & Christi patrimonio ad lasciuiam abuti poßit licere: nos autem pauperes, quorum salus & Domino iucunda est, & vobis etiam commendata, fame & vulneribus oppressos, iacere: ex vobis autem reperiri neminem, qui diuitiis suis rationes tam afflictas & tantam calamitatẽ solari velit.

In Heſiodum.

Dij laboribus omnia vendunt.

Dic Aſcræe ſenex, quæ lentæ inſomnia noctis
Tam citò Pieriam te docuere chelym?
Sicne repentinum te Caſtalis vnde poëtam
Fecit, & Aonij ferre trophæa chori?
Sicne licet nobis ſpatiantibus eſſe peritis?
An cuius pauo Pythagoræus adeſt?
Dij ſolis almas vendunt ſudoribus artes:
Non alio eloquium Palladis eſſe licet.

ALIVD.

Qui ſibi Cecropiæ quærit monimenta Sophiæ.
Et clara Aetherei ſydera noſſe poli:
Temporáque, & cauſas fugientis cernere lunæ
Et tota Auſoniæ diſcere iura togæ:
Non Crœſi ingentes loculi, non Perſica gaza
Caſtalias potis eſt ſollicitare deas:
Sola labor gratæ confert compendia palmæ,
Sedat & immodicæ pocula larga ſitis.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

HESIODVM vetuſtiſsimum poëtam accepimus cõfectis apud Heliconẽ aliquot ſpatiis, poëtã repẽtè euaſiſſe. Et Enni⁹ ipſe Homeri animã per quietẽ in corpus ſuũ infuſam eſſe prædicabat. Vetus enim fuit, & iã ab antiquis ducta tẽporibus opinio, animas poſtquã his ereptæ vinculis in cęlũ euolauerãt, iterũ deorũ immortaliũ iuſſu in corpora migrare. Cuius ſentẽtiæ Pytagoras ſummus philoſophus princeps fuit. Verũ quem tandem exiſtimamus tãtùm gratia & authoritate apud Dominũ valuiſſe, vt nullis vigiliis ſuis, nullo ſtudio & tãquã aliud agẽs, artibus iis quæ cognitione percipi poſſunt, omnibus inſtructiſsimus euaſerit. Salomonẽ quidẽ referũt hiſtorię rerũ diuinarũ & humanarũ notitia à Domino auctũ eſſe: tãtaq; fuit in homine illo rerũ varietas, vt de omnibus quę in diſceptationẽ cadere poſſunt & natura rerũ cõtinẽtur, ſciẽtiſsimè diſputaret. Sed hoc Salomõi, cui⁹ gloria Deo gratiſsima erat, licuit: nobis forſitã, quib⁹ pau

pertatis & rerum externarum despicientiæ partes à Christo attributæ sunt, non licebit. Itaque qui ita animo est affectus, vt nihil sit quòd malit quàm se quam doctissimum esse, vix temerè ad rerum magnarum cognitionem productus esse poterit, nisi omni studio, opera, contentione in eam partem incũbat. Nam si eos meminisse lubet, à quibus præclara illa literarum monumenta ad nos deuenerunt, quis illorum non impiger, quis non diligentia planè incredibili in libris animum suum defigebat? Plinium, eum qui libros naturalis historiæ conscripsit dixisse accepimus, „ omne tem„ pus perire, quod non studiis impenderetur. Et philosophi, cùm sibi persuaderent rerum magnarum scientiam sine summis laboribus percipi non posse, doctrinæ studia nunquam intermiserunt, & ad extremam senectutem in gymnasiis suis garrierunt. Nam & Isocrates eum librum qui Panathenaicus dicitur, quarto & nonagesimo ætatis anno scripsisse fertur. Neque Gorgiam Leontinum, qui centum & septem compleuit annos, ætatis progressus à studiorum dimicatione reuocauit. In quibus, si Græcus & ea conditione vir, vt de omni re quæcunque proponeretur se ornatissimè dicturum prædicaret, tantum operæ posuit: quis tandem per noctis insomnium doctrina excellens esse poterit? Sed tamen homines quidam tanta celeritate quæ discuntur arripiunt, vt non tam primum scire, quàm reminisci videantur. Qui autem ea sunt animi tarditate, vt nisi serò, & inuita quòd aiunt, Mineruа aliquid in studiis promoueant,

mouea nt,contentius in opere ſunt,ſed ediſcũt tamen: neque enim quicquam eſt quod labore non ſimus aſſecuti,& ſi intenderis ingenium valet. Et multos audiuimus imperatores, qui in rebus planè exulceratis tanta fiducia ſunt elati, vt ea oppida,quæ vel opere ipſo, vel loci natura expugnari non poterãt,labore & diuturnitate obſidionis capere ſe poſſe nõ deſperarent: quorũ tantùm valebat audacia, vt ſæpiſsimè cõtra opinionẽ hominũ prçclariſsimas victoriasdomũ referrent.

Simulachrum trium Gratiarum, Aglaiæ, Euphrosines & Thaliæ.

In amicitiam hodiernam, hoc eſt, vſque ad pecuniam excluſiuè.

Quiſquis amas Charitũ præſtantia dona ſororũ
Subſidióque tuos expetis eſſe tibi.
Ciuibus obſequere, & ſtudijs te dede tuorum.
In meritis laus eſt non tenuiſſe malum.

ALIVD.

Túne verecunda pingis Polyclete tabella
Artifici Charitum corpora nuda manu?
Cur non Aßyrio ſpectatur Aglaia cocco?
Et comites cur non byßina palla tegit?
Hæc ſunt ſynceræ fulgentia ſtemmata mentis,
Quæ ſua dum confert omnia, nuda manet,
Anteit vna, duæ retrò veſtigia figunt:
Sic debet meritum gratia bina ſequi.
O quantum antiquo iam nunc deceßit honeſto?
Quis nequeat noſtra de pietate queri?
Nanque ſocer genero ſiclum vix mutuat vnum,
Ni traiectitium ſentiat ille lucrum.

TRes gratias, præclarissimum post homines natos retinendæ nos inter nos societatis monimentũ, nobis poëtæ in fabulis reliquerunt: quorum solertiam pictores imitati, aditum hominibus ad ea officia diligenter colenda aperuerunt, quibus humanæ vitæ splendor & honestas cerni solet. Nam in tabulis semper nudæ exprimuntur, & ea forma, vt vna aduerso vultu procedere, aliæ autem auersæ subsequi videantur. Quæ res non tantum ad referendam gratiam, & ad bene merendum de eo à quo primùm beneficio aucti sumus, animos nostros incitare debet, sed ad omne pietatis & obsequij genus reddere paratiores. Quanquam enim ad φιλαυτίαν & amorem quẽ primùm in nobis natura peperit, consentaneum minime videatur, tantùm de tuo largiri vt postea alieno indigeas: est tamen & Charitum naturæ & Euangelicis nostris præceptis perquam accommodatum de dimenso tuo detrahere, vt alterius infirmitatem opibus tuis leues. Si enim non pauperum tantùm, sed æqualium nostrorum fortuna tantopere nobis à lege commendatur, vt præter officium facere videatur, qui magis se quàm proximum beneuolentia fuerit complexus: grauiter opinor sit arguendus, qui proximum in aduersis rebus non adiuuerit. Nam angustè rebus tuis vti, vt aliorum tenuitati sis officiosior, liberale & Christianum est: eæque solæ res extra fortunam esse à poëta memorantur, quas amicis lubens contuleris: neque vnquã pecunia apud nos magis in numerato & præsens est dicenda, quàm cum beneuolè necessariis & egenti

egẽtibus ſuppeditatur. Cũ enim aduenerit moriẽdi tẽpus, & vitæ & fortunis cedendum eſt: ea autẽ » ſola tua ſunt benefacta quæ in alios collocaris. Ne » que enim quicquam eſt principi illi Deo infeſtius quàm res eas quas ſumma ſua beneuolentia & benignitate nobis conceſsit, tam clauſas & obſignatas tenere, vt neque domini qui eas tenet, neq; cæterorum vtilitatibus inſeruiant. Sed quam à Deo acceperimus, eadem illi referenda gratia eſt: maximéque erit enitendum vt pauperibus rem gratam faciamus: quibus ſi quid præſtitum eſt, tanquam ſibi collatum Deus rationibus ſuis infert. Quia autem nullum eſt officium referenda gratia magis neceſſarium, in eo genere primũ pictorum in pingendis gratiis ſagacitatẽ ſequemur, deinde & Heſiodũ authorẽ adhibebimus, qui iubet aut eadem » menſura referendum eſſe beneficium, aut etiã ma- » iore ſi modo facultates noſtræ largiantur. Sed » quia homini pudenti & bene informato moleſtũ eſt ab illo aliquid contendere, cui aliquando fuerit officioſus, ei qui primùm beneficio prouocatus eſt, erit videndum, qua in re, ab amico beneficiũ ſuũ deſyderari poſsit: neque enim in eo quod vltro facere debet interpellatio expectanda eſt: illudque amicitiæ & petentis verecundiæ erit tribuendum, ne non tam is rogare obſequium, quàm vetus debitum exigere videri poſsit.

Contr

Contrarium priori.

Ερμώνιο` χάρις.

Quid tibi nobiſcũ eſt furioſo Hermonia vultu,
Cui dextra ſemper trita lacerna tegit?
Cuique rapax leuæ medios ſupereminet vngue
Polipus, ingrati ſigna ſupercilij.
Hinc effer ſcelerata pedem, teq́ abde tenebris,
Nec tibi ſit tota dictus in vrbe locus.
Num ſatis eſt mentis generoſa inſignia Gallæ
Tam ſubito calabris contemeraſſe notis?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

HERMONIAM gratiam iis quas ſuperius memorauimus veteres ex-aduerſo poſuerunt: ex cuius opinor officina capitalis illa vox eſt profecta, quæ ſeipſum omni officio & ſtudio complecti, eam demum ſummam & bene conſtitutam charitatem eſſe cenſet. Illi nihil vnquam probari potuit, niſi quod cum priuata vtilitate ratione̅ coniunctã habet: & ei cum præſtantiſsimis virtutibus, quæ homines ad mutua benefacta exuſcitãt æterna prope eſt diſſociatio. Quia enim regalis illa Ieſu Chriſti ſentẽtia, Hoc vnũ tibi ſupereſt, vende omnia quæ habes, & ſequere me, vel ab iis qui chriſtianæ diſciplinæ principatum tenent, repudiata eſt, placuit vt de ſaluberrimi decreti abrogatione ad ſenatum referretur, tandemque populare ſenatuſconſultum factum eſt, ex quo qui commodis ſuis immorerentur, neq; de pecuniis cogitandi tempus vllum intermitterent, diligentiæ & etiã charitatis virtutiſq; omnis laudẽ ferrent. Et quemadmodum apud Ariſtophanem quidam dij, quia parum vtiles è ciuitate eiiciũtur: ita noſtri eas virtutes quæ ſine aliqua patrimonij iactura explicari nequeũt, reliquarũ ordine mouẽt, & quaſi ſtipẽdiis expungũt. Quorum cupiditati eò minus iudicio optimorum mos ſit gerendus, quòd non tantùm in eo genere offendunt, ſed facinus ſuum honeſtatis patrimonio conãtur prætexere. Quem enim ex illo hominũ numero reperias, qui nõ eos potius inuidos, qui iſta damnant, quàm cæteros qui approbãt ſtultos & demẽtes arbitretur.

Apud necessarios suos in creditum ire pro scelere habent, quasi ea re filiorum causa fiat deterior in quo non vident homines inepti, nullum patrimonium præstantius à patribus filiis relinqui posse, amicitia & necessitudine, ex qua sæpissimè filii maiores quàm ex paternis bonis fructus capiunt. Se & Christianos & viros bonos appellari volũt, Christianas autem actiones ne attingũt quidem. In beneficiis collocandis fortunã ipsam, non mores aut genus sequuntur: quod eum qui aut bene moratus, aut consanguineus est, satis insita illa bonitate aut coniunctionis vinculo ad illorum compendia incitatus sit futurus. Apud eos gloriosum est citò rem facere, & ipso momento ex paupere diuitẽ apparere: quod tamẽ ex eis qui inter Ethnicos sapientes habiti sunt, laudabile duxit nemo: qui autem pauco contenti viuunt, quia illis forsitan ad rem suam locupletandam de foro adiumenta desunt, & stolidi & ignari nominantur.

Ad Tenediam ſecurim.

Tribunal boni iudicis.

Prodigioſa vides Tenedæ tormenta ſecuris,
Quam vigil aduerſo Rege viator habet:
Illa patronorum mendacia ſtulta coercet,
Et captis reſecat crimina pignoribus:
Imperat & poſitis rabioſa ſilentia multis,
Incœptiſque iubet litibus eſſe modum:
Condignáſque frequẽs adfert ad iurgia pœnas,
Sic omnis ſenſim cauſa ſopita manet.

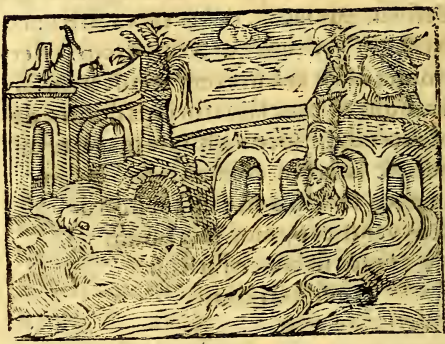
NARRATIO PHILOSOPHICA.

IN Tenedo Hellesponti insula longè celeberrima, nunquam reges forum egisse memorantur, nisi adesset lictor cũ securi, qui iudicantis maiestatem apud eos qui se vadimonio stitissent, tueretur. Nam & si Agesilaus qui apud Spartam magna cum laude imperauit, principem beneuolentia magis inter suos septum esse debere, quàm armis existimauerit: tamen cùm nihil sit tam sanctũ quod non hominum violet audacia: est mea quidem sententia iudiciorum dignitati summè consentaneum, eos metu supplicij petulantia summo ueri, qui loci religione & sedentis dignitate in officio nequeunt retineri. Itaque sapienter veteres lege lata minoribus magistratibus modicam coërcitionem detulerunt, quasi sine ea iurisdicẽdi munus diutius stare non posset. Iam verò is est nostrarum rerum status, vt quem locum maiore & obseruantia & cultu honorandum esse maiores statuerunt, is certè turbulentissimis & importunitatis plenissimus appareat. Qua enim fronte, qua verecundia, quo vultu in agendis causis versantur illi qui procuratores nominantur? Nam, vt omittam fidem (qua tamen vna iudiciorum authoritas maximè continetur) quid illis hominibus in dicenda causa petulantius, quid magis importunum & loquax? ita verò dicunt vt non precario, sed vi & armis in præclaram illam sedem venisse videantur: in mala causa ita plerunque quiritant, vt nõ æquitatis comparatione, sed strepitu & clamore disceptari quæstio videatur. Eas lites quas vel ipso nomine

mine ex inuidia laborare animaduertunt, ita tran ſigunt, vt nihil niſi per contumaciam & eremodicium cum aduerſario gerant. In quo tantum calliditate & aſtutia valent, vt etiam eos qui præſentes liti adſunt, quaſi defuerint condemnatos faciant. Quorum eò capitaliòr eſt improbitas, quòd is locus quem maiores ſacrum, & qui ei præeſſent ſacroſanctos magiſtratus appellauerunt, iſtis dolis omnino deformatus iacet. cuius tanta fuit apud Romanos religio, vt eum qui altius in curia ſternutaſſet, multa dicta in carcerem coniicerent. Neque enim rabulis & proclamatoribus de foro debet dari ad dicendum locus: quique magis firmitate vocis & laterum contentione, quàm momento rationis ad cauſam inſtructus venit, ei opinor plurimum iudex ſit conceſſurus, ſi conſilium dimiſerit.

In veterem morem.

Contra parentes qui filios ſine iudi
cio in monaſteria coniiciunt.

Filius ex alto grandæuum ponte parentem,
In rapidas quondam præcipitabat aquas.
Sed nunc in miſeros reiecta eſt alea natos,
Et patrias norunt in ſua fata manus:
Anne quod inuitos in clauſtra immania natos
Subrigida impellunt religione patres?
Súbque feris cogunt traducere legibus æuum,
Et quaſi piſtrini voluere pondus iners?

NARRATIO PHILOSOPHICA.

NEc verò illud omittendum puto, quod & præsentis Christianorum luctus indiciũ est, & præteritæ calamitatis significatio, ad eum statum res nostras consiitisse, vt deliberatius multò ad stipulationem rerumque contractarum negotia, quàm ad vota religionis nuncupanda accedamus. Nam qui res mancipij emunt, aut pecuniam ad fœnus collocant, non prius negotium transigunt, quàm rei quæ in contractum venit cõditionem, & debitoris qualitatem accuratè perspexerint: at in monasteriis capessendis, tantus plerunque est nostrorum hominum impetus, tanta voluntatis incitatio, vt re sæpe non quæsita eò se cõpingant, vnde aliquando sese vellent explicari. Ac profectò diu est deliberandum quod sit semel statuendum, neque longa voluntatis permansio in eo esse potest, quod temere & sine iudicio sis aggressus. Sed tamen temeritatis suæ pensum ferant, & de se ipsi querantur tantùm qui se scienter necessitate voti alligarunt. Qui autem ea sunt ætate vt de bonis aut fugiendis iudicium ipsi ferre nõ possint, & in honesti & turpis delectu omnino cæcutiant, non videantur in culpa esse, si iussu & seueritate parentum adducti ei se vitæ generi addixerint. Incredibile profectò immanitatis exemplum, tam parum filio patrem prospectum velle, vt id ab eo exigat, quod ipse sibi in vita præstare non potuit. Neque verò mea sententia quicquã sceleratius in vniuersa Christianorum communitate dici potest, quàm quòd inter nos vulgo audi-

tur,ab aliquo parente, filium vnum aut plures in monaſterium elocatos eſſe.Indigna certe Chriſtiana religione ſententia:non enim aptè neque ad decorum accommodatè dicitur, Pater filium ſuum monaſterio deuouit:ſed & melius & ad voti naturaru ornatius,filius ex politica ad monaſticam vitam diſceſsionem fecit.Nã ſi in his quæ facti ſunt ex Iuriſconſultorum ſententia patria poteſtas nõ cernitur,ſi qui monaſterio ſeobligãt,põtificali authoritate ab imperio patris abſoluuntur, quid eſt quod in religioſa vita attingenda plus momenti & ponderis paternis iuſsis quàm liberorum volũtati tribuatur.Non enim ex patris aut cuiuſquam alterius vindicis aurhoritate ingreſſus ille metiendus eſt,ſed eius qui in illa vita ſibi ſeneſcendum eſſe putauerit,voluntas erit ponderanda, qui ſi ſe totis animis tali ſolitudini velit applicare,verendum opinor nõ erit,ne non Deo propitio & laudatore id feciſſe iudicetur. Non eſt verò conſentaneum quoſdam aliorum cauſæ tam parum æquos eſſe, vt vitæ ſuæ felicitatem in viola & roſa ponant, in cæteris autem vitam beatam etiã in taurum Phalaridis putent deſcenſuram. Et quæ tanta eſt iniuſtitia, vt qui ægrè in matrimonio pudicitiæ leges ſeruauerit,alios in cœlibatu velit eſſe continentes. Quæ non eò à nobis dicuntur,vt eos qui ſe à negotiis popularibus ad illud vitę otiũ contulerunt,de ſententia decucam. Belliſsimè enim cũ eo videtur agi,qui ex Pauli conſilio animũ ſuum ab hac forenſi vita, tãquam ab aliquo libidinis ſcopulo,ad cœlibatum appulerit: ſed patribus venia danda non

eſt

eſt,qui vel imprudentes vel etiam inuitos liberos ſuos eo nexu deuinciũt: quaſi verò Deum optimũ maximum in conſiliũ adbibuerint,qui ſolus quos voluerit beneficio continentiæ augere poteſt. Ac ſanè finem nunquam inueniet cupiditas,cuius nota ſi qua nobis impacta eſt, facilè omnes pietatis & iuſtitiæ leges ex animis noſtris delet & diſpungit. Ex qua & illa labes nomini Chriſtiano inuſta eſt,vt qui patrimonium ſuum cumulatius facere volunt,& nonnullis filiabus conditionem ampliorem quærere, cæteras in monaſteria coniiciant. In quo turpe & flagitioſum eſt tantùm quæſtu & lucro retineri,vt filiorum ſalus futura vita negligatur. Sed hæc fortaſſe fruſtra apud eos,qui comparatione pecuniæ non habent quod laudare poſſint.

In Lisymachum.

In eos qui diuitiarũ dulcedine deliniti ad Ecclesiæ gubernacula accedũt.

Empta placet multis funesta clade voluptas.
Et magnò interdum pœnituisse licet.
Disce ergo, & tristes veterũ reminiscere casus,
Quos latuit verus posteritatis honos.

ALIVD.

Lisymachus sitiens sæuo se dedidit hosti,
Posset vt irriguo fonte leuare sitim:
Qui postquam expleuit largo præcordia potu,
Dicitur his lachrimãs v rba dedisse modis:
O decies, breuitate sui miseranda voluptas,
Cuius in exortu tam citò finis adest.
Tē ne amens tam torquet opum vesana libido,
Quas nec aquis pretio dixeris esse pares,
Vt cleri in numeros venias, & muneris impar
Des consanguineo nomina pontifici:
Dum tu diuini speras insignia fundi,
Et patrui sacras iam morientis opes:
Queis sine sæua ferox in prælia principis isses,
Aut vxor votis esset amica tuis:
Quamuis hoc etiam nobiscum pignore certes,
Vt iam tota tuo manzere terra fluat.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

SAPIENTER maximus ille eloquendi magiſter Appollonius Molo,qui quanquam mercede doceret , non patiebatur tamen diſcipulos apud ſe operam perdere,ſed vnumquenque ad id quo naturæ ductu ferebatur,dimittebat:fruſtra enim animi neruos intenderis ſi natura & ingenij vis non ſuffragatur. Sed quemadmodum terra non ad omnem ſeminis rationem ſeſe accommodat:ita nec hominum animi ad omnes artes capeſſendas parati ſunt. In ſemine igitur ſpargendo agricolæ , & in ſcientiis edocendis magiſtri naturam & mores explorabunt : homines autem in opere Eccleſiaſtico & ſacris faciendis occupati, propenſitatem naturæ ductumque ſuum non videbunt ? quorum humeris nititur communis ſalus,quorum deſcriptione leges, æqui & boni ſtudia,ciuium æqualitas,religio,virtus omnis , denique & totius reipublicæ nerui continētur.in quorum tutela pacis ornamenta iacēt,& quibus quaſi ducibus inimicorum iniurias à capite noſtro propulſamus. Qui Dei optimi maximi auſpiciis & renuntiatione,orbis teræ prouinciam cum imperio ſunt ſortiti , vt de pietate & iuſtitia inter homines ſoli ſtatuerent , his honeſtum eſſe poſsit in petendis eccleſiæ magiſtratibus , & vitæ genere deligendo cupiditatem & ambitionem potius, qnàm naturam ſequi. Quòd ſi ex Pauli ſententia,nemo dignitatem in eccleſia prenſare debet,

niſi

nisi vocatu summi Dei, vt de præstantissimo illo „
sacerdote Aaron vetera scripta testantur: quæ tanta in hominibus nostris honorum appetitio est, vt auaritia cæterisque animi ægrotationibus perturbati, se in ea munera vitæ compingant, quæ nisi à summis & laudatis viris non possunt explicari. Quòd si tantùm ex auaritia & cupiditate laborant, vt inter maximas opum lenitates salutem suam (qua nihil homini commendatius esse debet) aspernentur: quæso ne in eandem necis perniciem vocent eos qui infirmitate consilij minus sibi possunt prospicere. Quot enim homines rerum agendarum imperitos, & de via longè aberrantes in populo reperias, qui si aliquem ex his quibus procuratio rerum diuinarum data est, virum bonum & de ciuium salute vigilantem nacti fuerint, non facilè ad rectam rationis & officiorũ omniũ normam dirigi possint. At forsitã in officio nõ esse, & ea negligere quę gerere curareque debeas, moribus nostris leuissima culpa est, nisi ad tantam negligentiam etiam improbitatis multorumque scelerum accederet infamia. Hæc certè qui tolerant perniciosissimum quiddam inducunt in ecclesiam, vt neque contracta ex antecedentibus vitiis labes abstergi, neque res tam inclinata vnquã attolli possit. Ex his opinor magnorum hominum de religione controuersiæ, ex his bella intestina, ex his maximæ tẽpestates in populo Christiano semper acciderũt. Nam quæ tanta Dei beneuolentia erga nos esse po-

test

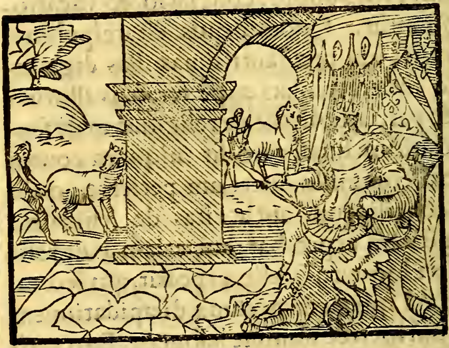
test,nisi vulgaris?quæ placabilitatis signa nisi obscura?An verò eum populum benignitate & largissimis officiis suis complectatur Dominus, in quo qui deprecatores ex lege sunt,ad ipsas deprecationes omnium flagitiorum turpitudinem adiungunt ? Quid, qui ad decretas more institutoq; maiorum supplicationes non sit venturus,nisi pecuniæ & præbitionis expectatione,is ne apud Deũ immortalem in iis orationibus, ad quas pro populo erit assumptus,voluntate & gratia valere poterit?Sed non est consentaneum in sacris faciendis cupiditatem & auaritiam adhibere.Nam (vt inquit Dominus)ἐὰν τὸ ἅλας μωρανθῇ,ἐν τίνι ἁλισθήσεται?Et si ij,quorum pietate & precibus ira Dei, tanquam aliqua machinatione ad beneuolentiam contorquenda est,malè actæ vitæ conscientia cruciantur,in quo tandem spes salutis erit collocanda? Et si qui legum authoritate & bonorum omnium suffragiis oratores apud Deum sunt electi, in tanta vitæ indignitate versantur, vt ipsi pro se dicere reformident,quidnam illi in aliorum causa assequi se posse confidant? Verùm quia peccandi necessitas nescio quo fato hominibus attributa est,iis opinor ignoscendum erit,qui ipsi domestica testatione sese reos non diffitentur : sed qui furtis religionum,auaritia,reliquisque sceleribus impuri,non tantum se de reis eximunt,sed eos qui contra statuerint hæreticos audent nominare, nõ video sanè quodnam rei tam contemeratæ & infami patrocinium afferatur. Demosthenes quidẽ non tã sua quàm reipublicæ causa Philippo Maced

cedonũ regi infenſus,dicere ſolebat πυθίαν φιλιπ- „ πίζειν:quòd in exponendis Appollinis Delphici reſponſis,pecunia ſe à Philippo oppugnari pateretur, & ab eo religionis calumniam contra Athenienſes deduceret. Ita quidam homines (nollem certè noſtros) quia ampliſsimis ſacerdotiis aucti religionis principatũ tenẽt, Euãgelicæ legis authoritatem ad ſcelerum ſuorum prætextum traducunt,& illo veluti caduceo ſordes ſuas non impunitate ſolùm, ſed honore, congiario & vacatione perſequuntur. Quòd ſi quis eſt reipublicæ amantiſsimus, qui præſtantiſsimas illas dignitates nefario ſcelere violari ægrè ferat, is illorum ſententia & patriæ hoſtis & de religione malè ſentiens iudicabitur: quaſi verò ſit iniquum contra eos de ſacro commiſſo querelam perferre, quos veterum conciliorum authoritas de leuiſsimis noxis ad pœnam expetebat: aut etiam is de religione temere loquutus iudicari poſsit,qui ſcorta, qui auaritiam,qui ſacræ pecuniæ dilapidationem maleficiorum loco & nomine habuerit. Ego verò ſi qui cum vitiis & ſceleratis prælio decertant, & miſeri & hæretici ſunt,in illo equo cum hæreticis viris includi non recuſabo. Poteſt verò tam præclaræ ſententiæ ſocietas turpis eſſe?poſſunt qui de pœnitentia & cæteris virtutibus decreta ferunt, impij nominari? iis denique mors calamitoſa & terribilis eſſe poſsit,qui pro re tam egregia vitam conſtanter perfuderint?

In

Exemplum ſapientis & ſtulti.

Longinquitas temporis adfert. omnia

Vir ſapiens caudam paulatim vellit equinam
Quam non vna ſemel vis ſuperare poteſt.
Tẽpus edax, variuſq; labos tibi cũcta repẽdet:
Aude igitur, nec ſpe deiiciare tua.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PRAECLARA certè illa à veteribus vſurpata ſententia, par eſſe omnes omnia experiri, qui „ res magnas & magnopere expetendas concupie- „ runt. Sed tamẽ in iis qui deſperatione minimè debilitati illud curſum tenere ſolent, varij ſæpe & mutabiles caſus acciderunt. neque enim magna ſequentem ſatis eſt ſpe aſſequendi non deiici: ſed ea præparatio adhibenda eſt, ex qua non omnino incerta potiundi expectatio conſequatur. Nõnulli autem ſunt qui quanquam à rebus magnis difficultate non poſſent remoueri, quia tamen ea ſibi non deligebant, quæ ad potiundum accommodatam & coniunctam rationem habent, ſæpiſsimè in media contentione reſtiterunt. Nam & aliquæ ſunt res, quæ primo impetu neque diligentia, neque labore teneri poſſunt: eædem beneficio temporis & patientia facilè ſuperantur. In his adipiſcendis ſi quis tam malè de rebus iudicat, vt neque euentum ſuſtinere, neque deſyderium ſuum aliqua ſpe lenire poſsit, plerunque accidit vt temeritatis ſuæ pœnas luat. at verò & alia ſunt permulta, in quibus niſi prima aggreſsione animum intenderis, eas non ſis adepturus. In his omnibus qui acres officiorum diſceptatores eſſe volunt, iudicium adhibebunt, vt quoties res ita poſtulabit, vel rem celeritate incredibili exequantur, aut in laxiorem diem negotium trahant. Cn. quidem Pompeius vir omnis memoriæ & omnium ſæculorum princeps, Caium Cæſarẽ in Macedonia pugna memorabili fuderat, & vel ipſius Cæſaris teſtimo

ſtimonio bellum ciuile penè confecerat, ſi in tam proſpera fortuna hoſtium reliquias eſſet perſecutus. Sed præſtantiſsimo imperatori vincere parua
" quidem res eſt, niſi etiam victoria vti poſsit. Itaq;
" miſera illa prælij Pharſalici fortuna conſecuta eſt, & Pompeij direpta caſtra: hacque vna plaga accepta populi Romani maieſtas & ſplendor concidit. In eo prælio Pompeium ſuis ferunt edixiſſe, quod etiam ab ipſis Lacedæmoniis ſæpiſsimè factum accepimus, vt impetum inimicorum, & primos illos motus patiendo ſuſtinerent, & quoad eius fieri poſſet à ſuo capite depellerent: ſe autem ad nocendum ſeruarent, cum aduerſa acies penè defeſſa & labore confecta videretur. Quod tamen C. Cæſar neque probat, neque à Pompeio ſummo imperatore edictum eſſe exiſtimat. Eſt enim, vt
" inquit ille, quædam incitatio atque alacritas in
" nobis quæ ſtudio pugnæ ducitur. Hanc non re-
" ſtinguere, ſed inflammare imperatores debent.
" Contra verò Carolus is, qui ad deditionem compulſa Ioanna regina Neapolim & vtranque Siciliam occupauit, Ludouicum Andem cum maximo exercitu venientem fugiendo fregit, neque cũ eo intempeſtiuè bellum committendum eſſe exiſtimauit, quem aliquando temporis longinquitas eſſet oppreſſura: neque vnquam adduci potuit vt in eum acies ſuas explicaret, quem patientia frangi poſſe non diffidebat.

In virgam Palladis.

Scientiam ditare.

Virgula, Cecropiæ quondam sacrata Mineruæ
Fertur Amalthæa plura dedisse capra.
Eius enim optatis succedent omnia votis,
Cuius in acceptum se dabit illa sinum.
Illam Neritium fractum labentibus annis,
Ad pubertatem restituisse ferunt.
Quisquis Palladias totis quinquatribus artes
Emit, & Aonij pocula sacra iugi,
Huic nil deesse potest, hunc pleno copia cornu
Imperat Attallica conditione frui.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

OPTIME certè & ad rerum maximarũ diuturnitatem accõmodatiſsimè machinata eſt natura, vt in quibus rebus multum operæ & laboris impendimus, in his mirifici vtilitatis & commodorum fructus conſequantur. Quæ res ad leuationem vigiliarum, quibus qui in ſtudiorum curſu verſantur ſeipſos conficiunt, magnopere valitura eſt. Quis enim tam parum ſui memor à natura eſt effectus, quem non aliquando in ſtudiorum contentione præmiorum & dignitatum ceperit expectatio? Quis tot noctes & dies commodorum magnitudine non ſarciat? Nam nec mea ſententia principes illi Philoſophi, qui quondam doctrinæ ſtudiis nomen ſibi immortale pepererunt, tantum in gymnaſiis contendiſſent, niſi ad ipſam gloriam, vtilitatis ratio acceſsiſſet. Quot verò exiſtimamus ſpe lucri maiores ad nauandam in literis operam eſſe factos? Nã & Plato, qui primus nouum & perfectum eloquendi genus ad Philoſophiam attuliſſe fertur, non exiſtimauit à dignitate & Platonis & Philoſophi alienum eſſe, ſi clientelis foroq; Dionis & Dionyſij tyrannorum vteretur: paucique ſunt tam duriter Stoici, qui ſummorum regum & principum liberalitatem defugerint. Optima igitur ratione in eo conſilio quod turbulentiſsimis Eccleſiæ temporibus Baſileæ habitum eſt, decreuit conuentus frequẽs, vt ij ſoli ad beneficia & magiſtratus ordinatum in eccleſia petendos vocarentur, qui vel Theologiæ, Iuriſq; ſtudiis, vel humanioribus literis præſtantes haberentur.

tur: quod etiam memoria nostra conuentorum fide præstita, inter sedem & Regnum confirmatum est. Vt ij ex quorum ludo principes viri ad reipublicæ gubernacula aptiores esse solent, fructum aliquem caperent contentionis & operæ suæ. Sed tamen quotus quisque est qui in beneficiorum designatione facienda, non magis affinitatis & amicitiæ, quàm virtutis & scientiæ causam sequatur: quiq; non potius ex domo histrionem aut corum, quàm eruditum hominem de ludo instituat? Bene enim se rem habere putāt, si quibus auspiciis in eas dignitates aliquando sunt adlecti, iisdem cæteri homines illorū authoritate magistratus ineant.

In oraculum Appollinis Sybarithis redditum.

Deus dignitatis & gloriæ ſuæ retinẽs.

Sybaris arcanas cupiens cognoſcere cauſas,
Fatidicos fertur conſuluiſſe deos:
Auditũ ex tripode eſt, aderit tũ terminus vrbis
Et cadet infeſto cuſpide gentis honos,
Quum plebs diuinos mortalibus addet honores,
Et quum homine incipiet vilior eſſe Deus.
Impie quid properas homines æquare Tonanti?
Te docet extremo Sybaris vſa malo.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

PERNICIOSVM & infame genus eorum hominum Paulus existimauit, qui cum anniuersarios syderum astrorúmque motus, cælestiaque ipsa contuentes præstantissimis testimoniis maiestatem Dei sibi perspectam cognitamque habuissent, tam se naturæ immutarunt suæ, vt in hæreditatem gloriæ, quam solam Dominus amplitudini suæ propriam esse iudicauit, homines deducere non formident. Quæ enim vlla hominibus cum Deo optimo maximo laudis societas esse potest, nisi leonina? vt cum omnia summa de Deo prædicaris, nulla vel minima pars ad hominē traduci possit. Et certè per Esaiam Dominus velut testatò prædicauit, se gloriam suam alteri non daturum. Quis enim tam parum sacra monumenta cognitione attigit, qui nō videret aliquando Deū gloriç suæ tam Zelotem esse, vt alium in possessionem illam venire temere non sit passurus? Magistratibus quidem & iis quos fortuna in amplissimos dignitatum euexit gradus honorem tribuere, & ethnicis & Christianis iubemur decretis. Nā Mariæ sorori Mosis, quòd cōtra fratrem silentiarium Domini liberius esset locuta, ex continenti pœna temeritatis à Domino constituta est. Et pueri qui Helisæo cum Iocis & risu obuiam processerant, à canibus discerpti sunt. Census verò qui à populo regibus inferretur, à Samuele iussu Domini descriptio facta est, vt omnibus notum esset eos quos Deus tantis dignitatum insignibus decorauit, à nobis quoque summa obseruantia coli debe-

re. Sed tamen si qui sint inter nostros tam minuti Philosophi, vt Deum & principes viros eodem honoris concludant loco, tales insanos & dementes impunè quiuis iudicauerit.

Quid enim, inquit poëta ingeniosus, *sibi cedere de se Non posit, cum laudatur diis æqua potestas?*

Iam igitur qui in aulis degunt, maximam se gratiam apud principes inituros sperant, si eos diuinis laudibus socios ascribant. Ridiculum certè mentiēdi genus ea ipsa comminisci, quibus naturæ, senectutis & valetudinis incommoda penitus repugnant: quorúmque veritas tot rerum & euentorum periculis perspici cognoscique potest. Placet igitur Philippus ille rex Macedonum apud Lucianum, qui Alexandro filio pro summo flagitio ponit, quòd is rerum gestarum magnitudine elatus diuinos honores sibi decerni & haberi passus esset: cum tamen antea in bello vulnere accepto lacrymarum vim minimè tenere potuisset. quæ res à Dei præstantia aliena est. Ciuitas quidem Sybaritharum, cùm rebus secundis vteretur, quid Reip. euenturum esset oraculum sciscitatum venit: cui responsum est, ciuitatem omnino labefactatū iri, cum is honos quem diis immortalibus maiores tribuerant, ad homines transferretur. Qua enim re animum Dei à nobis magis alienari posse arbitramur, quàm illius maiestatem tam apud nos obliuione sopitā iacere, vt humanam imbecillitatē ad præstantissimum illud numen deducamus? Neque verò Diagoram Melium, Theodorum Cyrenaicum, & eius generis homines, si modo sunt alij, qui

qui Deum omnino esse negauerunt, existimem ciuitatibus suis capitaliores vnquam fuisse, quàm eos à quibus excellens illud & perfectum quod Deum vocant, moribus nostris exprimitur. Qui enim, quod cum summa illa æternitate perpetuò sociatum est, sermonibus suis ad alios conatur traducere, quid aliud quæso putetur effecisse, quàm vt eam mirationem, qua Deum suspicimus, nobis de manibus excutiat, & pietatē, quam erga Deum optimũ maximum in cuiusque nostrum animis vel ipsa natura peperit, penitus euellat?

In Amphionem.

Pax.

Muſicus Amphion citharam dum pectine pulſat,
Septifores Thebas condidit ad numerum:
Præſtitit hoc concors modulatæ gratia chordæ,
Mœnibus vt populum cingeret ille ferum.
Sic diuina ſtatum concordia continet vrbis,
Et ligat vnanimi barbara corda fide.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

AMPHIONEM Mercurij filium cantu & fidibus tam præſtantem fuiſſe fabulæ retulerunt, vt ſumma illa numerorum ſuauitate ſaxa raperet, eaque ad muros vrbis Thebanæ conſtruendos in locum vnum modorum flexionibus deduceret. Quam rem ideo à poëtis effictam poſsimus ſuſpicari, quòd Amphion omni eloquētiæ & prudentiæ laude cumulatus, barbaros homines & ferarum more in ſyluis degentes mœnibus ſepſerit, & ad ſocietatem vitæ reuocarit. Sed non erit meo iudicio à propoſito fabulæ alienum, ſi nouam illam Thebanæ vrbis ſtructuram ex variis æquabiliter citharæ concentibus effectam, ad ciuilem cō cordiam referamus. Vt enim ciuitates iam conſtructæ diutius in ſplendore & maieſtate eſſe non poſſunt, niſi in vnum conſpirantibus ciuium animis reſpublica temperetur: ita neque vrbes condi, niſi eorum qui ad ædificium conuenerunt, eadem ſit ratio & voluntas. Neque verò Ageſilaus aliis propugnaculis & muris firmandam eſſe ciuitatē exiſtimauit, quàm ciuium corporibus: qui ſi ſe ſummo ſtudio & conſenſu ad alicuius ſapientis voluntatem ductumque applicauerint, erit opinor factu difficile, firmiſsimis illis concordiæ præſidiis firmatam rempublicam euertere. Iam verò ne externa meditemur, cedo quibus artibus Chriſtianorum opes in Aſia conciderunt? quæ res Græcorum florentiſsimum imperium funditus deleuit? quæ vis Rhodum inſulam, oræ maritimæ oculum effodit? quæ res Othomanos Chriſtianorum

ſpoliis & triumphis tantopere decorauit? inteſti-
næ certè Chriſtianorum inter ſeſe ſimultates. Ne-
que enim vnquam Barbari illi Chriſtianos bello
laceſſendos eſſe iudicauerunt, quàm de illorũ do-
meſticis odiis certiores facti eſſent: neque prius
Mahumetes Magnus de oppugnanda Conſtanti-
nopoli conſilium cepit, quàm Europam ſuis pro-
ſtratam armis iacere perſpexiſſet. Et patrum no-
ſtrorum memoria, Gallorum imperium quod Ca
roli Magni & cæterorum regum armis florentiſ-
ſimum ad illam ætatem permanarat, popularibus
principum ſtudiis penè deletum eſt. Ex quo ſatis
efficitur, ſæpe ciuitatibus perniciosum fuiſſe pa-
rem ſummorum ciuium principatum: quò enim
quiſque animi magnitudine maximè præſtat, eò
certe gloriæ auidior eſt: quam qui appetit, vult
omnium princeps eſſe vel potius ſolus: ex quo tur
bulentiſsimæ in multis populis diſſenſiones exti-
terunt: neque enim cæteri cõſiliorum & do-
minationis in republica ſocij æquo a-
nimo ferre poſſunt, ab vno di-
ripi patrimonium to-
tius domina-
tus.

In Orpheum.

Vis eloquentię quam Euripides reginam, Ennius flexanimam appellauit.

En vt Treicius numeris & carmine vates
Permouet aurata barbara ſaxa cheli:
Vtq; arbuſta tenet cantu, platonóſque ſequẽtes,
Et ciet inſolitis peruia monſtra ſonis.
Circa homines tantùm retinet facundia nomen,
In ſua vt inuitos vota diſertus agat.
Condidit hic hominum cœtus, & mœnia primus
Artifici poſuit non violata manu.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

IN omnibus iis quæ non tantùm in rerum gubernaculis, sed in ciuitatibus condendis plurimum valuerunt, princeps semper meo iudicio eloquentia fuit. Vt enim, cùm à Romulo pastores & aduenas ad ædificandam vrbem cógregatos legimus, id eloquentia (cui cum sapientia ęterna est societas) perfectum esse suspicamur: ita illa retinendæ in repu. Romana pacis & quietis author semper fuit. Quo in loco præclarum est quod de Menenio Agrippa dici solet, cuius oratione inuidiosa illa plebis à patribus secessio reuocata est. Sulpitius quoque Gallus exercitum Romanum de lunæ defectione trepidantem & animo fractum dicendo excitauit, tantumq; eius eloquentiæ omniũ testimonio tributum est, vt potius vnius orationis tractu, quàm vi & armis victoria parta esse videretur. Idem quoque Pericli apud Athenienses ferunt contigisse: cuius oratio animos suorum ob solis obscurationem desperatione metuque fractos, recreauit. Quid verò est magnificẽtius, quàm rem eam quæ sit dictione explicanda, illustrare dicendo posse, & eorum qui audiũt animos quò velis impellere, vnde autem velis deducere? Quid magis admirabile, quàm in frequenti hominum corona, vt eo munere quod omnibus à natura commune est solus cum dignitate perfungi posse videaris? Quid verò pietatis & religionis magis proprium, quàm nefarios perditosque ciues orationis flumine ad rectam officij normam traducere? Hoc genere qui valent, quocũque orationẽ suam

appu-

appulerint,facilè efficiunt quod volũt, modo per fringunt,modo opiniones nouas inferunt, modo peruellũt insitas. Taliũ virorũ ornatum & vim dicendi admiratæ gentes, plurimum semper eloquẽtiæ tribuerunt. Itaque & ætate nostra multi in id studium diligentius incubuerũt, quod illis maximo emolumento & honori fuit: nonnullique sunt inuenti, qui quanquam penitus in iure ciuili & maiorum institutis rudes essent, tamen quia aut soli,aut cum paucis ad hanc ciuilem scientiã verba illa selecta,dicendique ornatum,& quasi vestitum attulerunt,soli prope iurisconsulti sunt habiti:& quasi in possesionem suã venissent, veteres illos iuris magistros,scholis & bibliothecis exclu serunt. In quibus magnopere laudandum est, res, quæ primùm ab eloquentibus sunt traditæ, orato ria facultate tractare: est tamen infantiæ propè simile in verborum collocatione solùm occupari, sciẽtiam autem ipsam intactam, & nulla accesione abs se cumulatam præterire. Quorum fortasse labor, eò minus in multis probabitur, quòd qui discere ius volent,nec illorum libros legẽt, quòd procul ab arte & præceptis absint,neque ea attingant, quæ in forensibus cõtrouersiis explicandis posita sunt:qui autem latinè scire expetent, & orationis flore & copia magnopere capientur,nec ad illorum scripta se conferẽt,quòd vberius & cumulatius ex libris Ciceronis & aliorum, qui plurimũ eloquentia valuerunt, desyderium suum sint expleturi.

In tempora & mores.

Mulier imperator, & mulier miles.

Tota licet fatuis ſubſit reſpublica vuluis,
Et miſera elumbes experiatur anus:
Sit ſatis excelſo facinus placuiſſe Platoni,
Forte parum eſt nobis diſplicuiſſe deis.

ALIVD.

Creditur infelix stultis respublica vuluis,
Fœmineóque amens vtitur imperio:
Bella gerit mulier, pacis quoque fœdera iurat,
Atque magistratus datque mouétque foro
Hæc quondam magno non sunt inuisa Platoni,
Si mulier secum mascula corda gerat.

PROBLEMA.

Publica si domini regerent moderamina cunni,
Fœmineúsque daret ciuica iura pudor:
Dic, an tutorem & Velleiæ legis honores
Publica res causis posit habere suis?
Forte: hinc est quòd eam violata in iura reponunt
Prætores, & ius illa minoris habet.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

FOEMINAS publicis rerum gubernaculis & imperiis omnium ferè gentium mores & edicta remouerunt: quòd in eis neque animi magnitudo, qua potissimum foris nititur ciuitatis salus neque consilium, quod in vrbanarum rerum temperatione maximam vim habet, satis præsidij & adiumenti ad constituendam rempublicam afferre posse videretur. Quid enim eo genere aut ad rē militarē ineptius, aut ad reprimendos populariū motus magis imbecillum? quid ad conseruandum publicæ dignitatis patrimonium minus accommodatum & instructum? quid porrò in ferendis decretis magis varium & multiplex? Nam & videmus eas, quæ se veterum memoria ad res gerendas applicauerunt, aut turpiter ciuitates suas lacerasse, aut eum splendorem quem à maioribus acceperant, minime sustinere potuisse. Quamuis enim Semiramis laudetur, & sit nomen eius multis scriptis decoratum, citeturque omnium Orientis ciuitatum præstantissima, & præclarissimę testis memoriæ Babylon, quam illa muro & fossa cinxit: non video tamen in quo tantopere videatur esse perhibenda, quæ florentissimum regnum stupris suis & sordibus funestauit. Iam qui reipublicæ moderationi præsunt, hoc primùm tenere debent, ne commodis suis & vtilitatibus inseruiant. At in mulierum animis auaritia tantam vim habet, vt quasi ad patrimonij amplificationē à natura creatæ solùm sint, sine lucro nullā vitam esse existiment, & plerunque in nuptiarum condi tione

tione quærenda habeant antiquius, pecuniæ quæ viro, quam viro qui pecunia indigeat desponsari. Quia tamen me ad eas mulieres quæ aliquando maximis virtutibus & præstantissimis in patriam suam benefactis claruerunt, genus quæstionis vocat, videar præter officium facere, si debitum earum virtuti testimonium non reddam. Nã & aliquot legimus, quæ in summis periculis, ciuitatibus suis magnopere profuerunt. In his apud Hebræos principes Debora & Iudith nominantur. quæ in rebus desperatis & afflictis, patriæ suæ trãquillitatem & salutem pepererunt. Iam & illis ferè temporibus Tomiris Scytharum regina Cyrum potentissimum Persarum regem incredibili animi elatione fudit & cæcidit. Et apud Romanos Chlœlia virgo nouo stratagematis genere vniuersum fœminarum genus illustrauit, præclarumque toti mulierum posteritati imitandæ virtutis suæ stimulum iniecit. Ad harum egregias dotes & propè diuinam naturæ vim si qua ex nostris mulieribus sese adiunxerit, illi opinor concessu omnium ad summam rerum gerẽdarum authoritatem aditus erit, licebitque ei consiliorum in republica sociam, saluis forsitan legibus numerari. Nam & Plato maximus & dicendi, & intelligendi magister, non omnino fœminarum principatum è ciuitate sua sustulit: si tamen in earum animis virilis splẽdor eluceat. Quia tamen plerunque euenit, vt mulieres vel ab ipsa natura effœminatos & muliebres animos gerant, non sine ratione maiores mulieribus

viam ad honores & magiſtratus præcluſerũt: quòd ad illam rerum bene gerendarum gloriam, nihil inſtrumenti vel à natura, vel à domeſtica ſua incitatione habere videantur. Non eſt verò conſentaneum vt quæ & priuatim & publicè à rerum administratione ſunt excluſæ, eæ foris & domi magiſtratus inſtituant: vt nulli perdiu bono ad honores ordinatim in republica petendos, niſi illarum arbitratu, gratia, ſuffragio & renuntiatione, aditus poſſit patere.

Homo homini Deus.

Ex Plutarcho.

Dum gemit impoſito bos pondere, dúmq; camelũ
In partem accepti muneris ire rogat,
Denegat ingratus ſocias in pondera vires,
Et veteris fœdus negligit hoſpitij.
Verùm vbi tot miſerum iuga cõpreſſere iuuẽcũ,
Cum boue & illius ferre iubetur onus.
Si potes obſequium repetenti confer amico,
Et meritis hominem demeare tuis.

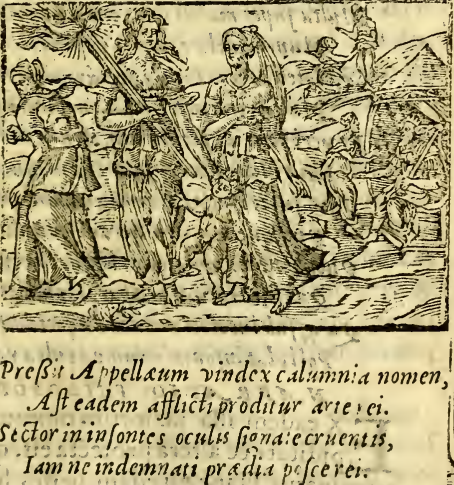
NARRATIO PHILOSOPHICA.

„ SICVT deorum & hominum cauſa creatum
„ eſſe mundum philoſophorum ſemper conſen-
„ ſus fuit:ita & hominem hominis cauſa. Vt enim ea quæ viciſsitudine anniuerſaria terra mariq́ue procreantur, hominum vtilitatibus inſeruiunt: & tãta eſt in nos naturæ benignitas, vt etiam ex iis quæ ad nocendum facta ſunt, aliquis fructus capi poſſit: ſic par rerum fruendarum commoditas & gratia quam à Deo immortali accepimus, homini ab homine referẽda eſt. Nam æqualium ſtudiis & negotiis deeſſe cum opus erit, tam certè contra naturam eſt, quàm contra Euangelicas cautiones: ad quarum præſcriptum qui ſe applicauerit, non efficiet, vt aut in referendis beneficiis fidem à ſe ſuã, aut collocandis, liberalitatem requiri patiatur. Quia autem in externis rebus ex vulgi ſententia, potiſsimum fortuna dominatur, iis qui temporibus valent animaduertendum erit, ne cuius euerſam afflictamq́ue fortunam aſpernentur: ſed eos opibus ſuis tueri debebũt, à quibus fortuna vtrinque commutata ſe magnopere cuperent in eodem genere ſuſtentari. Nam ſecundis illorum rebus ad inopiam rẽdactis, eueniet vt quod in hominum euentis propè conſuetum eſt, illis in pœna & flagitio deputetur.

In

In simulachrum τῆς διαβολῆς. Ex Appelle.

Contra eos qui antequam bona relati inter reos ex commisso in fiscum deferantur, ea petunt à principe.

Pressit Appellæum vindex calumnia nomen,
Ast eadem afflicti proditur arte rei.
Sector in insontes oculis signate cruentis,
Iam ne indemnati prædia posce rei.

ALIVD.

Aspice vt immanis toruo calumnia vultu,
Euomit accensa fulmina dira face:
Vtq; tenet puerum passis furibunda capillis,
Testantem magni numina summa Iouis.
Anteit & toruo miserandus liuor ocello,
Quem toto fusus corpore langor habet.
Vtq; comes structis sequitur Fallacia technis,
Et multo infamis sanguine Proditio.
Iámque Midæ auriculis alter spectatus & auro,
Porrigit huic grati signa supercilij,
Multa super multis quærens, dũ mutua spõdet
Munera delati, tristia pensa rei.
Sed latet à tergo lacera μετάνοια lacerna,
Multa gemens vitæ fata nefanda suæ:
Et veri petit amplexus atq; oscula, nec se
Illius indignam iudicat esse manu.
Quot superi falso calumnia nomine pressit,
Quótque nigris (miserùm) cõtudit illa fabis
Quot bene nummatos tristem cõiecit in vrnã,
Qui fisco tacitas præparat insidias?
Quiq; sub incertis metuendæ sortibus vrnæ,
Postulat insontis gemma culta rei.

NARRATIO PHILOSOPHICA.

Ex eadem illa malorum omnium parente cupiditate & altera profecta est, quæ Calumnia nominatur. Hanc quædam pestes hominum aliena laude fortunaque dolentium semper in regendis ciuitatibus quasi ducem & magistram statuerunt: quòd opinor sine ea diutius stare se posse non existimarẽt. Quia enim si vetera recordamur, nulla vnquam tã felix aut tam bene morata ciuitas fuit,

quæ auaritia vacare potuerit: ita & ſingulis ætatibus extiterunt ij, qui nulla alia cauſa ſibi rempublicam attingendam eſſe iudicarent, quàm vt bonorum ciuium ſi fieri poſſet dominatum opprimerent & delerent. Qui enim aliquem in republica principatum animo ſibi fingunt, qui non modo ſoli dominari volunt, ſed propemodum ſoli & eſſe & viuere: qui è re & dignitate ſua eſſe non putant, aliquos in ciuitate degere, qui opibus antecellant, qui aliorum patrimonia exhauriunt & expilant, habent certè & impunitatis & virtutis loco cum iis de capite dimicare, qui fortunis ſuis ſpoliari ſe æquo animo ferre non poſſunt. In quo valde dolendum eſt tantum vim & tumultum in rerum gubernaculis valere, vt iuſtitiæ præcepta deleantur. Sed ex omnibus malis nullum eſt capitalius quàm eſſe aliquos, qui eam iuris conſtituti æquabilitatem quæ in bonis beneficio retinendis omnino poſita eſt, ad bonorum perniciem conferre velint: vt quos priuata vi & domeſticis inſidiis ſummouere nequeunt, eos iudicum ſententiis & decretis opprimant. Sed quemadmodum ignaui fuci, cum in otio viuant, neque mel conficiant, ipſi tamen, vt inquit ille,

Μελισσάων κάματον τρύχουσιν ἀεργοὶ ἔσθοντες:

ita nõnulli ſunt qui cũ omnẽ vitæ fructũ in remiſſione & lenitate ponãt, neq; quicquã homini melius aut optabilius eſſe putẽt, quàm iis ipſis oblectamẽtis animũ explere, in quibus vulgò vita beata poſita eſt, id tamẽ agũt vt eorum qui perpetuò in cõtẽtione ſunt, curſum & laborẽ interpellẽt. Habet

verò ratione vt quos in capitis discrimẽ adduxeris, eorũ bona tibi ex rescripto quasi iure vindices: & quos reos vel falsò vel subiectis testib⁹ annotãdos curaueris, eorũ hæreditatẽ ex proscriptione cernas aut capias. Iã apud Romanos principalibus rescriptis cauebatur, ne ea bona, quæ ex quouis cõmisso in fiscũ delata essent, priuati à principe impetrarẽt, pœna iis qui cõtra fecissent à lege cõstituta Sed tamẽ quia tãtũ de prisca seueritate virtuteq; discessum est, vt etiã reorũ bona qui nondũ sunt iudicati & peracti, auarorũ hominũ cupiditati cõcedãtur, nõ est mirũ si multi boni viri nefariorũ dolo & laqueis irretiti teneãtur. Qui enim ex sentẽtiis iudicũ & reorũ cõdẽnationibus lucrũ facturi sunt, quia illis in reorũ periculo & iactura cõmissi quæstus positus est, in eo ferè causa cõstãte occupari solẽt, vt quos iudicatos facere volũt, & testibus redẽptis & tabulis cõfictis obruãt. Ita fit vt vno calũniæ cõmẽto & iudicãtiũ religio circũuẽta, & reorũ innocẽtia afflicta iaceat & oppressa. Quod fortasse malũ pridẽ bonorũ virorum intercessione fuisset antiquatũ, si cõtra vim auaritię pręclarissimis institutis potuisset esse locus. Sed queadmodum summus ille pater sapiẽtię Plato, eã sibi nõ attingẽdę reipublicæ causam esse dicit, quòd homines suos quos dicẽdo persuaderi posse diffidebat, cogi fas esse nõ arbitraretur: ita neq; optimi & fortissimi viri cõtra res tã perditas & exulceratas omnino sibi cõtẽdẽdũ esse putant, neq; in propinquo discrimine de republica referendum: quòd opinor res tã prostrata & euersa nulla ratione aut cõsilio attolli queat.

Cyc

Cycnus.

Honor alit artes.

Non canit assueta Cycnus vocalis in vnda,
Ni Zephyri spiret mollior aura sibi.
Claßica propoſito ſapientia creſcit honore
Speratóque alitur docta Minerua lucro.
Sic tua Mecœnas circunstetit aura Maronem,
Et cœpit Clario gratior esse Deo.

In vitem.

Non erudiendos priuatim adoleſcentes.

Incrementa parit votro vicinia botri,
Inq; vicem auxilium præſtat vterque ſibi.
Mollior obſcura iuuenis ne diſcat in vmbra,
Sed ſtudijs comitem comparet ille ſuis.

In Atlantem.

Aſtrologia.

Diſtinctum ſtellis cælum fert maximus Atlas,
Atque humeros oneri fertur habere pares:
Vnde illi cecidit tantæ prouincia ſorti?
Quis Deus hunc tantum munus obire dedit?
Qui bene Vergilias, fratrum quoque lucida ſigna
Nouit, & Arctoi ſydera clara poli:
Et cui lactis iter notum, & dimenſio cæli:
Is magnum Aetherei ſuſtinet axis onus.

In tumulum Aemylij Ferretti.

Qui dignos tumuli persoluere quærit honores
Extinctus docti manibus Aemilij:
Bis senas sculpto describat in ære tabellas,
Et ponat Latiæ ciuica iura togæ
Addat pontificum pòsitos ex ordine fastos,
Chaldæis olim prodita scripta notis.
Adiungat pictæ cælata emblemata linguæ,
Verbáque quæ rapidi fluminis instar eunt.
Addat & Aonias placata fronte sorrores,
Et quæ larga suis munera dant Charites.
Iungat gramineæ certamina cruda palæstræ,
Et statuat verso spicula torta iugo.
Hæc igitur (miserùm) tristi clauduntur in vrna,
Ius, & ferrea vox, αἱμύλιός τε λόγος.

In statuam Timothei Athæni.

Cum in omnibus rebus, tum maxime in re militari plurimùm Fortuna poteſt.

Timothëe hos hostes tibi suspendere Colossos,
Hæc tibi sunt forti conciliata manu:
Téque vnum ex multis fortuna sacrauit alumnum,
Illa quiescenti dum tibi signa refert,
Cogit & hostiles ignota in retia turmas.
Atque audax positis decipit insidiis.

Liberum arbitrium.

Ex Homero.

Dic mihi Mæonius quorsum duo dolia vates
Dixerit in magni limine fixa Iouis?

An quod spectatæ nobis virtutis imago,
Et vitij species ponitur ante oculos?
Ergo ex alterutra qui nascitur hauriat olla:
Omnibus ex æquo se dat vterque cadus.

Intus vino, & extus oleo.

Maximus archetypo quæ concinit ore Machaon,
Quótque Melampodius dat monumenta liber:
Quótque soporatis serpens Epidaurius herbis
Astruit, id totum cernitur in tabula.
Ima frequens modico præcordia perlue vino,
Doctus abundantem vincere pituitam:
Et firma externos sub pollinctore meatus,
Hoc est vel medicis certius antidotis.

In statuam Boni Euentus.

Ex Ephranore.

Quæ statua excelso longè spectata Solosso?
Et quorsum artifices in sua dona manus?
Quare gramineis bellè illustratur aristis,
Et cur lethæum dextra papauer habet?
Ecquid lenæo fœcundus crater honore
A leuæ extremis prominet articulis?
Hic bonus euentus Romanis notus in aris,
Cuius te poterit summa beare manus.

Mirabile de equa.

In mulieres nimium sibi ex forma placentes.

Si semel in placida formam conspexerit vnda
Mitis equa, horrendam vertitur in rabiem.
Sícque puella suæ nimium sibi conscia formæ,
In veneris citius dulcia furta ruit.

In lius

In literam Pythagoræ.

Y

Monstrat iter duplex, totidem distincta lituris,
Quam cernis Samij litera docta senis.
Huius & alterius lateris se ianua pandit,
Et facilem ingressum callis vterque facit.
Quisquis es in cursu vitæ qui lampada poscis,
Elige, sunt animo libera cuncta tuo.
Desine contortam fatis ascribere culpam,
Sed refer in tabulas acta nephanda tuas.

Aes Dodonæum.

In rabulas fori.

Me Dodonæi miserum sonus enecat æris,
Nec sinit assueto membra sopore frui.

De vipera. Ex heiroglyphicis Aegyptiorum.

In impudicas mulieres.

Quæ struis insidias misero famosa marito,
Proijce crudeli Norica tela manu:
Viperea quondam te finxit imagine Memphis,
Qua nihil in terris fœdius esse potest.

Bos super linguam.

In proclamatores fori.

Qui longa in leuibus texit primordia causis,
Offenditque noua garrulitate patres:
Indicta linguam discat compescere multa,
Et posthac labijs ponere vincla suis.

In lapidem Tirreum.

Concordia fratrum.

Tirrei quamuis moles densissima saxi,
Mirum, in cæruleis æquora tranat aquis:

Quam

Quam si forte secas in frusta minutula, sensim
Labitur, æquoreo nescia stare solo.
Coniunctos retinet quoties concordia fratres,
Quis poterit tantæ lædere iura domus?

In molles.

Hinc properate, caput digito qui scalpitis vno,
Molles atque pigros nulla trophæa manent.

In Diogenem.

Nititur in populum Cynicus, vestigia figens
Altius, vt studijs plebis obesse queat.

In Trochum.

Lis litem generat.

Semet init Trochus, & tandem quoque concipit ex se,
Alteriúsque opera non eget ad venerem.
Sic ex lite vna sensim lis altera surgit.
Hæc venit à nostris noxia Pragmaticis.

In elatos.

Aspice comprensi sudantia terga Milonis,
Vt captas lachrymans explicet ille manus.
Sic fortes elata sui fiducia fallit,
Et sæpe in præceps corda superba trahit.

Fere idem in πανȣ̂ργȣς.

Auribus ipse lupum teneo veterator & audax,
Sed vah, susceptum me malè perdet onus.

In ritum veteris sacrificij.

Silentium & pax in matrimonio.

Qui rem diuinam faciunt tibi pronuba Iuno,
Incendúntque aris thura Sabæa tuis:
Fel cæsæ iaciunt altaria ad ipsa bidentis:
Sic priuata suo victima felle manet.

Hæc lex connubij est, irarum ponere fluctus
In sancto coniux, debet vterque thoro.

In hyenam.

Ab adulatoribus fugiendum.

Postquam sæua hominis didicit cognomen hyena,
Vt aoret appellat nomine quemque suo:
Et blando humanas imitatur carmine voces,
Vt cadat in nassam præda vocata suam.
Falsus adulator, seruans in corpore virus,
Quos blandè appellat, clam facit ille reos

Turtur.

In præproperas nuptias secundas.

Ecce gemit tristes amißi coniugis aras
Turtur, & alterius neglegit ille thorum.
Quid properas iterum geniali accumbere lecto,
Dúmque vtero gestas vota secunda petis?
Hoc est, crede mihi, cineres violare sepultos,
Tam cito se thalamis conciliare nouis.

Ad vetus Astrologorum in Aegypto tributum.

In nostrates medicos Prognosticorũ mensularios.

Cum medici paßim referant Prognostica Galli,
Séque velint Pharijs vatibus esse pares:
Cur non fatidicis indicta solaria mensis,
Atque βλακεννόμιον, munera iusta, luunt?

In nostrates mulieres.

Auri sacra fames.

Quæ sacras varijs implet suffitibus aras,
Et solitas fundit nocte diéque preces:

Commu-

Commutátque frequens recta ieiunia cœnæ,
Et corpus miseris conficit illa modis:
Hæc nunc ad noctem media sedet anxia mensa,
Et numerat solidos, vile numisma suos.
Gaudet & eiusdem numeros adducere summæ,
Vt viso toties expleat ære sitim.
Quàm vis magna auri est, vt quos nec cursus honorum
Detinet attonitos, comprimat æris amor.

Insignia eruditorum.

Ad Ioannem fratrem.

Siue voles gracili versus componere socco,
Siue Sophoclæis reddere scripta notis:
Siue etiam causis solers versaris agundis,
Téque tenet Pylij Suademedulla senis.
Tot tibi sunt veneres, vt iustè credere quiuis
Poßit apes labijs mellificasse tuis.
Ergo mihi Argiua solus spectabere parma:
Dignus & in nostris aureus esse focis.

In Naphtam. Ex Plinio.

Laus benefactorum comes.

Insequitur Naphtam longè quàm senserit, ignis,
Et necis & vitæ fœdus vterque ferit.
Sic & virtuti comitem se gloria præbet,
Et præclara solet laus benefacta sequi.

Grauitas peccati.

Paruula dum rapidis agittatur cymba procellis,
Nec iactu trepidi ponitur ira maris:
Omnes præsenti monacho peccata fatentur,
Placet vt iratum mens bene munda Iouem.
Verũ Amphitrite paßim luctantibus Euris,
Non iubet æquoreis fluctibus esse modum.

Confes-

Confessor monachus vectorum crimina portans,
Plus aliis naui creditur esse grauis.
Ergo illum attoniti vectores in mare mergunt,
Tum ratis in tuto cernitur esse vado.
Quàm sit magna Deo peccati sarcina nostri,
Scripturæ referunt sat monumenta sacræ.

EXCVDEBAT
MATHIAS BONHOMME
LVGDVNI.

INDEX EPIGRAMMA-
TΩN QVÆ PEGMA-
TE CONTINEN-
TVR.

Dori

In Ana

Mir

FINIS.

96 figures